
ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

FILOLOGIA, SOCJOLOGIA I
KULTUROZNAWSTWO.
*TEORETYCZNE I PRAKTYCZNE
ASPEKTY ROZWOJU
WSPÓŁCZESNEJ NAUKI*

Czestochowa (PL)

29.06.2016 - 30.06.2016

СБОРНИК
НАУЧНЫХ СТАТЕЙ

ФИЛОЛОГИЯ, СОЦИОЛОГИЯ
И КУЛЬТУРОЛОГИЯ.
*ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ
РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ
НАУКИ*

Ченстохова (PL)

29.06.2016 - 30.06.2016

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " FILOLOGIA, SOCJOLOGIA I KULTUROZNAWSTWO. TEORETYCZNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY ROZWOJU WSPÓŁCZESNEJ NAUKI ." (29.06.2016 - 30.06.2016) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. - 96 str.
ISBN: 978-83-65207-97-5

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2016

ISBN: 978-83-65207-97-5

KOMITET ORGANIZACYJNY:

- W. Okulicz-Kozaryn** (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
- A. Murza**, (Zastępca Przewodniczącego), MBA, Ukraina;
- E. Ageev**, д.т.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;
- K. Fedorova**, PhD in Political Science, International political scientist, Ukraine.
- A. Gorochov**, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;
- A. Kasprzyk**, dr, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;
- L. Nechaeva**, dr, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskiego, Ukraina;
- M. Ordynская**, профессор, Южный федеральный университет, Россия;
- B. Podobed**, dr, Belarus;
- S. Seregina**, independent trainer and consultant, Netherlands;
- M. Stych**, dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
- J. Srokosz**, dr, Uniwersytet Opolski, Polska;
- A. Tsimayeu**, dr, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus;
- J. Turlukowski**, dr, Uniwersytet Warszawski, Polska.

KOMITET NAUKOWY:

- W. Okulicz-Kozaryn** (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
- В. Куц**, д.т.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;
- J. Kaluža**, dr. hab, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
- Р.Латыпов**, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;
- И.Лемешевский**, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университета, Беларусь;
- J. Rotko**, dr. hab, profesor, Instytut Nauk Prawnych PAN, Polska;
- T. Szulc**, dr. hab, profesor, Uniwersytet Łódzki, Polska;
- Е. Чекунова**, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

SPIS /СОДЕРЖАНИЕ

SEKSCJA 22. FILOLOGIĘ. (ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ)

1. Кедич Т. В.	6
ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ПИСЬМЕННИКА ЯК АВТОРСЬКА СВО- ЄРІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МОВНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЗОБРАЖЕН- НЯ ДІЙСНОСТІ	
2. Шестакова С.О.	13
СЕМАНТИЧНА МОТИВОВАНИСТЬ ПРАГМОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ВЛАСНИХ НАЗВ МЕБЛІВ)	
3. Чудак Т.	18
ВІДСУТНІСТЬ РОДИННОЇ ЛЮБОВІ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ЗЛАМАНОЇ ЖІНОЧОЇ ДОЛІ В ОПОВІДАННІ ПАНАСА МИРНОГО «ЛИХИЙ ПОПУТАВ»	
4. Білавич Г.В., Вавришук Л.В.	22
ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ СИРІТСТВА У ТВОРЧОСТІ АСТРІД ЛІНДГРЕН	
5. Kovalenko O.	26
GENRE AND STYLISTIC VARIETY OF THE MODERN ENGLISH LITERATURE FOR CHILDREN AND ABOUT CHILDREN	
6. Новіков-Руїс О.А., Рудницька Н. А.	30
ВИВЧЕННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ МУЛЬТИМЕ- ДІЙНИХ ЗАСОБІВ	
7. Безкровна І.Ю., Рудницька Н. А.	34
СКЛАДАННЯ ГЛОСАРІЮ ВЕТЕРИНАРНОЇ ЛЕКСИКИ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ОПАНУВАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙ- НИМ СПРЯМУВАННЯМ	
8. Ісакова Є.П.	38
ІМПЛІЦИТНІ ЗАСОБИ ВІДОБРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ “УСПІШНА ЛЮДИНА” (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ГЛЯНЦЕВИХ ЖІНО- ЧИХ ЖУРНАЛІВ)	
9. Кропельницька А.М., Рудницька Н. А.	44
РОБОТА НАД ПРОЕКТАМИ ПРИ ВИВЧЕННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	
10. Ольшевська Д. О., Рудницька Н. А.	48
ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ З ВЕТЕРИ- НАРНОЇ МЕДИЦИНИ	
11. Сікорська В. Ю., Сабатин А. О.	52
ЛІНГВІСТИЧНА СКЛАДОВА ДІЛОВИХ ПАПЕРІВ	

12. Світан В.О., Рудницька Н. А.	55
СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ З ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	
13. Шабайкович І. В.	59
ДРАМАТИЧНИЙ ТЕКСТ У СПЕКТРІ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	
14. Крыжак О.Ю.	62
THE MAIN WAYS OF FORMING COMPUTER NEOLOGISMS	
15. Крыжак О.Ю.	66
NEOLOGISMS	
16. Крыжак О.Ю.	68
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У СКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ	
17. Войтальянова Я.И.	70
ЭПИТЕТ КАК ЯВЛЕНИЕ СТИЛИСТИКИ	
18. Янчук А.О.	72
ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «КРАСА» / «BEAUTY»	
19. Сікорська В. Ю, Беззубова І А.	74
ЛІНГВІСТИЧНА СТРУКТУРА НАУКОВОГО ТЕКСТУ	
20. Поропіла А.І.	78
РОЛЬ НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ МОВНІЙ СИСТЕМІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
21. ЛАНДЕР М. А.	80
АНГЛІЦИЗМИ В СУЧАСНОМУ РОЗМОВНОМУ ДИСКУРСІ СТУДЕНТІВ МИКОЛАЇВЩИНИ	
22. Клещова О. Є.	82
ТЕКСТ І ДИСКУРС	
23. Mirtskhulava L.,Giglemiani L.	86
MODERN LITERATURE AND ITS LINGUAL FEATURES	
24. Куцин О.Т.	88
КОНТЕКСТУАЛЬНА ПОЛІСЕМІЯ ПІД ВПЛИВОМ ПЕВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ УМОВ	
25. Grabovska I.	92
ABOUT DICTATOR'S MATRIMONIAL STRATEGY	

ПОД- СЕКЦИЈА 6. Филология и журналистика.

Т. В. Кедич

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури
Дніпропетровського національного
університету імені Олеся Гончара

ИНДИВИДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ПИСЬМЕННИКА ЯК АВТОРСЬКА СВОЕРІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МОВНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЗОБРАЖЕННЯ ДІЙНОСТІ

У статті розглядається специфіка дослідження індивідуального стилю письменника як авторської своєрідності використання мовних засобів для зображення дійсності, зокрема лінгвофілософська, структурна та герменевтична теорії вивчення ідіостилу в лінгвістичному аспекті.

Ключові слова: індивідуальний стиль письменника, ідіостиль, ідіолект, лінгвофілософська, структурна та герменевтична теорії.

Мова художньої літератури є своєрідним відбиттям літературної мови. Багата література – багата й літературна мова [1, с. 196]. Мова художньої літератури – функційний різновид літературної мови, адже вона ввбрала в себе багато її лексичних, граматичних, синтаксичних, семантичних норм, живиться діалектизмами, мовою фольклору [2, с. 61]. На відміну від літературної мови, що виконує передусім комунікативну функцію, мова художньої літератури має ще й естетичну вартість, тобто сприяє емоційно-образному впливові на читача, містить художню інформацію, що не завжди еквівалентна реальній дійсності, але, найосновніше, відзначається високим ступенем індивідуально-авторських трансформацій.

Термін «**стиль**» походить від латинського слова «*stilos*», що позначало заго-стрену паличку для писання на воцаних дощечках. Згодом, завдяки метонімії, стилем іменують саме письмо, своєрідність складу, а пізніше – індивідуальні особливості творчості авторів художніх творів загалом. Поняття стилю є сьогодні багатограним, а подекуди – невизначеним. Зокрема, у літературознавстві дослідники тлумачать стиль доби та стиль напряму й течії, стиль письменника й стиль певного періоду його творчості, стиль твору та стиль його окремого елемента.

Будь-яке вивчення художнього тексту, мови окремого письменника на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки передбачає визначення таких понять, як **ідіолект** та **ідіостиль**. Труднощі в з'ясуванні питання індивідуального стилю пов'язані з тим, що ці поняття постійно оновлюються та їх неоднозначно трактують. У «Літературознавчій енциклопедії» поняття «ідіолект» співвідносять з поняттям «ідіостиль»:

Ідіолект (грец. *idios*: своєрідний, неповторний і *lexis*: слово, мовний зворот) – мовна практика окремого носія певної мови, пов'язана з професією, походженням, етнічними особливостями, культурою, віком тощо; втілена у художньому слові

неповторна специфіка світобачення його таланту в сукупності мовно-виражальних засобів, що виконують естетичну функцію, виявляють відмінні ознаки дискурсу певної творчої індивідуальності порівняно з іншою. Характер ідіолекту засвідчує співвідношення загальних та особливих ознак у структурах сформованої митцем художньої мовної моделі, в якій закодована його іманентно креативна сутність, зафіксований високий ступінь «спорідненої діяльності». На ідіолект можуть впливати інтроспективні або екстраспективні нахили письменника, його рівень культури та обдарованості, естетичний смак, тип світобачення [3, с. 405].

Ідіостиль (грец. *idios*: своєрідний, неповторний і лат. *stilus*, від грец. *stylos*: паличка для письма) – індивідуальний стиль, в якому виразні мовні утворення формують своєрідну систему, набувають неповторного емоційно-експресивного забарвлення. Ідіостиль співвідноситься з ідіолектом [3, с. 406].

У «Словнику лінгвістичних термінів» О. Ахманової **ідіостилем** називають «...сукупність основних стильових елементів, що характеризують твори письменника у певний період його творчості або творчий доробок автора загалом» [4, с. 455-456]. Енциклопедія «Українська мова» визначає **індивідуальний стиль, ідіолект** як «...сукупність мовно-виражальних засобів, які виконують естетичну функцію і вирізняють мову окремого письменника з-поміж інших; своєрідність мови окремого індивіда. Це поняття насамперед стосується стилю майстра слова, письменника. Стиль індивідуальний залежить від творчої індивідуальності автора, його світосприймання та світовідчуття, ставлення до явищ навколишньої дійсності та оцінки їх. Хоч письменник і користується загальноновживаною мовою, проте його індивідуальне світосприймання, психологія мовотворчості зумовлюють витворення особливого мовного світу» [5, с. 653].

Складність підходу до проблеми вивчення мови художньої літератури, зокрема, індивідуального стилю, пояснює специфічність самого предмета дослідження, його суміжне місце на перетині двох наук: мовознавства й літературознавства [6, с. 3].

На початку ХХ ст. проблемі визначення індивідуального стилю письменника присвячена праця відомого російського лінгвіста Г. Винокура [7]. Проблему ідіостилю науковець тлумачить за межами історії літературної мови й зараховує її до категорії літературознавства, історії літератури, поетики [7, с. 15].

Мові художньої літератури присвячена фундаментальна монографія академіка В. Виноградова «Про мову художньої літератури», у якій він неодноразово підкреслював, що основою лінгвістичного дослідження художньої літератури є поняття індивідуального стилю письменника як своєрідної, історично зумовленої, складної, але структурно неподільної системи засобів та форм словесного висловлення [8, с. 5-84]. Академік В. Виноградов обстоює єдину науку про мову художньої літератури, науку, яка об'єднала б зусилля лінгвістів і літературознавців. Окреслюючи об'єкти дослідження, мовознавець виокремлює два основні напрями: 1) словесно-художня структура літературного твору, його стиль і автор; 2) зв'язок процесів розвитку стилів літературно-художніх творів і стилів художньої літератури із закономірностями літературної мови [8, с. 637].

В. Жирмунський, наприклад, чітко розмежовує такі поняття, як «вивчення стилю» і «стилістика», «індивідуальний стиль» та «лінгвостильові особливості».

Лінгвіст до засобів стилю, окрім мовних, залучав ще й теми, образи, композицію твору, його художній зміст, утілений словесними засобами, але який не вичерпується словами [9, с. 31].

О. Соколов пропонує навпаки відмовитися від поняття «індивідуальний стиль», а натомість вивчати стиль напряму, єдиний, загальний стиль романтизму, реалізму. Автор стверджує: «Індивідуальний стиль творчості є вираженням загального стилю. Стиль художника й стиль напряму – це не різні стилі, а різні форми, різні „розрізи” єдиного стилю. Індивідуальний стиль – це індивідуальний варіант загального стилю» [10, с. 158-159]. Називаючи класицизм Моцарта, романтизм Лермонтова, реалізм Рембрандта прикладами того, що «...кожен великий художник у своїй творчості втілює загальне в особливому» [10, с. 159], О. Соколов, по-перше, змішує поняття стилю (особливе) і методу (загальне), по-друге, за всієї спільності, що об'єднує музику, літературу й живопис, специфіка кожного з них постає в різних способах взаємозв'язків між методом і стилем, отже, і стиль цих видів мистецтва потрібно вивчати окремо.

Оригінальне трактування та найповніший виклад різних думок на проблему стилю в другій половині ХХ ст. подає М. Храпченко. Заперечуючи наявність двох тенденцій у витлумаченні проблеми стилю в структуралізмі, автор наголошує, що «...і той, і той підхід означає відмову від вивчення розвитку стилів, від історизму, що дає змогу бачити закономірності їхньої зміни» [11, с. 91]. М. Храпченко аргументовано підтверджує співвіднесення між творчим методом і стилем: «У своєму розгорнутому вигляді творчий метод охоплює концепцію людини, її місця, призначення у світі, її взаємин із суспільством, концепцію, яка визначає втілення, так би мовити, родових властивостей героїв. Стиль же, перебуваючи у взаємодії з методом, передає риси дійових осіб як певних індивідуумів, а в реалістичному мистецтві риси типових індивідуальностей» [11, с. 90-91]. Однак як визначальне начало індивідуального стилю письменника, стилю художнього твору дослідник висуває мову літературно-художнього твору. Слово, на думку науковця, «...живе у контексті всього літературного твору, у контексті його загальних і локальних зв'язків; взаємозумовленість поетичної мови та інтонаційної сфери літературного твору поширюється не лише на лексику, а й на відбір синтаксичних конструкцій, на їхню внутрішню співвідношення» [11, с. 129-130]. М. Храпченко не поділяє думки лінгвістів, зокрема, академіка В. Виноградова, що текст художньо-літературних творів охоплює, по-перше, образні мовні засоби, а потім так званий пакувальний мовний матеріал, який зазвичай служить для виявлення зв'язку образів, об'єднання окремих композиційних частин [8, с. 110-111]. Лінгвіст стверджує, що «...хоч би якими специфічними не були мовні засоби, використані для змалювання тих чи тих характерів, мова літературно-художнього твору не розпадається на окремі частини, вона неподільна» [11, с. 137].

Стиль, на думку О. Кухар-Онишка, є категорією динамічною, що постійно оновлюється, бо «...саме в стилі відбуваються найпомітніші структурні зміни сучасного літературного процесу» [12, с. 3]. Аналізуючи індивідуальні стилі відомих українських письменників ХХ ст., зокрема, О. Гончара, М. Стельмаха, П. Загребельного, Ю. Мушкетика, В. Земляка, Р. Іванчука, В. Шевчука, Є. Гуцала, науковець відзначає: «Індивідуальний стиль потрібно тлумачити не як сукупність художніх прийомів, не як особливості художньої форми й не як прикмети окремої епохи, а як естетичну сис-

тому, котра зумовлює цілісність і завершеність літературного твору» [12, с. 6].

Поняття «індивідуальний стиль (ідіостиль)» та «ідіолект» по-різному трактують дослідники мови художніх творів. Ці поняття відповідно перебувають на перетині співвіднесення з поняттями мови, тексту, тривалий час залишаючись домінуючою проблемою лінгвостилістики. Хоч мовознавство та літературознавство мають один об'єкт вивчення – художній текст, але різняться предметами дослідження та аспектами вивчення тексту, а саме: у мовознавстві текст тлумачать як сукупність мовно-стилістичних одиниць, а в літературознавстві – як вираження художнього, експресивного, образного мовлення. Так, наприклад, М. Поляков, пояснюючи відмінність між лінгвістичним та літературознавчим розумінням стилю, зазначив, що «... стиль у лінгвістичному розумінні належить до одиничного акту індивідуального мовлення... Стиль у цьому разі входить до комплексу мовно-соціальної комунікації, зміст якого мотивований мовцем і його ставленням до тематичних частин» [13, с. 118]. Дослідник зауважує, що стиль у літературі – не одиничний акт мовлення, а особливе утворення, цілісне й замкнуте в собі: «Твір потребує особливої художньої інтерпретації, яка містить приховані норми літературної свідомості, правила кодування тощо, що відокремлює літературну комунікацію від загальної мовної комунікації» [13, с. 118]. Натомість Н. Сологуб зазначає: «Мова художнього стилю постає не як сукупність мовних засобів окремих рівнів і не як атомарний набір тропів, а як художня цілісність, як текст, яким „диригує“ особистість автора, його світогляд» [14, с. 36]. Ю. Подгаєцька індивідуальний стиль визначає як «... такий спосіб організації словесного матеріалу, який, відображаючи художнє бачення автора, створює новий, лише йому властивий образ світу» [15, с. 33]. Отже, лінгвостилістичний аспект передбачає вивчення естетичної функції мови в її взаємодії з комунікативною.

У мовознавстві наявні різні теорії вивчення індивідуального стилю письменника: **лінгвофілософська**, що бере початок з лінгвістики В. фон Гумбольдта. Твердження мовознавця, що «мова – дух народу» [16, с. 10], носій «сили національного духу» [16, с. 10] народу, передбачає дослідження виявів цієї духовності у творах видатних діячів культури цього народу. В. фон Гумбольдт зазначає, що, виникаючи з потреби, мова «...не перебуває як мертва маса в глибині душі, а як закон зумовлює функції розумової діяльності людини» [16, с. 8]. Представником **психолінгвістичної** теорії, у центрі уваги якої перебуває співвіднесення мовного світу й психологічного типу особистості, був О. Потебня. Поглиблюючи поняття В. фон Гумбольдта «про внутрішню форму слова», науковець зауважує, що внутрішня форма зумовлює протиставлення таких семантичних явищ, як «згущення» – «розкладання» та «прискорення» – «уповільнення» змісту художнього твору: «Внутрішня форма, крім фактичної єдності образу, дає ще знання цієї єдності; вона становить не образ предмета, а образ образу, тобто уявлення» [17, с. 34]. На думку О. Потебні, індивідуальний стиль «... не лише засіб виразу думки, а й індивідуальний спосіб її перетворення» [18, с. 4]. З розвитком психолінгвістики в другій половині ХХ ст. поглибився інтерес науковців до питання про співвіднесення мовного світу й психічного світу письменника. Так, зокрема, Л. Лисиченко зазначає, що «...мовна індивідуальність письменника, його мовна картина світу формується не лише під впливом суспільно-політичних та культурно-історичних чинників, у ній активну роль відіграють індивідуально-психічні фактори, традиція поетичного

мовлення, ідейно-художнє спрямування особистості» [19, с. 14], а також особливе місце в аналізі поетичної мови посідає й психічний тип поета – екстравертивний чи інтровертивний [19, с. 15].

Структурна (Ю. Лотман, Я. Мукаржовський) теорія побудована на внутрішніх і зовнішніх зв'язках об'єкта. Основною структурою в індивідуальному художньому тексті є авторська модель світу. Так, зокрема, Ю. Лотман зазначає, що одним із принципів структурного аналізу є «думка про літературний твір як про неподільне ціле» [20, с. 25]. Уважаючи, що вихідним у дослідженні є підхід «від першого слова до останнього» [20, с. 23], науковець відзначає: «Для розуміння художнього тексту недостатньо покладатися лише на власне „відчуття мови“, оскільки вивчати мову поета (письменника) потрібно як чужоземну, у якій зв'язок слів за стилем (або навіть за звуком) може означати більше, ніж за словниковим значенням» [20, с. 11] і «...чим більше неіндивідуальних зв'язків є в художньому тексті, тим він буде індивідуальнішим» [20, с. 101]. Ян Мукаржовський у монографії «Дослідження з естетики та теорії мистецтва» обстоює думку, що «...індивідуальне й загальне не лише не відірвані одне від одного, а навпаки повинні співіснувати. Щобільше читач відчуває загальні художні моделі, на тлі яких функціонує текст, тим краще він відчуває індивідуальність автора» [1, с. 22].

В основу **герменевтичної** теорії була покладена концепція Г.-Г. Гадамера. Особливу роль відіграє герменевтика в декодуванні художнього тексту, зокрема, щодо його змістових частин. Індивідуальний стиль письменника досліджують через такі поняття, як індивідуальна свідомість, світобачення письменника, художньо-мовна картина світу, антропоцентричність [21, с. 136-144]. Антропоцентрична природа художнього дискурсу зумовлює його використання для моделювання мовної особистості. Індивідуальна художньо-мовна картина світу є особливістю естетичного осягнення дійсності. Її феномен визначає взаємодія кількох чинників: з одного боку, виокремлення стильової домінанти художнього тексту, з іншого – вона виростає з національної мови і її словника, що відбиває народнопоетичне осягнення людиною світу й формується під впливом традицій художнього мовлення з його естетичною настановою, співвіднесенням між ідіостилем письменника й нормами загальнонародної мови, стильової концепції епохи.

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. роблять висновок, що на формування ідіостилю письменника впливають різні групи стилеутворювальних чинників: а) суспільно-політичні; б) естетичні; в) різні види мистецтва; г) особистості: талант, темперамент. Однак домінуючими складниками індивідуального стилю автора є передусім композиція, час і простір художнього твору, особливі засоби виразності [22, с. 48-49]. В. Леденцова в статті «Ідіостиль» індивідуальний стиль письменника також тлумачить у взаємозв'язку з ідіолектом. Оскільки ідіолект – це індивідуальна «версія» загальнонародної мови, яку зберігають художні тексти, то індивідуальний стиль (ідіостиль) – це індивідуально усталена мовною особистістю система відношень до багатообразних способів авторепрезентації засобами ідіолекту [23, с. 38-40].

Індивідуальний стиль письменника (ідіолект) у лінгвістичному аспекті досліджували В. Кухаренко, В. Жайворонок, І. Карпенко, Л. Селіверстова, Ю. Старовойт. Так, наприклад, Ю. Старовойт стверджує, що з індивідуальним стилем пов'язані такі поняття, як тезаурус, активний та пасивний словниковий запас

носія мови, «...можливість індивідуального використання мовних засобів, коли оригінальне висловлювання стає зрозумілим для тих, хто читає чи слухає, свідчить про те, що своєрідність такого вживання засобів потенційно міститься в мові, а отже, так чи інакше зв'язана з мовною системою» [24, с. 317]. Індивідуальність можна виокремити практично в усіх авторських (тобто не канцелярських із завіреною формою) текстах. Водночас «...коли йдеться про індивідуальний стиль автора, мають на увазі твори, позначені особливою оригінальністю словесної або словесно-композиційної побудови, що дає змогу без спеціального текстологічного дослідження „припустити” авторство» [24, с. 317-318]. Нові аспекти вивчення індивідуального стилю письменника розглядає М. Пащенко, наголошуючи на тому, що саме стиль є одним з основних, звернених до реципієнта параметрів художнього твору. Він постає на межі ідіолекту, власне специфіки мовлення автора та жанрових і мовних ознак. Це виражена мовленнєва системність образотворення, засобів тексту, що зумовлена національно-культурною належністю автора [25, с. 58-59].

Отже, з огляду на вищезазначені визначення ідіостилу, можна тлумачити індивідуальний стиль письменника як систему мовно-виражальних засобів, які він використовує в художніх творах. Послугуючись загальнонародною мовою свого часу, письменник відбирає, комбінує і створює слова й словосполучення відповідно до свого світобачення, ідейно-естетичного задуму, об'єднуючи ці слова у своєрідну індивідуально-авторську систему. Проте в основі мовотворчості будь-якого письменника лежить загальнонародна мова, її система й структура, словниковий склад. Суть індивідуальності письменника полягає не в створенні абсолютно нових образів, слів, словосполучень, а в постійному їхньому оновленні та зміні.

Список використаних джерел

1. Мукаржовский Я. Исследования по эстетике и теории искусства. Пер. с чешск. – М.: Искусство, 1994. – 606 с.
2. Літературознавча енциклопедія (у 2 томах) / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – Т. 2. – С. 60-61.
3. Літературознавчий словник-довідник / За заг. ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.
4. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – М.: Изд-во «Сов. энцикл.», 1969. – [изд. 2-ое, стереотипное]. – 608 с.
5. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: „Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
6. Коцюбинська М. Образне слово в літературному творі. – К.: Видавництво АН УРСР, 1960. – 188 с.
7. Винокур Г. О. О языке художественной литературы. – М.: Высшая школа, 1991. – 449 с.
8. Виноградов В. В. О языке художественной литературы. – М.: Государственное издательство художественной литературы, 1959. – 653 с.
9. Жирмунський В. М. Теория литературы. Поэтика. Стилистика. – Ленинград: Наука, 1977. – 407 с.
10. Соколов А. Н. Теория стиля. – М.: Искусство, 1968. – 221 с.
11. Храпченко М. В. Творча індивідуальність письменника і розвиток літератури. – К.: Дніпро, 1976. – 375 с.

12. Кухар-Онышко А. В. Формирование и развитие индивидуальных стилей в украинской прозе 70-80-х годов: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук. – К, 1990. – 35 с.
13. Поляков М. Я. Вопросы поэтики и художественной семантики. – М.: Советский писатель, 1986. – 479 с.
14. Сологуб Н. Поняття „індивідуальний стиль” письменника в контексті сучасної лінгвістики // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць: Слов'янська філологія. – Чернівці: Рута, 2001. – Вип. 117-118. – С. 34-38.
15. Подгаецкая И. Ю. Границы индивидуального стиля // Современные аспекты изучения. Теория литературных стилей. – М.: Наука, 1982. – С. 32-59.
16. Гумбольдт В. фон Избранные труды по языкознанию [пер. с нем.] / Общ. ред. Г. В. Рамишвили; Послел. А. В. Гулыги и В. А. Звегинцева. – М.: ОАО ИГ „Прогресс”, 2000. – 400с.
17. Потебня О. О. Эстетика і поетика слова: Збірник. [пер. з рос.] / Упоряд., вступ. ст., приміт. І. В. Іваньо, А. І. Колодної. – К.: Мистецтво, 1985. – 302 с.
18. Минералов Ю. И. Теория образности А. А. Потебни и индивидуальный стиль // Филологические науки. – 1987. – № 2. – С. 3-9.
19. Лисиченко Л. А. Мовна картина світу поета і його психологічний портрет // Филологический анализ. Теория, методика, практика: Межрегиональный сборник научных статей. – Киев-Днепропетровск-Херсон: Академия педагогических наук Украины, ДНУ, ХГПИ, 1995. – Вып. 1. – С. 12-19.
20. Лотман Ю. М. О поэтах и поэзии. – Санкт-Петербург: Искусство-СПБ, 1996. – 848 с.
21. Гадамер Г.-Г. Актуальность прекрасного [пер. с нем.]. – М.: Искусство, 1991. – 367 с.
22. Ситченко А. Визначення індивідуального стилю письменника // Дивослово. – 2002. – № 5. – С. 48-50.
23. Леденёва В. В. Идиостиль (к уточнению понятия) // Филологические науки. – 2001. – № 4. – С. 50-57.
24. Старовойт Ю. Л. Індивідуально-авторський стиль у лінгвістичному аспекті (особливості лексичного повтору як засобу між фразового зв'язку в книзі В. Б. Шкловського „О теории прозы”) // Актуальні проблеми сучасного літературознавства та мовознавства: Зб. наук. праць. – К.: НМКВО, 1991. – С. 315-325.
25. Пашенко М. Троп і стиль (психолінгвістичний, структурно-типологічний та історико-функціональний аспекти) // Проблеми сучасного літературознавства: Збірник наукових праць. – Вип. 10. – Одеса: Маяк, 2002. – С. 57-64.

The article deals with the research specificity of a writer`s individual style as the author`s peculiarity of using the linguistic means for the representation of reality, especially linguistic-philosophic, structural and hermeneutic theories of idiostyle research in the linguistic aspect.

Key words: writer`s individual style, idiostyle, linguistic-philosophic, structural and hermeneutic theories.

Шестакова С.О.

канд.філол.наук, доцент,
Сумський національний
аграрний університет

СЕМАНТИЧНА МОТИВОВАНИСТЬ ПРАГМОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ВЛАСНИХ НАЗВ МЕБЛІВ)

Ключові слова: прагмонім, мотивація, семантична мотивованість, відоб'єктно мотивовані прагмоніми, відсуб'єктно мотивовані прагмоніми.

Keywords: pragmones, motivation, semantic motivation, from objectively motivated pragmones, from subjectively motivated pragmones

Постановка проблеми в загальному вигляді. У зв'язку зі зростанням промислового виробництва наприкінці ХХ-початку ХХІ століття значно збільшилася і продовжує постійно збільшуватися кількість різних товарів, зокрема продуктів харчування, парфумерної продукції, косметичних засобів, засобів побутової хімії, меблів, ювелірних виробів тощо. Конкуренція на споживчому ринку висуває перед номінаторами завдання створення ефективного найменування, яке дозволить підкреслити самобутність та унікальність товару і тим самим виділити його з низки подібних, прорекламувати та створити його позитивний імідж. При цьому слід зауважити, що створення прагмоніма не зводиться до простого позначення, закріплення імені за певним об'єктом. За словами О.В.Суперанської, це «складний процес, що безпосередньо пов'язаний із пізнанням людиною навколишнього світу [1, 236], у якому не останню роль відіграє так звана «вибіркова зацікавленість», яка полягає у виборі номінатором тих ознак, властивостей, якостей, які не тільки викликать у покупця позитивні асоціації, а й стимулюватимуть бажання його придбати. Проте питання щодо взаємозв'язку назви й товару залишається недостатньо дослідженим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти дослідження прагмонімів як особливої групи власних назв були предметом наукової уваги таких дослідників, як В. М. Белих, Н. О. Гурська, З. П. Комолова, І. В. Крюкова, М. В. Лисаченко, М. Є. Новичихіна, М. Е. Рут, В. М. Сергеев, Т. О. Соболева, О. В. Суперанська та інших.

Проте низка дискусійних питань, пов'язаних із дослідженням семантичної мотивованості прагмонімів, реалізації прагматичних настанов, зв'язку власної назви (далі – ВН) та позначуваного продукту потребують додаткової уваги дослідників.

Формулювання цілей дослідження. Метою нашого дослідження є визначення мотиваційних ознак прагмонімів-власних назв меблів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для позначення серій однотипного товару в ономастиці немає усталеного терміна. Одні дослідники використовують термін *прагмонім* (З.П.Комолова, А.В.Беспалова, М.В.Лисаченко, С.О.Горяев), інші – *словесний товарний знак* (О.В.Суперанська, Т.О.Соболева, В.М.Белих, Н.О.Гурська), ще інші – *товароніми* (І.В.Крюкова, П.Т.Поротников).

“З різних груп власних назв, таких як топоніми, антропоніми, астроніми та інші, – зазначає З.П.Комолова, – виділяється широка, але малодосліджена група влас-

них назв товарів, які називають товарними марками чи словесними товарними знаками, наприклад: *Росія* – товарна марка годинника.... Виділяючи ці власні імена в окрему групу ономастики, ми пропонуємо для них термін “прагмоніми”, створений з грецьких слів *прауμα* – річ, товар та *оноμα* – ім’я” [2, 333].

Як бачимо, для найменування зазначених груп товарів З.П.Комоловою був запропонований термін прагмонім, який органічно входить до системи української ономастичної термінології і дозволяє об’єднати в межах класу такі групи слів, як: 1) найменування побутової техніки, 2) найменування автомобільної техніки, 3) найменування продуктів харчування та напоїв, 4) найменування засобів побутової хімії, 5) найменування інших предметів людської діяльності, зокрема меблів.

Складність визначення лінгвістичного статусу прагмонімів зумовила дискусію щодо можливого віднесення їх до власних назв. Однозначно відносити прагмоніми до ВН заважає те, що вони надаються не окремим предметам, а цілим серіям однотипних товарів. Проте на підставі особливої індивідуалізації прагмонімами однотипних множників, а також графічних особливостей (один із незаперечних критеріїв ВН), типу лексичного значення (зв’язок з одиничним поняттям), ономастичних особливостей (ідентична ВН номінативна ситуація) вважаємо за можливе впевнено відносити прагмоніми до ВН. Це зовсім особлива категорія найменувань, яка склалася досить пізно, покликана до життя економічною необхідністю і через це регульована економічними та юридичними настановами.

Перш ніж обрати словесне позначення товару, номінатор аналізує сам товар, його можливе застосування, при цьому беруться до уваги всі вікові та соціальні групи, які можуть бути потенційними споживачами товару, враховуються їх гендерні уподобання. Головним змістом нової номінативної одиниці, як справедливо вказує М.Е.Рут, “є комплекс ознак-характеристик, або аналітично розчленований, коли номінатор уже виробив поняття про номінований клас, або сформований на рівні уявлення про клас об’єктів чи окремий об’єкт” [3, 12].

Не можна не зазначити, що на процес творення прагмонімів суттєво впливають соціальні фактори. Прагмоніми можна назвати «адресними» найменуваннями, що виявляється не тільки у виборі властивостей товару, достатніх для того, щоб адресат уявляв, що йому очікувати від продукту, але й містить інформацію, яка диференціює споживчий попит. Крім того, прагмонім має викликати позитивні емоції та відчуття в реципієнта. Відповідно на підставі аналізу смаків, психології, настроїв потенційних покупців виділяється серія аргументів, які схиляють їх до купівлі. На підставі аргументів виявляються тематичні мотиви, навколо яких здійснюється пошук слів, від яких можуть бути утворені прагмоніми. Після встановлення аргументів купівлі для кожного різновиду товару добираються мотиви вибору прагмоніма з урахуванням психології даної категорії покупців. Як справедливо зазначає І.В.Крюкова, під час створення найменування у свідомості номінатора продукції реалізується схема мисленневих процесів, яка складається з чотирьох питань: хто? кому? навіщо? що? Так, під час відповіді на перше питання номінатор закріплює за собою право здійснення номінативної діяльності, друге питання спрямовує його на сферу інтересів потенційного споживача, третє – примушує його замислитися над мотивом номінації, а четверте – ставить номінатора перед необхідністю вибору способу номінації [4, 111].

Традиційно набори меблів мали власні назви. Але, як зазначає О.В. Суперанська, однією з особливостей прагмонімів є їх “часта зміна” [5, 185], оскільки змінюється мода, морально за давнюють марковані товари, що призводить до їх удосконалення, виникнення нових серій товарів, які більш повно задовольняють потреби споживачів.

Для аналізу ми відібрали 95 найменувань побутових меблів (призначених для різних приміщень: квартири, будинків та їх частин тощо) та меблів для громадських приміщень (підприємств, установ, організацій).

У своєму дослідженні ми використовуємо двовекторну класифікацію: від об’єкта номінації (відоб’єктні) – найменування, у яких прямо чи опосередковано відображено ознаки об’єкта (форму, функції, призначення, місце виготовлення тощо) та від суб’єкта номінації (відсуб’єктні) – найменування, у яких відображено особисті уподобання номінатора. Зауважимо, що, наслідуючи М.О. Черкаського, мотивованим вважаємо такий прагмонім, “у якому певним чином маніфестується підстава номінації” [6, 21].

До відоб’єктно мотивованих відносимо прагмоніми, які вказують на:

- 1) конструкційні характеристики об’єкта: «Дует», «Тандем», «Трансформер», «Горище», «Комбі» (вертикально подвійні ліжка);
- 2) функціональне призначення: «Комфорт», «Релакс», «Гармонія»;
- 3) персональне призначення: «Аташе», «Дипломат», «Президент» (серії меблів для керівників, за зовнішнім виглядом, технічними характеристиками відповідають меблям президентського класу);
- 4) розмір, стиль виготовлення: «Економ», «Модерн», «Ретро», «Престиж», «Компакт», «Студіо», «Техно»;
- 5) форму: «Груша», «Каное», «Баскетбол», «Куб», «Футбол», «Пеньок» (форма крісел);
- 6) місце виготовлення: «Київ 310», «Київ 214», «Липки 180», «Липки 267», «Либідь 259», «Подол 285».

До відсуб’єктно мотивованих відносимо прагмоніми, мотиваційною основою яких є:

- 1) Жіночі імена: «Марго», «Елізабет», «Рената», «Вероніка», «Емілія», «Жозефіна», «Діана», «Моніка», «Агата», «Софія», «Ангеліна», «Ніколь», «Юлія», «Адель», «Лаура», «Сабіна», «Джина», «Каміла», «Джульєта», «Вікторія»;
- 2) Чоловічі імена: «Абрам», «Марк», «Алекс», «Олівер», «Сімон»;
- 3) Престижні географічні назви: «Венеція», «Прованс», «Нью-Йорк», «Мадрид», «Болонья», «Неаполь», «Рига», «Японія», «Бруклін»;
- 4) Назви казкових та літературних персонажів: «Капітошка», «Золушка», «Немо», «Каліпсо», «Аватар»;
- 5) Назви міфічних персонажів: «Фрида», «Гера», «Орфей», «Атлант», «Титан», «Афіна», «Гефест»;
- 6) Транслітеровані імена та географічні назви: «Renata», «Marta», «Silvio», «Ornello», «Riviera».

Слід зазначити, що відоб’єктно мотивовані прагмоніми, зокрема назви посад: «Аташе», «Дипломат», «Президент», опосередковано вказують на призначення меблів для керівників, осіб, які обіймають високі посади. Іноді основами для прагмо-

німів виступають модні абстрактні назви: “Престиж”, “Статус”. Такі найменування ми можемо назвати “класичними”, як, власне, і самі меблі.

Не менш важливе значення мають у сучасному житті офісні меблі для персоналу, основною вимогою до яких є раціонально розмістити робочі місця в будь-якому офісному приміщенні: “Міні”, “Референт”, “Студіо”. “Техно”. Назви містять вказівки на розмір, призначення, інші характеристики позначуваного товару.

Як бачимо, група відоб’єктно мотивованих прагмонімів пов’язана з тими чи іншими реальними чи асоціативними властивостями товару (форма, призначення, конструкційні характеристики об’єкта, місце виготовлення тощо). Такі найменування, за словами Дж.Веркмана, містять інформацію, яка відповідає товару і тому, що очікує споживач від нього[7].

За нашими спостереженнями, мотиваційними основами меблів для кухні є переважно жіночі імена: “Діана”, “Ірина”, “Карина”, “Лаура”, “Марина”, “Оксана”, “Олена”, “Тетяна”. Використання милозвучних жіночих імен як прагмонімів зумовлене, на нашу думку, екстралінгвістичними причинами – саме жінки за статистикою половину життя проводять на кухні, тому номінатори і вважають таку модель найменування найбільш прийнятною для цього типу меблів. До того ж це добре засвоєна лексика, легка для вимови, запам’ятовування та вживання.

Для найменування м’яких меблів від українських виробників вживаються іншомовні жіночі особові імена: “Беатрис”, “Джулія”, “Жаклін”, “Емілія”, “Каріна”, “Лаура”, “Лорена”, “Стелла”; іншомовні чоловічі особові імена: “Алекс”, “Олівер”, “Сімон”; іншомовні топоніми: “Аризона”, “Бостон”, “Карингтон”, “Марсель”.

Трапляються прагмоніми, основою яких є власні імена зі стійким асоціативним змістом. Ці прагмоніми називають алюзивними, тобто такими, що натякають на реальний політичний, історичний або літературний факт, який розуміється як загальновідомий. Такі найменування позначають певну особу і викликають низку асоціацій, які дають споживачу певне уявлення про первинний образ. Під час вибору алюзивної назви перевага надається іменам позитивних героїв, яким властива якась відмінна від інших риса. Так, для назви спального гарнітуру використано ім’я богині Гери, яку вважали покровителькою шлюбу. У випадку, якщо мотивованість прихована і важко визначити, яка мотиваційна ознака є головною, покупцеві надається можливість самому визначити її.

Використання географічних назв як основи для прагмонімів уможливорює асоціативне перенесення характеристик самої місцевості на уявлення про вироби, зокрема: RIVIERA – узбережжя у Франції. Прагмоніми, які нагадують далекі країни, викликають приємні асоціації і тим самим сприяють виникненню бажання придбати даний товар.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що прагматична спрямованість прагмонімів здебільшого визначає ступінь їх мотивованості щодо тих одиниць, від яких найменування були утворені. Важливим у цьому зв’язку є питання про знаходження оптимального балансу інформації про реальні властивості товару і його прикрашені з прагматичною метою якості. Фактор штучності номінації прагмонімів безпосередньо впливає на формування їх семантичної структури. Це виявляється в тому, що не існує абсолютно немотивованих прагмонімів, інакше вони не виконували б основних функцій – диференціюючої та прагматичної. За нашими спостережен-

нями, мотиваційною основою для прагмонімів переважно є лексеми, які прямо чи опосередковано вказують на певні характеристики товару (ціна, смак, форма тощо), адресата номінації (зовнішній вигляд людини, особистісні якості, вказівка на результат використання продукту).

Значна кількість іншомовних імен і топоназв у складі прагмонімів пояснюється тим, що номінатори не знайомі з номінативними ресурсами української мови. Номінуючи українські реалії, перевагу, безумовно, треба надавати вітчизняним назвам.

Література

1. Суперанская А.В. Общая теория имени собственного. М., 1973
2. Комолова З.П. Семантическая мотивированность прагмонимов // Проблемы семантики. М., 1974. – С. 333-339.
3. Рут М.Э. Образная номинация в русском языке. Екатеринбург, 1992.
4. Крюкова И.В. Рекламное имя: от изобретения до прецедентности : Дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19. Волгоград, 2004. 360 с.
5. Суперанская А.В. Имя через века и страны. М., 1990
6. Черкасский М.А. Мотивация слова в аспекте динамики языка // Актуальные проблемы лексикологии. Вып. II. Ч. II. Новосибирск, 1969. С.20-22.
7. Веркман К. Дж. Товарные знаки: создание, психология, восприятие. М., 1986.

Чудак Т.

студентка 2 курсу
факультету української філології
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

ВІДСУТНІСТЬ РОДИННОЇ ЛЮБОВІ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ЗЛАМАНОЇ ЖІНОЧОЇ ДОЛІ В ОПОВІДАННІ ПАНАСА МИРНОГО «ЛИХИЙ ПОПУТАВ»

Ключевые слова: родственные отношения, женская судьба, рас сказ.

Ключові слова: родинні стосунки, жіноча доля, оповідання.

Key words: relationships, female destiny, stories.

Перше оповідання Панаса Мирного «Лихий попутав» засвідчило його великий талант як автора психологічної прози. На відміну від своїх літературних попередників (Г.Квітка-Основ'яненко, Марко Вовчок, Т.Шевченко), які розробляли тему сумної долі сільської дівчини-покритки, автор зосереджує увагу не на соціальному конфлікті, а на морально-етичному, а саме на праві особистості вільно визначати свою долю. В.М. Черкаський назвав тему волі наскрізною для письменника, «...що заповнить усю його піввікову творчість» [4,82].

Головна героїня оповідання Варка Луценкова фактично вільна особистість, але виявляє волю з руйнівними для себе наслідками. Щоб зрозуміти, чому воля стає лихом і прокляттям для дівчини, слід розглянути умови, у яких відбувалося формування її характеру. Героїня Мирного є витвором середовища, у якому вона виховувалась. Негативний вплив середовища на людину є основним предметом інтересу письменника, який прагне виявити та дослідити ті фактори, що зробили людину такою, як вона є [2,72]. «Аналітичність як одна з атрибутивних рис реалізму й водночас як одна з його стильових домінант..., конструктивний складник поетикального рівня реалістичної творчості» [2, 13] є визначальною ознакою творчості письменника, найхарактернішою його особливістю. У своїх творах письменник намагається побудувати чіткий причинно-наслідковий ланцюжок, який визначає подальшу долю героїв. У світі Мирного немає місця випадковості, навпаки, цьому світові властива майже наукова логічність, каузальність, яка теж належить, на думку Чижевського до базових ознак реалістичного стилю [5, 61].

Умови, у яких зростала Варка, були далекими від теплих родинних стосунків. Змалечку вона залишилася без батьків, а разом з тим і без їхньої любові й піклування. «Зосталась я малою від батька матері; під холеру полягли вони. З усього роду зосталась я та рідний брат батьків – мій дядько. У нього я зросла і викохалася, хоч добра ніякого не зазнала. Звісно – без батька та матері... Дядько мав своїх дітей, до їх його серце і лежало. А я, як чужа була, то жила у його за наймичку» [3,1]. Становище дівчини гірше, ніж наймички, адже наймичка отримує за свою роботу гроші або одяг, Варка ж вважається рідною дядькові, який мав би дбати про неї, як про рідну. Натомість молода

дівчина не знає спочинку, тяжко працює на сім'ю з восьми чоловік і не має за це жодної подяки. Вона рада навіть тому шматтю, що як непотріб віддає їй дядина. «У других – батько, мати; другі зодягнені-зобуті, а я – як наймичка жидівська—доношувала тільки дядині рам'я! Бувало, носить вона, носить, порве на шмаття, та тоді вже й мені, – як там кажуть: на тобі, небоже, що мені не гоже! Я, бувало, й тому рада»[3,2]. Згодом, вже будучи матір'ю і повернувшись до дядька, Варка пригадає всі образи, які зазнала від рідних людей: як маленькою її вибили за те, що хитрувала і не хотіла жати, бо це була надто важка праця для маленької дівчинки, прядіння довгими зимовими ночами... Що можна рідним дітям, того не можна Варці: «... далі – зимні довгі ночі, як я пряла, спать, аж хилилася, хотіла, — не можна: другі бігають, кричать, а ти сиди, пряди, вечерять подай, посуду перемий, та тоді й лягай» [3,27]. Дівчина повністю безправна, ми не зустрічаємо бодай побіжної згадки про те, що вона суперечила або ж якось намагалася відстояти себе. Про безправність Варки свідчить характеристика її стосунків з родичами, що звучить від сусідів: «... краще йти у місто служити, а не чорт батька зна у кого та ще й за даремно!»[3,2]. Протест проти експлуатації накопичується впродовж дитинства й дівочтва Варчиного, але знаходить вияв лише у нічних сльозах і прокльонах, коли ніхто цього не бачить. І згодом втілюється у доленосному вчинку – дівчина йде найматися до міста. Важливим є мотив цього вчинку: це матеріальне бажання придбати одяг, щоб подобатися хлопцям і зрештою, зустріти кохання й створити сім'ю.

Сім'я виступає фактором, що стримує волю дівчини. Варка дуже емоційна, але соромиться виявляти свої почуття. У сім'ї дядька панувала дисгармонійна атмосфера постійних сварок, тож позитивним світлим переживанням там не було місця. Розраду і вихід своїй веселій вдачі дівчина знаходить на вулиці, в жартах з молоддю. Шквал почуттів, що вирують в її душі, передано порівнянням: «Як та вода повесні, розірвавши греблю, знай біжить і клекотить – так я: ані вгаву, ані втоми мені немає... Язик той, як вітряк увосени, повертається в роті, та все меле, все меле...»[3,1]. Тут вперше з'являється художня деталь, – вітряк увосени, який цього разу символізує рух життя. Пореформена дійсність принесла грошові відносини в життя селян, що давали змогу жінці певною мірою реалізувати свої прагнення. Наприклад, знайома Варки Мотря Чувівна заробила худобу, що забезпечувало можливість прогодувати своїх дітей. Але працю Варки в сім'ї не цінили, тому коли перепічайка Мотря пропонує їй плату 15 карбованців, дівчина навіть не орієнтується, багато це чи мало, така сума здається їй неабиякими грошима. Взагалі, гроші виступають у творі як один з мотивуючих чинників відходу до міста, до того ж для дівчини без крайньої нужди йти найматися до міста означало порвати з селом, з громадою. Адже кожна дівчина, живучи безвиїзно в селі, перебувала під невинним контролем громади, яка регламентувала моральну поведінку її членів. Перетин кордону село/місто позбавляв дівчину контролю з боку громади, а отже загрожував втратою доброго імені. Тому для Варки, що зважилась на такий крок, важливим було усвідомлення власної гідності та досягнення психічної зрілості, чого вона не мала.

З сім'ї дівчина виносить ненависть і глибоку образу до дядька й дядини. Сповідаючись Мотрі, вона з гіркою говорить: «Думаю: свої – все ж не чужі; а воно ще гірше вийшло» [3,4]. Працюючи, Варка по-дитячому уявляє помсту дядьку й дядині, як вона купить собі гарний одяг і поїде в село на свято, пройдеться повз хату рідних, посміється їм у вічі, але залишиться ночувати у сусідів.

Інфантильність Варки, її всеперемагаюче бажання вилити почуття виражається в емоційному переживанні природи: «... хочеться самій усе бути, щоб ніхто не побачив, ніхто не почув, не насміявся, як з травицею розмовляєш, до травиці припадаєш, землю цілуєш... Ластівочку побачиш – як матусі зрадієш...»[3,8]. Мати для дівчини – це тепла весна, це співуча ластівка. Дівчина потребує материнської турботи, вона уявляє, якими могли б бути стосунки доньки з рідною матір'ю: «Що не так, то без крику, без гуку того покаже й розкаже. Як рідна мати, так вона до мене»[3,6]. Проте Мотря відсторонено спостерігає за долею Варки і залишається майже безучасною, коли дівчині загрозувала небезпека. Так, вона попередила, хто такий Василь, але йти почувати в комору не забороняла. Варка болюче реагує на зауваження Мотрі щодо пізнього гуляння, з ненавистю вона думає про господиню, яка недавно здавалася їй рідною матір'ю. Вона відчуває ворожість відносин господиня-наймичка, розчаровується в доброті господині і ця обставина прискорює її закоханість у Василя, як рівного їй за соціальним станом. Дівчина відчуває байдужість людей, що її оточують, до своєї долі, а тому сприймає сповідь Василя про власні поневіряння як сповідь рідної душі: «Отакий хороший, бравий – та й у наймах вік коротає!..Щось своє, щось рідне почула я в йому; може, і в його, як у мене, ні роду, ні приплоду, та ніхто не пригорне, не привітає... Жалко його стало» [3,13].З жалю народжується ніжність, яка переростає у закоханість. За місяць побачень з Василем він став їй таким рідним, наче брат чи батько. В цих порівняннях звучить прагнення дівчини до того, чого ніколи не мала, до нормальної традиційної сім'ї. Постійна самотність з дитинства підсилює тугу за рідною душею. Ця туга засліплює дівчину, заважає побачити справжню сутність Василя, його меркантильність, що проявилася вже на другому побаченні, коли він захопився срібними перснями дівчини і одягнув їх на свої пальці. Варка бере у господині свої гроші і дає коханому на шовкову хустку та ще на якісь потреби, не підозрюючи, що її просто дурять. Природній хід стосунків між хлопцем і дівчиною порушено, дівчина віддається до заміжжя і, по суті, її подальша доля зруйнована. Промовиста художня деталь – *вітряк з поламаними крилами*, під яким Варка чує страшні для себе зізнання, символізує її подальше зруйноване життя, зламану жіночу долю.

Її сподівання знайти жадану родинну любов зазнають краху, тому вагітність не приносить материнського щастя, а сприймається як лихо: «...під серцем мое лихо ворухиться, озивається, аж кістки ниють, все тіло терпне.» Варка розуміє, що ні вона, ні оточення нічого доброго дитині дати не можуть. Духовно спустошена, вона не здатна безумовно любити своє дитя, відповідно без родинної любові й підтримки, відчуваючи себе тягарем для матері, виродком для суспільства, на нього чекає неблагополучна доля люмпена. «І виросте воно, як те стебло край дороги, одно одним, не бачивши привіту людського, не знаючи, що то своє добре; приб'ється до якого шевця або кравця – вийде з нього злодій, п'яниця, волоцюга всюгосвітній. **Не знаючи свого добра, буде він чуже руйнувати, людям лихо робити**, поки не піймається або в тюрму, або й далі... І понесе свою голову на чужу сторону, зложить свої кістки у чужу землю, проклинаючи ту дурну матір, що його на світ родила, та щастя-долі не наділила» [3,21].

Лише в маренні на мосту, коли Варці привиділось власне весілля з Василем, бачення материнства кардинально змінюється. Дитина для неї – любе-миле дитя, квіточка. Знесилена фізично і морально, Варка в буквальному сенсі не витримує свого

тягаря – дитину, підсвідомість заступає реальність, обманює жінку, і та віддає Івася батькові... Віддає, по суті, останній шанс віднайти родинну любов у цьому житті, тим самим втрачає сенс свого існування як жінки.

Отже, порушення усталених теплих родинних стосунків у сім'ї є визначальною спонукою до формування моделі поведінки жінки-жертви, слабкої і незрілої психічно. Наповнена образами, принижена, вона не здатна поважати саму себе, вступати в рівноцінні стосунки. Розчарувавшись в коханні і не знайшовши підтримки в родичів, несвідомо губить власну дитину.

Література:

1. Мирний Панас. Твори: в 7-х т. / Панас Мирний. – К.: Наукова думка, 1968. – Т. 1. – 558 с.
2. Наливайко Д. Епістемологія й поетика реалізму / Д. Наливайко // Слово і Час. – 2004. – № 11. – С. 3 – 17.
3. Сізова К. Особливості зображення людини у творах Панаса Мирного/ К. Сізова // Вісник СумДУ. Серія Філологія. — 2007. — №2. — С.72-77.
4. Черкаський В. Панас Мирний. Біографія / В. Черкаський. – К.: Наукова думка, 1973. — 390с.
5. Чижевський Д. Слов'янський реалізм / Д. Чижевський // Слово і Час. – 2004. – № 8. – С. 48 – 63.

Білавич Г.В.

кандидат педагогічних наук, доцент
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Ваврищук Л.В.

студентка
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ СИРІТСТВА У ТВОРЧОСТІ АСТРІД ЛІНДГРЕН

Ключові слова: Астрід Ліндгрєн, сирітство, соціальне сирітство, «Расмус-волоцюга», «Міо, мій Міо».

Keywords: Astrid Lindgren, orphans, social orphans «Rasmus-tramp», «Mio, my Mio».

Соціальне сирітство – масштабне планетарне явище. Утім, це відносно новий феномен в житті європейського соціуму, викликаний низкою чинників, з-поміж яких – і соціально-економічні, і політичні причини, криза інституту сім'ї, нівелювання цінностей сімейного виховання тощо. Унаслідок цього соціально-педагогічного лиха дитина залишається без батьківського виховання. Статистичні дані європейського простору дають уявлення про локалізацію сиріт. Так, Україна, Польща та Литва – це країни, де офіційно виявлено найбільше такої незахищеної категорії дітей, як соціальні сироти.

З-посеред науковців, які займаються дослідженням цього феномену, варто виокремити зарубіжних учених С. Стівенсона, Ф. Шерєгі, а також українських І. Пєшу, Л. Волинець, І. Трубавіну, А. Пономарьова та інших. Проблема сирітства стоїть у центрі уваги не тільки вчених (педагогів, соціологів, психологів тощо), а й письменницького загалу. Низка вітчизняних авторів актуалізують цю проблему у своїх художніх творах, аналізуючи причини, природу, наслідки сирітства як соціально-педагогічного явища тощо. Чи не найвиразніше, на нашу думку, окреслила можливі шляхи успішного розв'язання проблеми сирітства, зокрема й соціального, всесвітньовідома шведська письменниця Астрід Ліндгрєн.

Науковці соціальними сиротами називають особливу соціально-демографічну групу дітей, які мають родину, але залишилися без піклування батьків з різних об'єктивних причин. Часто соціальним сирітством кваліфікують явище, яке призводить до негативної соціалізації вищезазначеної категорії дітей. Низка дослідників виокремлюють різноманітні чинники, які спричиняють виникнення цього негативно-го явища. Так, В. Брутман наголошує на трьох групах причин соціального сирітства: морально-етичних – асоціальний спосіб життя батьків, різні види залежності, примушення дітей до жебракування, злочинні діяння батьків, різноманітні форми насильства, спрямованого на дітей; психологічних (суб'єктивні) – раннє або позашлюбне материнство, дисфункційність сім'ї (неповна, новоутворена, багатодітна, сім'я інвалідів), нездорова емоційна атмосфера в сім'ї, конфліктність її членів; медичних – наявність хвороб у батьків, що унеможливує виконання батьківських обов'язків [2, 11-12].

Ці та інші причини призводять до негативних наслідків соціального сирітства. У дітей простежується відчуженість від однолітків, глибокий депресивний стан, дратівливість, напруженість у спілкуванні, тривожність, агресивність, девіантність у поведінці тощо. Шляхи подолання цих явищ можуть бути різноманітними, зокрема, учений О. Шишко виокремлює певні умови виховання дитини в сім'ї: 1. Мікроклімат здорових стосунків між усіма членами родини, що є наслідком правильної організації сімейного життя. 2. Приклад батьків. 3. Авторитет батьків. 4. Достатній рівень психолого-педагогічної культури батьків. 5. Усвідомлення батьками відповідальності перед суспільством за виховання дитини [1, 143].

Сьогодні в Україні налічують приблизно 8 мільйонів дітей, з-поміж яких близько 95 тис. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Аналогічною є ситуація і в країнах Східної Європи [1; 5; 6]. У Польщі, до прикладу, майже 150 тисяч дітей мають статус «евросироти», саме так прийнято називати соціальних сиріт в європейських країнах [6]. Як і в Україні, так і в Польщі наріжною причиною цього явища є трудова міграція батьків. Кожна держава ЄС намагається по-своєму розв'язувати цю проблему, виходячи з основних причин, що сприяють появі соціальних сиріт. Так, Литва, спростила процедуру щодо надання права на опіку над дітьми емігрантів, оскільки ця опіка тимчасова, то рішення суду не є потрібне. Україна, за зразком Польщі, різко скоротила кількість державних закладів для дітей та взяла курс на надання сімейної форми опіки всім категоріям дітей-сиріт.

Вищі органи влади, науковці, педагоги, соціальні працівники, психологи, ЗМІ, громадськість акцентують свою увагу на цій проблемі, здійснюються всі заходи задля забезпечення нормального, повноцінного виховання та розвитку дітей-сиріт. Не стоять осторонь і письменники (Дара Корній, Світлана Талан, Олена Печорна та ін.), які засобами слова актуалізують цю проблему, загострюють увагу читачів до неї, пропонують шляхи подолання цього явища. Автори часто в назву творів виносять слова «сирота», «сирітський» і под. (сучасна американська письменниця Крістіна Бейкер Клайн «Сирітський потяг», Болеслав Прус «Сирітська доля» та ін.).

Знаковими тут є твори «чарівниці із Швеції» Астрід Ліндгрен «Міо, мій Міо» та «Расмус-волоцюга» [4]. Літературний набуток шведської письменниці – надзвичайний феномен сучасної світової культури: її книги перекладені десятками мов, її ім'я відоме в усьому світі, книги видані в понад ста країнах. Її називають «Андерсеном наших днів», 1958 р. нагороджено медаллю великого данського казкаря. Завдяки перекладам Ольги Сенюк твори Астрід Ліндгрен знають українські читачі. Літературознавці слушно зазначають, що твори письменниці підняли планку якості книг для дітей, змінили ставлення до дитячої книги як до літератури другого сорту, створення якої не потребує від письменника зайвих зусиль [3]. У цьому контексті наголосимо, за радянської доби перекладачі свідомо намагалися представити А. Ліндгрен не стільки як талановиту письменницю, скільки як політичну фігуру, заступницю дітей-сиріт, обездолених Другою світовою війною, як критика буржуазних цінностей [3]. Автор психологічної «сирітської» повісті «Расмус-волоцюга» завжди називала своє дитинство щасливим (у ньому було багато ігор і пригод, у ньому були гармонійні стосунки між батьками, чуйне турботливе тепле ставлення до дітей) і вказувала на те, що саме воно слугувало джерелом натхнення для її творчості. На нашу думку, присутність теми сирітства у творах А. Ліндгрен можна пояс-

нити ще й тим, що в юності (1926), не будучи заміжною, вона народила сина Ларса, але через свою невлаштованість, бідність і зайнятість змушена була віддати його на виховання знайомій родині, що мешкала в Копенгагені. А. Ліндгрєн доклала неймовірних зусиль, щоб утримувати сина в Стокгольмі, а відтак подарувати йому щасливе дитинство, сімейний затишок, родинне тепло. Будучи великою гуманісткою, А. Ліндгрєн виступала за виховання дітей без насильства і тілесних покарань. Не випадково провідними мотивами повісті «Міо, мій Міо» є тема родини. Хлопчик-сирота Буссе відчував себе зайвим у прийомній сім'ї, страждав від байдужості тітки й дядька, йому бракувало батьківської любові. Заповітним бажанням сироти із дитячого притулку стала мрія мати люблячого й турботливого тата. На прикладі прийомної та справжньої родини Міо автор показала, якими не мають бути і якими мають бути стосунки батьків і дітей.

Цю тему А. Ліндгрєн продовжує і по-новому розвиває у творі «Расмус-волоцюга», де розкрита історія про хлопчика-сироти, який понад усе хотів мати родину: «Мати власних батьків! Діти з притулку не могли уявити собі більшого щастя на світі, ніж це» [4, 127]. Живучи в притулку, малий Расмус мав цілком звичайну для дитини з дитячого будинку мрію – знайти заможних батьків. Її здійснення допомогло б одразу позбутися всіх проблем. Автор тонко передає психологічні переживання сиріт, які постійно перебувають в очікуванні того, щоб їх вибрали та всиновили прийомні батьки. Зустрівшись з бардом-волоцюгою Оскаром, Расмус поступово розуміє, що щасливе життя – це щось більше, аніж багаті батьки. Ніякі гроші не зможуть подарувати любов і душевне тепло. Попри те, що мрія маленького Расмуса збувається (дитина знаходить подружжя Нільсонів, яке володіє всіма необхідними якостями ідеальних батьків: милі й добрі люди, готові любити хлопчика як власного сина, заможні, щоб забезпечити дитині гідне життя), він, однак, переконується, що без друга-волоцюги його мрія про сімейний затишок утратить сенс. Сім'я без любові не сім'я. Отже, сімейні стосунки мають будуватися на любові, дружбі, самопожертві, взаєморозумінні й свободі. І саме волоцюга Оскар (а не заможні Нільсони) здатний забезпечити Расмусові сімейне щастя. Цікаво, що поява в житті Оскара маленького сироти додає життю волоцюги нового сенсу. Він розуміє, що велике щастя – піклуватися про слабкого, дарувати дитині батьківське тепло.

Таким чином, у творах «Міо, мій Міо», «Расмус-волоцюга» А. Ліндгрєн не тільки порушує проблеми сирітства, аналізує їх, а й окреслює ймовірні шляхи успішного розв'язання цього соціального лиха.

Література

1. Артюшкіна Л. М. Сирітство в Україні як соціально педагогічна проблема (соціально-правовий аспект) / Л. М. Артюшкіна, А. О. Полянничко. – Суми : Сум ДПУ, 2002. – 268 с.
2. Брутман В. Н. Причини соціального сирітства / В. Н. Брутман // Соціальна робота. – 1994. – С.11 – 12.
3. Конопська Н. Творчість А. Ліндгрєн / Наталія Конопська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rukopis.org.ua/info/statti/tvorchist-a-lindhren.html
4. Ліндгрєн А. Міо, мій Міо. Расмус-волоцюга. Брати Лев'яче Серце / А. Ліндгрєн. – К. : Веселка, 1990. – С. 121 – 266.

5. Соціальне сирітство – «євросирітство» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.polskieradio.pl/eo/print.aspx?iid=85900>
6. Яремчук В. В. Феномен соціального сирітства як наукова проблема // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i23/86.pdf>

GENRE AND STYLISTIC VARIETY OF THE MODERN ENGLISH LITERATURE FOR CHILDREN AND ABOUT CHILDREN

The article is devoted to the problem of genre and stylistic variety of the modern English literature for children and about children. In the article, we analyze these peculiarities regarding to different scientific schools. The research is carried out in the field of Literature Science. The goal of the research is to observe main modern English literature for children and about children genre and stylistic variety. The subject of the study is genre and stylistic variety. The novelty of the article lies in the general observation modern English literature for children and about children genre and stylistic variety.

We point out different modern English literature for children and about children genres and stylistic variety. Many recent studies have been focused on the specific differences in modern Ukrainian and English literature for children and about children. They lie in the cultural and specific variety in the literature and perception.

Key words: genre, style, literature for children and about children, fairy-tale, feature.

Коваленко О.В.

Чорноморський державний університет
ім. Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ РІЗНОВИДИ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ПРО ДІТЕЙ

Стаття присвячена проблемі дослідження жанрово-стильового різновиду сучасної англійської літератури для дітей та про дітей. Дослідження відбувається в галузі літератури. Головними труднощами у визначенні жанрово-стильового різноманіття є варіативність визначення понять та визначенні структури тексту, значення слів та його стилю. Предметом дослідження є казки. Новизна статті полягає в тому, що для цього дослідження взято матеріал текстів декількох авторів.

Багато останніх досліджень фокусуються на специфічних відмінностях у жанрах та стилях літератури. Вони полягають у денотативному та контекстуальному значенні текстів. Існує також багато труднощів у визначенні жанру та стилю цих текстів.

Ключові слова: жанр, стиль, література для дітей та про дітей, перекладацькі стратегії, літературна казка, особливості.

A literary genre is a category of literary composition. Genres may be determined by literary technique, tone, content, or even (as in the case of fiction) length. The distinctions between genres and categories are flexible and loosely defined, often with subgroups.

The most general genres in literature are (in loose chronological order) epic, tragedy,[1] comedy, and creative nonfiction.[citation needed] They can all be in the form of prose or poetry. Additionally, a genre such as satire, allegory or pastoral might appear in any of the above, not only as a subgenre (see below), but as a mixture of genres. Finally, they are defined by the general cultural movement of the historical period in which they were composed.

Genre should not be confused with age categories, by which literature may be classified as either adult, young-adult, or children's. They also must not be confused with format, such as graphic novel or picture book.

Genres are often divided into subgenres. Literature, is divided into the classic three forms of Ancient Greece, poetry, drama, and prose. Poetry may then be subdivided into the genres of lyric, epic, and dramatic. The lyric includes all the shorter forms of poetry, e.g., song, ode, ballad, elegy, sonnet.[2] Dramatic poetry might include comedy, tragedy, melo-drama, and mixtures like tragicomedy.

The standard division of drama into tragedy and comedy derives from Greek drama.[2] This parsing into subgenres can continue: comedy has its own subgenres, including, for example, comedy of manners, sentimental comedy, burlesque comedy, and satirical comedy.

Often, the criteria used to divide up works into genres are not consistent, and may change constantly, and be subject of argument, change and challenge by both authors and critics. However, even a very loose term like fiction («literature created from the imagination, not presented as fact, though it may be based on a true story or situation») is not universally applied to all fictitious literature, but instead is typically restricted to the use for novel, short story, and novella, but not fables, and is also usually a prose text. Types of fiction genres are science fiction, fantasy, historical fiction, realistic fiction and mysteries.

Semi-fiction spans stories that include a substantial amount of non-fiction. It may be the retelling of a true story with only the names changed. The other way around, semi-fiction may also involve fictional events with a semi-fictional character, such as Jerry Seinfeld.

Genres may easily be confused with literary techniques, but, though only loosely defined, they are not the same; examples are parody, frame story, constrained writing, stream of consciousness.

Literature for children has always played an important role in shaping mentality of a man from the very early years of their life. More or less it is the language, in particular, that influences children's minds in their early years. The language and style of books for them is therefore very special and different from other literary styles.

Firstly, general characteristic features of the style in children's book are introduced. In particular, the layout and image of the books are described and then the characteristics of language – sentence structure and lexis – follow. Secondly, the development of the literature for children in England from the Middle Ages to the end of the 19th century is shown, which is based on Darton's work, *Children's Books in England*, and on Pellowski's *The World of Children's Literature* (I will comment on it from the stylistic point of view.) Thirdly, I will focus on the style and language in the special branch of literature for children – in fairy tales. Finally, the analysis itself of Joseph Jacobs's eleven fairy tales, which are taken from two sources, *The Fairy Tale Treasury* and *English Fairy Tales*, follows with the conclusion.

Literature for children will be described and analysed from the stylistic point of view, therefore I start with few definitions of what style and stylistics are and then general characteristics of children's book follow.

Style is in Longman Dictionary of Applied Linguistics (1985: 277) described as follows:

Style is a variation on a person's speech or writing. Style usually varies from casual to formal according to the type of situation, the person or persons addressed the location, the topic discussed, etc.

A particular style, e.g. a formal style or a colloquial style is sometimes referred to as a stylistic variety. Some linguists use the term 'register' for a stylistic variety whilst other differentiates between the two.

Leech (Style in Fiction 1981: 13) describes style similarly – as a way in which language is used. He follows that it “consists of choices made from the repertoire of the language.” He also adds that there may be multiplicity styles within the same work; authors therefore create their own special kind of language.

To conclude, according to Vachek (1980: 30), stylistic research is influenced by functional consideration. We have to consider the fact that it is a function that determinates the style of book. The authors therefore bear in mind whether the book is purely for educational use or for pleasure, or from the other side, whether the book is intended for children, adults or for students.

As each literary genre has its own characteristics and is by some means specific, the children's literature is a very specific literary genre. According to Kabele (1981:14), the books, which are to attract children's attention and to be read by them, have to fulfil certain conditions. Therefore some characteristics are the same for every sort of children's literature. In this chapter, these characteristics will be introduced and commented on.

At first, an appropriate age group of children needs to be determined. A development of a human mind as well as of a human body is most immense during the childhood, and therefore there are a big number of periods of children. I will focus on literature oriented to an elementary school period, when bedtime stories prevail at the beginning and gradually children are able to read the stories themselves because their capacity to think gets gradually wider and deeper.

Having established the appropriate age group, stylistic features in books for children are to be commented on. As it is said above, the style of book is influenced by the function of the book. As Kabele (1981: 9) puts it, reading books is one of the most effective ways of enriching the children's knowledge of language and so children when reading books start to create their own vocabulary. Undoubtedly, the language in these books must correspond with children's ability which means the vocabulary as well as the sentence structure should be simple so that a clear expression could be created.

According to Kabele (1981: 50) the clarity and simplicity of expression are the basic characteristics of the literature for children. However, what makes the text simple and clear to children? That will be commented on in the further subchapters from three points of view – from the point of view of layout, of a sentence structure and of lexis.

REFERENCES

1. Alexander L.G. (1988) Longman English Grammar. London: Longman Group UK Limited.

2. Biber Douglas. (1999) Longman Grammar of Spoken and Written English. London: Longman.
3. Carter, Ronald and Nash, Walter. (2007) Seeing Through Language: A Guide To Styles Of English Writing. Material of the course Introduction to stylistics. Downloaded 12 June 2007. <http://www.phil.muni.cz/elf/>
4. Cuddon, J. A. (1990) A Dictionary of Literary terms. London: Penguin Books.
5. Darton, F. J. Harvey (revised by B. Alderson). (1982) Children's Books in England. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Haviland, Virginia. (1974) The Fairy Tale Treasury. London: Puffin Books.
7. Huddleston, Rodney and Pullum, Geoffrey. (2002) The Cambridge Grammar of the English Language. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Jacobs, Joseph. (1993) English Fairy Tales. London: Everyman's Library Children's Classics
9. Leech Geoffrey & Short Michael H. (1981) Style in Fiction. London: Longman Group Limited.
10. Pellowski, Anne. (1968) The World of Children's Literature. New York: R. R. Bowker Company.

Новіков-Руїс О.А.

студент I курсу,

НУБіП України,

Рудницька Н. А.

викладач

кафедри іноземної філології і перекладу

НУБіП України.

УДК 081: 133.1

ВИВЧЕННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ

У статті обґрунтовано доцільність використання мультимедійних технологій під час вивчення іноземної мови, що значно підвищує якість навчання учнів. Вказано на необхідність розробки дидактичних матеріалів нового покоління та використання комп'ютера як технічного засобу навчання.

Ключові слова: мультимедійні технології, французька мова, комп'ютер, навчання.

The article substantiates the feasibility of using multimedia technologies in the foreign language study, which greatly improves the quality of students' education. The need for developing a new generation of teaching materials and computer usage as technical training.

Key words: multimedia technology, French, computer, training.

Як ніколи гостро перед Україною стоїть завдання і необхідність часу – інтеграція до європейської спільноти. В таких умовах знання хоча б одної іноземної мови є обов'язковим. Існує багато різних методів і засобів вивчення іноземних мов, але останнім часом популярними стають ті, що більш наближені до сучасної молоді. Це електронні засоби зв'язку, цифрові технології, комп'ютерна техніка. Тому використання сучасних, в тому числі і мультимедійних, технологій при вивченні іноземної мови є закономірним.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вивчення французької мови, як і будь-якої іншої, є складним і довготривалим процесом. Тому на сьогоднішній день є актуальним питання зацікавленості студентів до процесу вивчення французької мови, розвитку рівня їх мотивації. Навчання мови в навчальних закладах відбувається в вигляді пасивного передання знань студентам, не даючи можливості досягнути і зрозуміти структуру та функцію французької мови. Тому викладачі шукають засоби оптимізації та підвищення ефективності процесу навчання. Серед цих засобів не останнє місце посідають мультимедійні засоби. За їх допомогою активізується пізнавальна діяльність учнів. Отже, використання мультимедійних технологій в процесі навчання французької мови збільшує активне мислення студентів та дає можливість розвитку їх комунікативних здібностей в процесі реального спілкування.

Останнім часом мультимедійні технології як напрямок інформаційних

технологій дуже стрімко розвиваються. Особливістю мультимедіа є те, що це сучасний технічний засіб, в якому можуть поєднуватися одночасно фото, відео, текст, звук та інше. А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак розглядали мультимедійні технології як сукупність візуальних, аудіо- та інших засобів відображення інформації, що інтегровані в інтерактивному програмному середовищі [3].

Різні формати мультимедійних засобів дають можливість студентам з різними каналами сприймання (аудіалом, візуалом та сенсорикам) краще розуміти інформацію. Крім того слугують для розвитку інших каналів сприйняття та розширюють об'єм інформації, що отримується студентом. Як відомо, людина запам'ятовує 20% аудіо інформації і 30% відео інформації. Отже, якщо в процесі вивчення задіяти аудіо та відео канали сприймання разом, та додати до них процес самостійного відтворення, то продуктивність запам'ятовування становитиме близько 80%.

Окрім того, потрібно зазначити, що використання мультимедійних технологій дозволяє повніше розкрити творчий потенціал студента і мотивувати його до самостійної роботи.

Окремо треба виділити роботу з онлайн мультимедіа. Під час цієї роботи може відбуватися реальне спілкування з носіями мови, що підвищує рівень мотивації, а також активно розвиває іншомовну комунікативну компетентність за рахунок іншомовного специфічного середовища, в контексті якого відбувається навчання.

Завдяки використанню мультимедійних засобів навчання досить дієвим став аудіовізуальний метод. Аудіовізуальний, або, як його інакше називають, швидкісний чи структурно-глобальний метод виник у Франції у 50-і роки ХХ ст. Його створення пов'язане з іменами таких видатних лінгвістів і психологів як П. Губерина, П. Риван, Р. Мишеа, Ж. Гугенейм, А. Соважо (Франція). Він набув поширення як у самій Франції, так і в Югославії, Англії, Канаді, Туреччині, Польщі та деяких інших країнах. У чистому вигляді він застосовується переважно для навчання іноземних мов дорослих.

Сама назва методу відбиває покладені в його основу принципи. Він зветься аудіовізуальним, оскільки весь новий матеріал сприймається студентом протягом тривалого часу лише на слух («аудіо»), а його значення розкривається за допомогою зорової невербальної наочності: діапозитивів, навчальних фільмів («візуальний»). Цей метод називається також структурно-глобальним, оскільки навчання мови відбувається на основі спеціально відібраних структур, які сприймаються цілісно[1].

До мультимедійних технологій можна віднести презентації за допомогою комп'ютерних програм, електронні підручники, відеофільми, електронну пошту, електронні інтерактивні дошки та ін.

В останній час популярності набуває використання електронних підручників. Основною метою цих підручників, як звичайних друкованих, є навчити студентів іншомовному спілкуванню. Електронний підручник може запропонувати різні види навчальної діяльності. Студент також має можливість індивідуально переглядати, вивчати або повторювати навчальний, методичний, інформаційно-довідниковий матеріал; здійснювати самоконтроль засвоєння тем та дисципліни в цілому, одержувати методичні рекомендації, інформацію про рекомендовану літературу, тощо.

Ефективним засобом вивчення французької мови є використання презентацій. Це завдяки використанню в ній фотографій, схем, таблиць, що допомагає сконцентрувати увагу та покращує засвоєння необхідного матеріалу. Кращий ефект до-

сягається, коли презентацію готують студенти самостійно, активно використовуючи різні іншомовні інформаційні джерела.

Інтернет ресурси можна використовувати в якості комунікативних, інформаційних і соціокультурних джерел, іншомовного спілкування між учасниками навчання [5].

Матеріали мережі розширюють доступ до актуальної інформації (наприклад, tv5, канал новин, campusfrance.org), різноманітних курсів (education.francetv.fr, educagri.fr, agrosvita.edu.ua) та завдання викладені в Інтернеті (françaisfacile.com). Крім того студент, занурюючись в іншомовне середовище, має унікальні можливості вивчати сучасну французьку мову, завдяки миттєвому доступу до автентичних текстів, музики, відео-конференцій, тощо.

Сайти для вивчення французької мови за своєю тематикою умовно можна поділити на інформаційно-адміністративні, освітні, соціокультурні, науково-популярні, професійно-орієнтовні та інші. Інформаційні сайти використовують для добору цікавих текстових документів, творчих завдань. Спеціальні освітні сайти містять різні види робіт, вони розроблені з урахуванням рівня знань студентів. Інтерактивне навчання із використанням цих сайтів стимулює студентів якнайкраще опанувати запропонований матеріал. Крім того, є група вузькоспеціальних навчальних сайтів, призначених для навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, говоріння та аудіювання), вивчення фонетики, граматики, лексики тощо. У роботі з навчальними сайтами обирається той рівень складності, який відповідає рівню підготовки студентів. Навчальні сайти, зазвичай, мають кілька рівнів складності; щодо інформаційних сайтів, то учитель має сам визначитися з добором матеріалу відповідної складності [6].

Висновки. Мультимедійні технології у вивченні французької мови виконують ряд важливих функцій: підвищення мотивації студентів до вивчення сучасної іноземної мови, розвиток пізнавальної активності, покращення якості засвоєння матеріалу, стимулює бажання студента до самостійної роботи, пошуку та обробки інформації. Крім того робота з аудіовізуальними засобами покращують увагу та сприймання інформації. Все це пришвидшує та покращує процес навчання. За допомогою мультимедійних засобів відтворюються необхідні умови для набуття студентами лінгвістичних, комунікативних, фахових та соціокультурних компетентностей. Використовуючи сучасні інноваційні технології, українська освітня система має всі можливості для підготовки висококваліфікованих фахівців з вільним володінням іноземних мов.

Список використаних інформаційних джерел:

1. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах.: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. Авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
2. Нікітіна Н.О. Інноваційні підходи до вивчення іноземної мови професійного спрямування (впровадження мультимедійних технологій) – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1012>.
3. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К., 2000.

4. Роман Л.А. Мультимедійні технології як інновація у викладанні української мови як іноземної у вищій школі. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_NND_2014/Pedagogica/5_164035.doc.htm.
5. Рудницька Н.А. Використання французьких освітніх медіа-інформаційних джерел в процесі особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців аграріїв. – Нові технології навчання: Наук. зб./ Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2010. – Вип. 65. – С. 48-52.
6. Ситдикова І. Комп'ютер поспішає на допомогу // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – №1. – С.116-119.
7. Щукин А.Н. Методика обучения речевому общению на иностранном языке. Учебное пособие для преподавателей и студентов языковых вузов. [Текст]. / А.Н. Щукин. – М.: Издательство Икар, 2011. – 454 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 5. Языковедение и иностранные языки

Безкровна І.Ю.

студентка І курсу,

НУБіП України,

Рудницька Н. А.

викладач

кафедри іноземної філології і перекладу

НУБіП України

УДК 081: 133.1

СКЛАДАННЯ ГЛОСАРІЮ ВЕТЕРИНАРНОЇ ЛЕКСИКИ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ОПАНУВАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Розглянуте поняття «гласарію», його різновиди та особливості написання. Призначення та правила укладання наукового матеріалу гласарію. Методика особливостей складання гласарію на французькій мові, як одного з методів вивчення іноземних мов для працівників ветеринарної сфери.

Ключові слова: гласарій, французької мови за професійним спрямуванням, французька ветеринарна термінологія.

Keywords: glossary, French for professional direction, Frenchveterinaryterminology.

Володіння іноземною фаховою мовою є необхідною складовою професійної компетентності сучасного спеціаліста. Саме тому питанню опануванню французької мови за професійним спрямуванням в українських вишах приділяється висока увага. Так, вивчення студентами ветеринарного факультету фахової французької мови надає безліч перспектив:

1. Вивчення французької мови сприяє розумінню мов на зовсім іншому рівні, під іншим кутом, так як більше 20000 англійських слів походять від французьких.
2. Знання французької мови суттєво підвищують шанси отримати високооплачувану, перспективну роботу закордоном.
3. Великий відсоток того, що студент зможе навчатися у Франції і здобути якісну і високопрофесійну освіту.
4. Міжнародні контакти стануть більш професійними і широкими, якщо володітимете іноземною мовою.
5. Все більше українських компаній починають тісніше співпрацювати з компаніями в інших країнах.

Гласарій – словник, який надає тлумачення і визначення певних понять або термінів в одній галузі. Класично, гласарій розміщують в кінці книги, містить в собі терміни, які застосовувались у рамках даної книги.

Двомовний гласарій – список певних понять однією мовою, який пояснюється за допомогою іншої мови.

Даний термін походить від грецького слова «гласа», Що означає мова. У Стародавній Греції глоссами називали незрозумілі слова в текстах, тлумачення

яких давалося поруч на полях. Збори глоси надалі стали називати глосарієм. Термін «глосарій» переводиться від грецького слова «глоса», що дослівно означає «мова». У Греції невідомий термін в тексті називали глоссами, як правило, його тлумачення подавалось на полях.

Глосарій дозволяє звести неточності в спеціалізованій термінології до мінімуму. Складання глосарія допомагає студентам працювати з вузькоспеціалізованими термінами і правильно вживати їх. Особливо це стосується об'ємних текстів, що вимагають від студента глибокого розуміння і високої точності перекладу. Найчастіше слова можуть мати кілька значень, причому ці значення далеко розходяться один від одного. Щоб правильно визначити сферу вживання і точний зміст певного терміну, необхідно внести певний термін в глосарій.

Глосарій складається, як правило, при роботі з великими текстами або коли над перекладом одночасно працює ціла команда перекладачів. У таких випадках глосарій допомагає використовувати однакові терміни у всьому тексті, незалежно від того, скільки чоловік працювало над перекладом.

Глосарії складаються для великих компаній для забезпечення єдності стилю і термінології перекладної документації, а також при перекладі вузькоспеціалізованих наукових, медичних, технічних і т.д. текстів. Ретельно пророблений глосарій допомагає уникнути різночитань і поліпшити в цілому якість всієї перекладної документації. У глосарії включаються самі частотні терміни і фрази, а також всі ключові терміни з тлумаченням їх сенсу. Глосарії можуть містити окремі слова, фрази, абрєвіатури, слогани і навіть цілі речення. Даний вид словника є один з головних фундаментів опрацювання та осмислення навчального матеріалу. Цей інструмент дозволяє студентам створювати і формувати свій список визначень, окрім створеного і розміщеного глосарію як словника термінів.

Глосарії вельми важливі для дотримання корпоративної термінології, адже для будь-якої більш-менш великої і солідної фірми важливо, щоб однакові терміни, поняття і мовні звороти в усіх іноземних документах перекладалися однаково, для цього складаються внутрішні глосарії, якими користуються під час роботи над проектами. Подібні внутрішні глосарії допомагають уникнути використання різних термінів і помітно підвищують якість перекладу.

Основне призначення і мета створення глосарію є тлумачення невідомих та складних слів, що знаходяться в тексті.

Прикладом методичної підготовки роботи по складанню глосарію з французької мови за професійним спрямуванням пропонуємо наступне:

Прочитати уважно, вдумливо роботу, з якою доведеться працювати. Цілком можливо, що в цій роботі можна знайти велику кількість різних термінів, з певної галузі.

Після вибору термінів, які найчастіше зустрічаються, складіть з них список. Глосарій являє собою не що інше, як словник спеціалізованих термінів, тому, слова в даному списку обов'язково мають бути розташовані строго в алфавітному порядку.

- При написанні глосарію необхідно дотримуватися таких критеріїв :
- При необхідності в глосарій додають не лише терміни, а й дефініції.
- Глосарій – це всього лише констатація наявних фактів.
- Необхідно достовірно і точно передавати інформацію.

- Важливо вказувати точні перевірені наукові терміни.
- Пояснення має бути найкоротшим та доступним.
- Найчастіше використовується алфавітний порядок, іноді в тому чи іншому поєднанні з іншими принципами розташування.
- До глосаріїв іноді вносять також такі менш обов'язкові лексикографічні параметри, як вимова, етимологія, наведення синонімів та антонімів, правопис слівформ, іншомовних відповідників, перша писемна або словникова фіксація тощо;
- Терміни, що складаються з двох або більше слів, включені в цю систему на загальних підставах. Порядок слів у цих словосполученнях дається так, як вони вживаються в логічній літературі;
- Багато наводить приклад уривку, в якому може використовуватися присутній термін.

Структура глосарію має такі елементи:

- 1) порядковий номер;
- 2) термін українською мовою,
- 3) термін французькою мовою;
- 4) опис терміна.

У глосарії кожен термін подається українською та французькою мовами. Для термінів кожною з двох мов подані синоніми, якщо такі існують. Після термінів глосарію розташовано алфавітні списки термінів українською мовою із зазначенням їх порядкових номерів в основному тексті, що дозволяє безпосередньо знаходити кожен термін будь-якою з цих мов та використовувати глосарії для перекладу з української на французьку, з французької на українську мови.

Glossaire-Глосарій (приклад)

carcasse	каркас (туша)	Elle correspond au corps de l'animal mort, dépecé, éviscéré, sans la tête. Le rendement de carcasse est le rapport entre le poids de la carcasse et le poids vif. Ainsi un bœuf qui pèse 740 kg vif produit une carcasse de 400 kg environ, soit après désossage et préparation, autour de 240 kg de viande. La «tonne équivalent carcasse», obtenue grâce à divers coefficients de conversion, est l'unité permettant de comparer et d'additionner des morceaux avec os, désossés ou transformés. Тіло забитої тварини до, під час і після знімання шкіри, нутрування, відокремлювання голови. Це відношення забійної маси туші до приймальної живої маси худоби. Таким чином бик вагою 740 кг виробляє тушу близько 400 кг, після обвалки і підготовки, близько 240 кг м'яса. «Вихід мяса» визначають в експериментальних цілях шляхом зважування м'яса після обвалки туші (розділення на м'ясо, сало і кістки).
Certifié conforme	підтвердження якості продукції	En France, la certification de conformité, accordée par le ministère de l'Agriculture, atteste que la viande de bœuf ainsi commercialisée garantit au consommateur une qualité contrôlée, régulière et distincte. Le produit répond à certaines caractéristiques définies dans un cahier des charges. Сертифікація відповідності, виданий Міністерством сільського господарства Франції, засвідчує, що яловичина продається і гарантує споживачам відмінний контроль якості.

Таким чином, даний метод дає можливість без зусиль полегшити роботу студентам в пошуку та перекладі значення того, чи іншого рідкісного терміна і удосконалити фахову іноземну мову.

Список використаної літератури:

1. Воронкова Є.Г., Воронков Е.Г. Керівництво до практичних занять з імунології Микробиологія / — М.: Нива России, 2005. — 186 с
2. Глосарій термінів з хімії / Укладачі Й. Опейда, О. Швайка. Інститут фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л. М. Литвиненка, Донецький національний університет. — Донецьк : Видавництво «Вебер», 2008. — 758 с.
3. Рудницька Н.А. Використання французьких освітніх медіа-інформаційних джерел в процесі особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців-аграріїв // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2010. – Вип. 65. – С. 48-52.
4. Рудницька Н.А. Французька мова за професійним спрямуванням. Навчальний посібник для студентів факультету ветеринарної медицини ОКР «Бакалавр» – К.: ComPrint , 2015. – 171 с.
5. Створення електронних навчальних дисциплін у Віртуальному навчальному середовищі Львівської політехніки. Посібник / Укл. Федасюк Д.В., Озірковський Л.Д., Якубенко В.М., – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка», 2009. – 60 с.

Ісакова Є.П.

канд. філол. наук

Донбаська державна машинобудівельна академія

**ІМПЛІЦИТНІ ЗАСОБИ ВІДОБРАЖЕННЯ
КОНЦЕПТУ “УСПІШНА ЛЮДИНА”
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ГЛЯНЦЕВИХ ЖІНОЧИХ ЖУРНАЛІВ)**

Ключові слова: концепт, медіа лінгвістика, імпліцитність, глянцевої журнал, стереотип, конотація

Keywords: concept, media linguistics, implicitness, glossy magazine, stereotype, connotation,

Засоби масової інформації стають невід’ємною складовою життя сучасної людини, поступово перетворюючись на потужну силу, яка здатна впливати на свідомість масштабної аудиторії, змінювати уявлення людей про світ та події, формувати стереотипи та ціннісні установки в свідомості людини. Питання впливу ЗМІ на світогляд і поведінку людей стає одним з центральних в дослідженнях різних сучасних наукових напрямів, наприклад, журналістики, психології, риторики, в тому числі і лінгвістиці. Мовні явища з точки зору їх значущості, функціонування та риторичного і прагматичного потенціалу в медійному просторі досліджують багато сучасних вчених, наприклад, Добросклонська Т.Г., Карасик В.І., Бугаєва Л.Д., Кобозева І.М., Баранова А.Н. та інші.

Дане дослідження присвячено вивченню імпліцитних засобів вираження концепту «успішна людина» в такому сегменті медіа сфери, як глянцевої жіночі журнали. Саме поняття імплікації прийшло в лінгвістику із логіки і означає логічну операцію, яка пов’язує висловлювання за допомогою логічної зв’язки «якщо... то...». Під імпліцитними мовними засобами розуміють семантичні елементи, які не є вираженими в мовленнєвому акті, але які витікають із елементів, що виражені експліцитно [1, 123].

Імпліцитність з точки зору декодування інформації є ментально ускладненим мовним явищем, адже передбачає певні зусилля з боку реципієнта, а саме, порівняння імпліцитних конструкцій із семантично тотожними експліцитними конструкціями [2, 11]. Одним із основних способів індикування імпліцитних змістів є імплікація – розумова операція, яка базується на відображенні свідомістю реальних зв’язків суттєвостей [3,89], та відображає зв’язок між антецедентом на експліцитному рівні і консіквентом на імпліцитному [4, 10]. Імпліцитна інформація, як правило, носить знижену комунікативну значущість та факультативний характер, тому що результат її декодування не може бути передбачений на 100 відсотків, адже залежить від мовленнєво – розумової діяльності адресата, його фонових знань, психо – емоційного стану, тощо. Однак, незважаючи на це, імпліцитні засоби надання інформації мають значний прагматичний потенціал і є достатньо поширеними в ЗМІ. Наприклад, в

рекламному дискурсі імпліцитні конструкції дозволяють «пом'якшити», приховати імперативний заклик до придбання певного товару або уникнути явних порівнянь з іншими товарами або виробниками, що є забороненим рекламним кодексом [5,175]. Крім того, активне застосування імпліцитних засобів надання інформації відповідає сучасній тенденції розвитку мови до конденсації та компресії, зближення з розмовним стилем [6, 5].

Глянцеві журнали є одним з сегментів сучасної медіа сфери, що активно розвивається. Вони стали невід'ємною частиною життя сучасної жінки, свого роду джерелом відображення ідеального життя та поведінки, протизажем міцному потоку негативної інформації, який виливається на сучасну людину, що забезпечує їх атрактивність для аудиторії. В сучасних жіночих журналах культурно – просвітницька функція здебільшого замінюється розважальною та комерційно – рекламною [7, 50-51]. Вони є продуктом масової культури і розраховані на відпочинок читача, тому, як правило, аполітичні і висвітлюють найбільш виграшні питання, пов'язані з інтересами та ціннісно – емоційними установками жінок: мода, життя зірок, здоров'є, родина, стосунки з протилежним полом, тощо.

Концепт «успішність» в американській культурі є комплексним поняттям і поєднує в собі декілька базових орієнтацій: свободу реалізації, рівні шанси та можливості досягнення успіху (American dream), дух конкуренції, матеріальне багатство (money) та ряд інших [8, 33-34]. Глянцеві журнали формують у читача певний стиль еталонного життя, спрямовують на досягнення успіху в певних сферах за рахунок висвітлення життєдіяльності еліти, зірок, фокусування читачької уваги на питаннях, які дозволяють сучасній жінці відчувати себе успішною та впевненою в собі. В текстах глянцевого журналу створюється свого роду узагальнений образ успішної жінки з високим соціальним статусом, значними досягненнями в кар'єрі, матеріальному стані та особистому житті. Саме відображення концепту «успішна людина» є одним з основних завдань сучасних англомовних глянцевого журналу.

Імпліцитні засоби вираження значення «успішність» активно застосовуються в глянцевого медіа, адже дозволяють уникнути нав'язливого стилю надання інформації, не відштовхнути читача, а навпаки, приховано привернути його увагу до даного видання. Значним потенціалом імпліцитного відображення концепту «успішна людина» характеризуються лексичні одиниці за рахунок актуалізації потенціальних, імплікаціональних компонентів їх лексичних значень. Якщо інтенціонал лексичної одиниці є ядром значення, в якому поєднуються обов'язкові ознаки, на основі яких предмети/ ситуації називаються цими одиницями [9, 214], імплікаціонал поєднує в собі потенційні семи, які не увійшли до первинної номінації, але які можуть втілюватися у вторинній номінації, оказіональній або закріпленій в лексичній структурі висловлювання [10, 174]. Імплікаціонал характеризується імовірністю, можливістю проявитися в певному контексті, необов'язковістю [3, 96]. Наприклад: *The first family have returned from their annual two-week holiday in Hawaii* (1). В даному контексті актуалізуються імплікаціональні семи прикметника "first", а саме «видатна, відома, найуспішніша» родина, які також підсилюються застосуванням артикля *the* та великої першої літери слова.

Слід зазначити, що вірне сприйняття і розуміння цього повідомлення є можливим лише за наявності спільних фонових знань як адресанта, так і адресата.

Так, для сприйняття даної інформації обов'язковими є знання про королівську родину Британії, її членів, її ролі та положення в Британському суспільстві, тощо. Дана фоновна інформація є розповсюдженою в світовому медійному просторі, популярною, відомою майже кожній людині, що забезпечує вірне та легке розуміння змісту даного повідомлення у непрякій комунікації.

Для запобігання комунікативної помилки або провалу під час імпліцитної репрезентації інформації в глянцеvih журналах активно застосовуються стереотипи. Стереотипи, як культурна категорія, належать до імпліцитних конвенціональних знань, характеризуються високою емоційністю та стійкістю. Вони на стільки проникають в підсвідомість, що їх складно не тільки преодоліти, а навіть «усвідомити» [11, 77], людина сприймає їх неусвідомлено. Завдяки конотативним семам стереотипи виражають також оцінні відносини і допомагають сформувати певне емоційне та оцінне ставлення читача до змісту. В сучасних ЗМІ активно застосовується маніпулятивний потенціал стереотипів для формування суспільної думки. В жіночих глянцеvih журналах поширені мовленнєві стереотипи, які відображають семантичні поля «розкіш», «багатство», «популярність», «еліта», наприклад: “Red carpet”, назви кінофестивалів (“Globe cinema festival”), абрєвіатура LA (Los-Angeles). See Johny Depp and Kate Winslet sweet Red carpet reunion at the Palm Springs International Film Festival Gala (1)./ When it comes to making a major splash on red carpets, Trace Ellis Ross always gets the job done (2). Хоча мова в даних повідомленнях йде про всім відомі особистості, вживання вище зазначених мовленнєвих стереотипів імпліцитно підсилює семи «відомі», «успішні», «популярні». Адже, приймати участь у всесвітньо відомих заходах, ходити по червоній доріжці можуть тільки успішні і заможні люди – це загально прийнятий стереотип сучасного суспільства.

До мовленнєвих стереотипів, що активно застосовуються в глянцеvih журналах, належать також назви всесвітньо відомих фірм та виробників, наприклад: Simpson, 35, who recently launched an active wear line for Macy's, paired the midriff, baring frock with a two-toned fur coat, black boots and multicolored tode with a fur ball charm by Fendi (3). Жінка, яка виробляє одяг для одного з самих респектабельних універмагів (Macy's) та носить речі всесвітньо відомої коштовної фірми (Fendi) – це успішна, багата жінка. Ця думка також підсилюється імплікативними семами лексеми “fur”, а саме «коштовний», «розкішний», «красивий». Хутро в сучасному суспільстві асоціюється з розкішшю та багатством./ For the civil ceremony last Saturday, Beatrice wore two different Valentino Haute Couture creations (1). В даному випадку сема “успішність” підсилюється лексемою “creations”, яка в цьому контексті передає значення “витвір мистецтва”.

Імпліцитним засобом відображення концепту «успішність» може виступати і такий стилістичний прийом, як протиставлення, в основі якого лежить стилістична фігура – антитеза, а саме, протиставлення контрастних понять та образів. В основі антитеза лежить семантична опозиція, яка виражається лексичними і синтаксичними засобами. Наприклад: In the throwback photo, the pair look giddy and, oh, so young! – as they grin at the camera/ Blair, 43, wears a checker-print sweater and matching beret, while Witherspoon, 39, accessories with Elle's tiny Chihuahua pup in a bag (3). В даному випадку протиставлення актуалізується за рахунок прикметників giddy, young, експресивно підсилених междометием Oh! та окличним знаком, та імпліцитних предикацій 43 (she is 43 years old) та 39 (she is 39 years old). Жінки, хоч за віком і не юні, але вигляда-

ють дуже молодо і привабливо, мають гарну фізичну форму, привабливі та красиві. Зовнішня привабливість та молодість є невід'ємним компонентом образу сучасної «успішної жінки». Молодий вигляд та модність імпліцитно підкреслюється також наявністю Чи-Хуа-Хуа у сумці однієї з них, адже, ця порода собак стала стереотипною ознакою сучасних гламурних жінок.

В іншому прикладі протиставлення виражено паралельними конструкціями з предлогами from ... to: From Broadway to the big screen, from American president to a murderer, Benjamin walker can play it all (4). Увага акцентується на широкому діапазоні ролей, які зіграв актор: від Бродвейських постановок до фільмів найвищого рівня, від позитивних персонажів до відверто негативних ролей, які з професійної точки зору вважаються емоційно насиченими і складними для втілення. Саме конструкції з семантичними опозиціями «маленький :: великий», «легкий :: складний» дозволяють сфокусувати увагу читача на великому досвіді цього актора, його талановитості, популярності та успішності.

Часова опозиція «сучасне :: минуле» також дозволяє імпліцитно передавати значення «успішна людина». В основі цього лежить протиставлення негативно забарвленого «минулого» та позитивного, успішного «сучасного». Наприклад, у нижче наведеному висловлюванні успішне сучасне людини імпліцитно передається через перелік професій (writer, director, actress), які в соціумі стереотипно вважаються престижними, популярними. Минуле ж, яке виражено темпоральною лексикою (early days), за допомогою префікса un- набуває негативної конотації і контрастує з першою частиною речення: The writer, director and actress takes us back to the early uncertain days of her career (4). З контексту стає зрозумілим, що жінка, про яку йдеться, пройшла нелегкий путь від «невпевненого» минулого до успішності та впевненості на сучасному етапі життя.

Прийменникова пара "from ... to", яка має семантичне значення «широкий діапазон», наприклад можливостей, із позитивною конотацією, здатна також імпліцитно репрезентувати сему «успішність»: From champagne coupes, inspired by Kate Moss's anatomy to velvet jackets from Marrakech, Countess Debonnaire Von Bismark has it all (5). Крім прийменникової пари, сему «успішність» підсилюють також згадування імені всесвітньо відомої моделі (Kate Moss) та титулу самої героїні повідомлення.

Крім того, не тільки згадування титулів або посад самої людини, але й вказівка на її наближеність, знайомство, зв'язок з відомими людьми, зірками, імпліцитно вказує на успішність цієї людини, її високий професійний рівень, високе походження, тощо. Наприклад: Celebrity hairstylist Jen Atkin is responsible for the tresses of the entire Kardashian family and you know those ladies never have a wave out of place (6). Професійний успіх імпліцитно репрезентується наступними номінативними конструкціями: celebrity hairstylist (зірки користуються послугами фахівців високого рівня, отже, Джен Аткин – високопрофесійний стиліст), the entire Kardashian family (його послугами користується багато людей, він популярний та успішний фахівець).

Застосування різних стилістичних засобів також дозволяє не тільки надати експресивного забарвлення повідомленню, активізувати образно – асоціативне мислення читача, але й імпліцитно репрезентувати певну інформацію, зокрема конотативну. Наприклад: Golden girl Rihanna stuns in Dior at her second Annual Diamond Girl Gala (1). В даному прикладі когнітивна метафора "golden girl" базується на базових

асоціаціях сучасного суспільства: «золото» – це розкіш, багатство, успіх. Слід також зазначити, що використання узуальних метафор не ускладнює сприйняття інформації реципієнтом, адже метафора виступає невід’ємною складовою нашого повсякденного мислення, в процесі нашої повсякденної діяльності людина орієнтується на загально прийняті метафоричні визначення дійсності. В наведеному прикладі концепт «успішність» також підсилюється назвою всесвітньо відомої марки одягу Dior та щорічного відомого заходу для багатих та успішних, в назві якого є лексема “diamond”, до значення якої, в свою чергу, входять семи «успіх», «багатство».

Великим імплікаційним потенціалом в глянцеvih виданнях характеризуються і параграфемні засоби подання інформації. Певну роль у виникненні соціально – психологічного феномену «глянець» відіграє якісне глянцеve виконання. Якість оформлення, поліграфії журналу інтерпретується читачем як метафора змісту журналу про розкішне, блискуче життя, що в свою чергу, забезпечує співпадання і посилення оцінок в різних модальностях [12, 23]. Підкріплення вербального матеріалу якісними і яскравими фотографіями з реального життя відомих людей, застосування якісного паперу та ярих, приемних для сприйняття кольорів та шрифтів в оформленні сторінок глянту, надання значної частини печатного простору саме наочним засобам репрезентації інформації, які є первинними при знайомстві читача з даним типом печатної продукції, все це значно сприяє ефективній репрезентації концепту «успішна людина» та привертає увагу потенційного читача до більш глибокого знайомства зі змістом журналу.

Отже, можна зробити висновок, що для ефективної репрезентації концепту «успішна людина» на сторінках жіночих глянцеvih журналів поряд з експліцитними засобами активно застосовуються і імпліцитні мовні засоби і прийоми. Дослідження показало, що серед активно застосованих можна виокремити такі імпліцитні мовні засоби, як застосування лексичних одиниць з актуалізацією їх імплікаціональних сем в певному контексті, мовні стереотипи, різні стилістичні засоби (протиставлення, метафора), згадування титулів, посад, тощо. Якісна поліграфія, кольорові фото з реального життя зірок, яскраві кольори в оформленні сторінок видання поруч з імпліцитними мовними засобами дозволяють видавцям приховано здійснити ефективний вплив на читача і зацікавити, привернути його увагу, уникаючи при цьому нав’язливого надання інформаційного матеріалу.

Література.

1. Бондарко А.В. Грамматическое значение и смысл. – Л., 1978. – 175с.
2. Брутян Л.Г. Анализ языковых выражений импликации. Автореф. дис....д.ф.н. – Ереван, 1992. – 47с.
3. Никитин М.В. Лексическое значение слова (структура и комбинирование). – М., 1983. – 127с.
4. Молчанова Г.Г. Импликативные аспекты семантики художественного текста. Автореф. дис.... д.ф.н. – М., 1990. – 48с.
5. Аникин Е.Е. Тактика имплицитного сопоставления в рекламном дискурсе США // Политическая лингвистика. 2006.- Вып.20. – С.175-179.
6. Ткачук-Мирошниченко О.Є. Імплікація в рекламному дискурсі (на матеріалі англомовної комерційної реклами). Автореф. дис... к.ф.н. – Київ, 2001. – 31с.

7. Смеюха В.В. Трансформация функциональных особенностей женских журналов в историческом контексте // Культура народов Причерноморья. 2006. – № 76. – С.50-55.
8. Жукова Л.К., Сердюк Е.Н. Американские духовные ценности как основа национального сознания американцев // Культура народов Причерноморья. 2006. – № 76. – С. 33-37.
9. Кобозева И.М. Лингвистическая семантика. – М., 2000. – 352с.
10. Арнольд М.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность. – Спб., 1999. – 443с.
11. Надолинская Л.Н. Трансформация гендерных отношений: социокультурный анализ. – Ростов-на-Дону, 2007. – 288с.
12. Гут В.В. механизмы социальной перцепции глянцевого журналов. Автореф. дис. ... к.псих.н. – Тюмень, 2013. – 33с.

Джерела ілюстративного матеріала.

1. www.people.com – [Electronic resource].
2. www.allure.com – [Electronic resource].
3. www.usmagazine.com – [Electronic resource].
4. www.elle.com. – [Electronic resource].
5. www.Vanityfair.com – [Electronic resource].
6. www.realsimple.com – [Electronic resource].

Кропельницька А.М.

студентка I курсу,

НУБіП України,

Рудницька Н. А.

викладач

кафедри іноземної філології і перекладу

НУБіП України.

УДК 081: 133.1

РОБОТА НАД ПРОЕКТАМИ ПРИ ВИВЧЕННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

В роботі висвітлюються робота над проектами з використанням французьких фахових інформаційних джерел та прийоми опанування іношомовної професійної компетентності. порушені питання забезпечують алгоритмізацію самостійних дій студентів при опрацюванні професійної іношомовної інформації, контролю їх виконання, оптимізацію навчальної діяльності.

Ключові слова: метод проектів, фахова французька мова, освітні медіа-інформаційні джерела.

Keywords: method of projects, professional French, educational media and information sources.

Для чого вивчати іноземну мову фахівцям аграрного сектору? Одним із перспективних методів навчання, що мають глибокий потенціал для розвитку, виховання і навчання повноцінної освіченої особи сучасного суспільства є метод проектів, котрий вже зарекомендував себе з кращої сторони. Ми погоджуємося з Є.С Полат, котра стверджує, що метод проектів являється не тільки творчим і захоплюючим видом – діяльність студентів, але й стимулює комунікативну діяльність учасників проекту [1, с. 31].

Метод проектів виник в 20-і роки минулого століття в США. Його називали також методом проблем і пов'язували з ідеями гуманістичного напрямку у філософії та освіті, які активно розроблялися американським філософом і педагогом Дж. Дьюї, а також його учнем В.Х. Кіппатріком. Ідея Дьюї полягала в тому, щоб залучити кожного учня в активний творчий процес.

Проектний метод (перекл. з лат. – «кинутий вперед») – це дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності студентів, розвиток креативності, формування певних особистих якостей [2].

Проблеми, які можна вирішити, використовуючи метод проектів:

- 1) Низький рівень активної, самостійної роботи студентів;
- 2) Обмежена кількість навчальних годин викладачів і студентів.

Головна суть метода проектів при вивченні французької мови за професійним спрямуванням зводиться до використання мови в ситуаціях, максимально на-

ближених до умов реального спілкування. Для цього необхідно зробити акцент на самостійній роботі студентів (індивідуальної або групової), вибору теми та мовного матеріалу, стимулювати інтерес студентів до певних проблем та подальше вирішення цих проблем, вміння практично застосовувати отримані знання, розвиток критичного мислення. Суть критичного мислення – вічний пошук фактів, їх аналіз, роздуми над їх достовірністю, логічне вибудовування фактів для пізнання нового, для знаходження виходу з сумніви, формування впевненості, заснованої на аргументованому міркуванні.

Реалізуючи навчальний проект, студент набуває професійної компетентності, а саме: вміння планувати професійну діяльність, аналізувати та синтезувати, підходити до вирішення проблеми, та орієнтуватися в різноманітних ситуаціях, працювати в команді, швидко інтегруватися у професійне середовище.

При вивченні французької мови за професійним спрямуванням метод проектів дозволяє створити під час навчального процесу творчу атмосферу, з елементами майбутніх професійних ситуацій, де кожен студент залучений в активний пізнавальний процес на основі методики співробітництва.

Основна ідея методу проектів на заняттях з французької мови за професійним спрямуванням полягає в тому, щоб перенести акцент з різного виду вправ на активну науково-дослідну діяльність студентів та виконання творчих завдань у майбутній професійній діяльності, в рамках навчального курсу [3].

Конкретно до типології методу проектів при вивченні французької мови за професійним спрямуванням характерні наступні **типологічні ознаки**:

1. Домінуючі характеристика діяльності в проекті: інформаційні, функціональні, практико-орієнтована єдність, з елементами наукового пошуку.

2. Предметно-змістовна єдність: міжпредметний проект (фахових дисциплін і іноземної мови).

3. Характер координації проекту: безпосередній (гнучкий), прихований (неявний, характерний для телекомунікаційних проектів).

4. Різноплановий характер контактів (серед учасників однієї групи, факультету, різних країн світу).

5. Чисельність учасників проекту і робота в команді.

6. Тривалість проекту.

З приводу типу проектної діяльності, творчий тип дає змогу в повній мірі мотивувати студентів, щодо професійної якісної іншомовної підготовки, оскільки мотивація, пов'язана з перспективою застосування набутих на заняттях знань і умінь в майбутній професійній діяльності: виступ на міжнародних науково-практичних конференціях, олімпіадах, в пошуку необхідної іншомовної професійної інформації на французькій мові. Так, наприклад, студентам-ветеринарам можна розробити «*Atlas des maladies animales transfrontalières*» опановуючи французьку фахову лексику щодо заходів профілактики, запобіганню і розповсюдженню хвороб у тварин.

Інформаційний та функціональний типи в повній мірі розкривають потенціал студента на самостійне опрацювання та пошуку матеріалу, оскільки мотивація пов'язана з перспективою використання мови в майбутній іншомовній діяльності (зі свого фаху, на стажуванні за кордоном) [5].

Впроваджуючи метод проектів, викладач виконує функцію організатора та

модератора пізнавальної і дослідницької діяльності своїх студентів.

Проект з французької мови за професійним спрямуванням включає наступні етапи:

1. Чітке формування задачі.
2. Чітку постанову проблеми.
3. Висування гіпотез їх вирішення.
4. Розподіл та функцій кожного етапу проекту.
5. Збір інформацій та її організація.
6. Колективна реалізація проекту.
7. Підведення підсумків і публічний звіт.

Важливо звернути увагу на деякі «правила» методу проектів:

- У команді немає лідерів. Всі члени команди рівні.
- Команди не змагаються.
- Всі члени команди повинні отримувати задоволення від спілкування один з одним, тому що вони разом виконують завдання.
- Всі мають проявляти активність і вносити внесок у реалізацію проекту.
- Відповідальність за кінцевий результат несуть всі члени команди.
- Виконання дій в такій послідовності гарантує отримання найкращого результату, та не суперечить вимогам використання методу проектів [4].

Результатом такого методичного прийому є робота у команді, активний пошук, опанування і знаходження джерел інформації: вивчення необхідних лексичних та граматичних одиниць з фахової французької мови, відбір потрібних відомостей, моделювання майбутньої професійної діяльності оформлення та представлення результатів [7].

Таким чином, зважаючи на переваги та недоліки «Методу проектів при вивченні іноземної мови», можливо зробити логічний висновок, що на практиці цей метод надає нові можливості вирішення методичних завдань. Цей метод є актуальним при вивченні французької мови за професійним спрямуванням, і дає можливість опанувати фахову лексику, для отримання корисної інформації. Він допомагає створити творчу атмосферу, стимулюючи розвиток і професійний інтерес при вивченні французької мови за професійним спрямуванням.

Список використаних інформаційних джерел:

1. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка // Иностранные языки в школе – М., 2000. № 2. С. 31-36.
2. Корольський В.В. Інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання математики/ Т.Г. Крамаренко, С.О. Семеріков, С.В. Шокалюк. –Кривий Ріг.: Книжкове видавництво Киреєвського, 2009. – С. 143-144.
3. Солдатов А.В. Особенности использования метода проектов в преподавании языка// Иностранец. 2008. № 6 С. 48-52.
4. Смирнова М. І. Дидактичні умови підвищення мотивації вивчення іноземної мови студентами немовного ВНЗ / М. І. Смирнова // Вісник НТУУ«КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. – 2009. – № 3(27). – Ч.2. – С. 224–228.
5. Кочетурова Н.М. Метод проектов в обучении языку: теория и практика [Електро-

- ний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.itlt.edu.nstu.ru/article4.php#section4>
6. Рудницька Н.А. Французька мова за професійним спрямуванням. Навчальний посібник для студентів факультету ветеринарної медицини ОКР «Бакалавр» – К. : ComPrint , 2015. – 171 с.
  7. Рудницька Н.А. Використання французьких освітніх медіа-інформаційних джерел в процесі особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців-аграріїв // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2010. – Вип. 65. – С. 48-52.

Ольшевська Д. О.

студентка I курсу,

НУБіП України,

Рудницька Н. А.

викладач

кафедри іноземної філології і перекладу

НУБіП України.

УДК 081: 133.1

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ З ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

У статті розглянуто класифікацію ветеринарних термінів, їх структуру і функціонування. Досліджено особливості перекладу ветеринарних термінів з французької мови на українську. Визначено основні способи перекладу ветеринарних термінів з французької мови: калькування, використання еквіваленту, описовий переклад.

Ключові слова: термін, еквівалент, переклад, ветеринарна медицина.

Keywords: term equivalent translation, veterinary medicine.

У результаті безперервного розвитку науки, техніки й виробництва словниковий склад мови постійно поповнюється термінологічною лексикою. Франкомовна термінологія у галузі сільського господарства, зокрема, й ветеринарії, формують загальну лексику, яка зустрічається не тільки в науковій, економічній, сільськогосподарській сферах, а й поступово входить до побутової лексики. Ветеринарні терміни займають особливе місце між технічною та загальноновживаною лексикою, які знаходяться у постійних взаємообумовлених зв'язках.

Оскільки арсенал ветеринарної лексики щороку поповнюється сотнями нових найменувань, важливо орієнтуватись в загальноновстановлених лексичних одиницях для подальшого утворення похідних, які будуть позначати нові об'єкти, явища та технології в області ветеринарії. Тому потрібне системне вивчення вузькоспеціалізованої термінології, що значно полегшить перекладацьку діяльність, пов'язану з цією наукою.

Для успішного виконання професійних завдань майбутньому фахівцю потрібно бути ознайомленим з особливостями перекладу ветеринарної термінології. Розгляд окремих термінообластей дозволяє проводити глибокі і всебічні вивчення об'єктів, явищ термінологічних процесів, а зіставлення їх на рівні двох мов – французької та української – вирішити деякі проблеми термінознавства і перекладу термінів.

Мета статті – визначити особливості перекладу ветеринарної лексики з французької мови на українську.

Складність та багатофункціональність перекладу обумовлює різні явища в сфері професійної діяльності фахівців різних країн, їх врахування завжди сприяє

підвищенню фахового рівня за умови постійної комунікації. Наприклад, Р.К. Міньяр-Белоручев визначає переклад як вид мовленнєвої діяльності, що подвоює компоненти комунікації, метою якого є передача повідомлення в тих випадках, коли коди, якими користуються джерело і одержувач не збігаються [5]. Отже, специфіка перекладу термінів має враховуватися при формуванні іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців ветеринарної медицини.

Термін (від лат. *terminus* – межа, кордон) – слово або словосполучення, застосоване для позначення деякого поняття. Науковий термін точно і однозначно визначає чітко окреслене спеціальне поняття будь-якої галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо і його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери. Він, на відміну від номенів загальнономовних, які часто є багатозначними, невпорядкованими, в межах сфери застосування є однозначним.

Терміни, терміносистеми і термінологія як увесь лексичний шар були неодноразово предметом аналізу багатьох робіт лінгвістичного, логічного і наукового змісту (Ахманової О.С., Гринева С.В., Даниленко О.П., Лейчека В.М., Канделаки Т.Л., Лотте Д.С. та ін.). Так, деякі науковці визначають термін як «слово чи словосполучення спеціальної (наукової, технічної тощо) мови, яке створене, отримане чи запозичене для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів» [3].

Перекладознавство французької школи розвивалось також завдяки працям Ж.-П. Віне, Ж. Дарбельне, Ж. Делів, М. Ледерер, Ж. Мунен, Д. Селесковіч.

Досліджуючи аграрну термінологію у процесі перекладу, можна констатувати, що особливості перекладу ветеринарної лексики з французької на українську в науковій літературі висвітлений недостатньо. Слід зауважити, що тексти з ветеринарної медицини не містять метафор та інших стилістичних прийомів. Тому переклад такої специфічної термінології має бути точним і, водночас, унікальним, прийнятій і зрозумілим фахівцями обох країн.

Ветеринарна термінологія – це система понять, що позначають стани і процеси, що протікають в організмі тварин, хвороби та їх прояви, методи діагностики, профілактики та лікування захворювань, медичне обладнання, лікарські засоби тощо.

Отже, така термінологія має свої специфічні особливості, а саме:

- в основі багатьох французьких ветеринарних термінів лежать латинські і грецькі корені, що робить їх інтернаціональними: ацетон (від лат. *acetum*) – *acétone* (франц.); овуляція (від лат. *ovulatio*) – *ovule* (франц.);
- ветеринарні терміни характеризуються такими особливостями як наявність дефініції, максимальна абстрактність, однозначність, відсутність експресії та емоційного забарвлення, стилістична нейтральність, співвіднесеність зі спеціальними поняттями і суворі логічність: *pipette capillaire* (франц.) – капілярна піпетка (укр.);
- для ветеринарної фахової мови характерні скорочення багатослівних термінів: SAU (*Surface Agricole Utile*) – земля сільськогосподарського призначення, E.U.R.O.P. – класифікація якості м'ясних туш, UGB – *Unité Gros Bétail* – коефіцієнт ВРХ [7].

Для правильного перекладу терміна важливо знати його слововірну і морфологічну структуру. Нижче наводиться основна їх класифікація за будовою:

1. Прості терміни, що складаються з одного слова: *fourrages* – фураж,

lactation – лактація, taurillon – бик;

2. Складні, які складаються з двох слів та пишуться разом або через дефіс: quotas laitiers – квота на виробництво молока, ruminants – жуйні тварини;
3. Багатокомпонентні терміни, що мають у своєму складі три і більше слів: tonnes équivalent carcasse (tec) – м'ясний коефіцієнт;
4. Терміни-словосполучення, які складаються з кількох компонентів: bulbouretrarnadas mause – бульбоуретральна залоза.

Проаналізувавши ветеринарну термінологію у складі французької та української мов, варто зауважити, що велика кількість термінів, які стосуються безпосередньо будови тварин, назви хвороб практично є похідними з латинської мови: cuticula (лат.) – kutikula (франц.) – кутикула.

сказати і про хвороби: enzootic (лат.) – enzootique (франц.) – ензоотія. Тобто, знаючи визначення хоча б на одній мові, можна легко знайти еквівалент при перекладі фахової лексики. Однак, не завжди можна користуватись вище вказаним принципом, наприклад, розглядаючи деякі процеси у ветеринарії, оскільки в усіх мовах будуть вживатись різні терміни: genus (лат.), naissance народження у людини, але mise-bas (франц.) – роди у тварин.

На основі цього, можна виділити такі основні способи перекладу ветеринарних термінів: транскодування (транскрипція, транслітерація) – mikrotomiya (лат.), mikrotomiya (франц.) – мікротомія; калькування – musculus de generatum (лат.) – la dégénérescence musculaire (франц.) – дистрофія м'язів; описовий переклад: oviparnist (лат.), oviparnist (франц.) – овіпарність, розмноження безембріонними яйцями [2].

Таким чином, для професійної іншомовної комунікації з франкомовними фахівцями (під час навчання, стажувань, наукових конференцій, вебінарів, тощо) з метою визначення правильного діагнозу, протоколу лікування або профілактики хвороб у тварин є необхідним знання ветеринарних термінів, як і, взагалі, вивчення французької мови за професійним спрямуванням.

Список використаної літератури:

1. Емельянова Я. Б. Лингвострановедческая компетенция переводчика: теория и практика: [монографія] / Я. Б. Емельянова. – [2-е изд., испр. и доп.]. – Нижний Новгород : ООО «Стимул-СТ», 2010. – 201 с.
2. Конончук І. В. Лінгвістичний аналіз фахової мови ветеринарії / І. В. Конончук, О. В. Пилипенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: Серія: Філологічні науки. – 2013. – Вип. 186, Ч. 2. – С. 124-130.
3. Латышев Л. К. Перевод: теория, практика и методика преподавания / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. – М.: Академия, 2003. – 192 с.
4. Матвейчук М. И. Особенности перевода медицинских текстов [Электронный ресурс] / М. И. Матвейчук // Global International Scientific Analytical Project. – Режим доступа: <http://gisap.eu/ru/node/590>.
5. Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный перевод / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М. : Воениздат, 1980. – 237 с.
6. Рудницька Н.А. Використання французьких освітніх медіа-інформаційних джерел в процесі особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців-аграріїв

- // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2010. – Вип. 65. – С. 48-52. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода [учеб. пособие] / В. Н. Комиссаров. – М., 1999. – 136 с.
7. Рудницька Н.А. Французька мова за професійним спрямуванням. Навчальний посібник для студентів факультету ветеринарної медицини ОКР «Бакалавр» – К. : ComPrint , 2015. – 171 с.

Сікорська Вікторія Юрївна
кандидат філологічних наук, доцент,

Сабатин Аліна Олегівна
студентка гуманітарного факультету
Одеський національний
політехнічний університет (м. Одеса)

ЛІНГВІСТИЧНА СКЛАДОВА ДІЛОВИХ ПАПЕРІВ

Ключові слова: ділове спілкування, ділові папери, управлінська термінологічна система, офіційно-діловий стиль.

Keywords: business communication, business documents, terminology management system, the official style.

Тексти ділових паперів, у сучасній лінгвістиці, набули особливого наукового інтересу. Регулювання суспільних відносин у сфері всебічного розвитку, демократизація суспільного життя сьогодні активно сприяють формуванню державної мовної політики. За таких умов особливої значущості набуває вміння доцільно володіти діловим мовленням, грамотно користуватись управлінською термінологією. В документах, що використовуються у державному управлінні, необхідним є дотримання правил офіційно – ділового стилю, використання тих мовних засобів, які властиві саме діловому мовленню, а не будь-якому іншому функціональному стилю української мови.

Характерною особливістю ділового спілкування є те, що зміст і цілі спрямовані на вирішення соціальних і виробничих завдань. Тому раціональною буде лаконічність мовлення – ясне, чітке і стисле викладення тексту, адже надмірне пояснення чи уточнення не несе нової інформації і обтяжує текст, а надлишковість не властива офіційно – діловому стилю.

Багато зусиль було покладено на дослідження офіційно-ділового стилю. Серед науковців, які вивчали даний стиль, сформувалися чіткі погляди на ознаки та призначення цього стилю. Зокрема, Палеха Ю. у своїй роботі «Управлінське докумен-

тування» зазначає такі основні ознаки офіційно-ділового стилю: логічність, суворі вимоги до лексики й фразеології, зростаюча стандартизація мови і своєрідність синтаксису, високий ступінь одноманітності, стандарту форми, сувора регламентація розміщення та будови тексту.[2, 35]

Основне призначення мовного стилю – регулювання ділових стосунків в різноманітних сферах діяльності та обслуговувати громадські потреби людей у типових ситуаціях.

Специфіка офіційно – ділового стилю полягає в компактності, нейтральності тону викладу змісту, точності й ясності, що поєднуються з лаконічністю та стислістю; документальності; усталеності одноманітних мовних зворотів, суворій регламентації тексту.

Узвичаєні засади слововживання відіграють важливу роль в офіційно-діловому стилі, оскільки вони врегульовують текст документа (*призводить до виникнення відхилень, а не призводить до появи відхилень; вирішення проблеми а не розв'язання проблеми*). Усталені норми державної мови фіксовані у словниках, посібниках, підручниках тощо і є взірцем правильності слововживання для службовців.

Мова ділового спілкування – це функціональний різновид сучасної літературної мови, завдання її полягає в тому, щоб забезпечити потребу в діловій комунікації управлінців.

Мова документів офіційно-ділового стилю, хоч і насичена суспільно-політичною та адміністративно-канцелярською термінологією, ускладненими синтаксичними конструкціями з відокремленням, повинна бути доступною і зрозумілою кожному члену суспільства держави, оскільки всі мають однакове право на таку законодавчу інформацію.

Управлінські терміни – це слова або словосполучки, які вживаються в сфері управління і формуються для точного вираження спеціальних предметів, понять, явищ, ознак, дій. Таким чином, словотвірні засоби в термінології являють собою певну систему. Розглянемо способи словотворення в управлінській термінологічній системі.

Морфолого-синтаксичний спосіб – це спосіб творення слів, при якому слово утворюється внаслідок переходу однієї частини мови в іншу за допомогою словотвірних афіксів. Приклади управлінської термінології, утворені суфіксальним способом (*народний, керівник, уповноважений*); префіксальним (до твірної основи приєднується префікс): *демобілізувати, реорганізувати, віце-президент*; суфіксально-префіксальним (приєднання одночасно префікса і суфікса до твірної основи чи слова): *співробітник, дореформений*; безафіксним (*відбір, нідпис*).

Лексико-синтаксичний спосіб, або зрощення, – це спосіб творення нових слів шляхом зрощення двох або більшої кількості слів одного словосполучення у єдину лексичну одиницю (*довготривалий, вельмишановний, бізнес-ланч*) [5, 98].

Лексико-семантичний спосіб. Слід зазначити, що державне управління взаємодіє з різними галузями науки, тому характерним для нього є використання термінів, що функціонують, наприклад, у таких галузях, як юриспруденція (*закон, конституція, право*); економіка (*збут, попит, інфляція*); документознавство (*документ, реквізит, наказ*).

Словоскладання – це поєднання двох слів або словоформ в одному складному слові (*лист-замовлення, підрозділ*).

Абревіація – це творення слів з використанням усічених основ, наприклад: ЗАГС (*запис актів громадянського стану*), ЗМІ (*засоби масової інформації*) [4, 164]. В діловому мовленні абрєвіатури виконують важливі функції – інформативної компресії та економії місця у ділових паперах. Вживати їх потрібно так, щоб вони були зрозумілими для всіх, хто читає документ. Тому при першому вживанні складноскороченої назви в тексті її потрібно розкривати в дужках, а потім уже вживати у скороченому вигляді, напр.: НАН (*Національна академія наук*), потім тільки НАН.

Метафоризація – це спосіб перенесення назви за подібністю і зазвичай переносне значення в якому лежить схожість. Метафоричні конструкції у мові текстів державного управління пропонуються спеціалістами, а в процесі верифікації (підтвердження) вони стають внутрішньою мовною нормою, перетворюючись на вивірену гіпотезу [3, 71]. Прикладом може бути слово *нива* – поле; ділянка або смуга землі, на якій ростуть хлібні культури або яка призначена для їх вирощування [1, 408]. Завдяки метафоризації це слово функціонує в терміні *кадрова нива*, що означає «склад працівників якої-небудь організації, підприємства, установи, конкретної сфери, чи галузі людської діяльності»; *наукова нива*, що означає площину дослідження.

Окресливши основні способи творення управлінських термінів, маємо певність, що правильно оформлений, однозначний за змістом, досконалий з погляду структури, написаний довершеною в стилістичному й орфографічному відношенні мовою документ – запорука успіху будь-якої справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник української мови : в 11 т. / редкол.: І. К. Білодід (голова) та інші ; Акад. наук Укр РСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні.. – К. : Наук. думка, 1970-1980 –Т.5. – 1974. – 840 с.
2. Палеха Ю. Управлінське документування : навч. посіб : У 2 ч. – 2-е вид.. – К. : Вид-во Європейського ун-ту. – 2003 – Ч.1 : Ведення загальної документації : (зі зразками сучасних ділових паперів). – 2003. – 327 с.
3. Плотницька І. М. Українська мова в державному управлінні: теоретико-методологічний аспект.. – К. : НАДУ, 2006. – 231 с.
4. Плющ М. Я. Граматика української мови: Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підруч. / М. Я. Плющ.. – К. : Вища шк., 2005. – 286 с.
5. Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб.. – К. : Алерта, 2011. – 543 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 5. Языковедение и иностранные языки.

Світан В.О.

студентка I курсу,
НУБіП України,

Рудницька Н. А.

викладач кафедри
іноземної філології і перекладу
НУБіП України.

УДК 081: 133.1

СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ З ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті розглянуто проблему засвоєння фахової лексики у процесі вивчення дисципліни «Французька мова за професійним спрямуванням» і пропонується система вправ, спрямованих на поетапне засвоєння студентами ветеринарного факультету термінологічної лексики.

Ключові слова: термін, система вправ, фахова лексика, професійне мовлення.

Keywords: term, system vocabulary exercises, professional language.

Володіння іноземною мовою є важливим компонентом сучасного фахівця, адже знання іноземної мови є одним із показників високого культурного рівня особистості, її успішної професійної діяльності. До того ж, володіння французькою мовою є важливим засобом міжкультурного та професійного спілкування.

Актуальним завданням вивчення іноземної мови у немовних ВНЗ є формування у студентів комунікативної, лінгвістичної, соціокультурної та професійної компетенцій, які дозволяють використовувати іноземну мову як засіб професійного та міжособистісного спілкування. При цьому особистісно-орієнтований характер навчання передбачає посилення спрямованості навчального процесу на самостійну роботу студента. У вищих аграрних навчальних закладах, де іноземна мова не є профільною дисципліною, великого значення набуває фактор вмотивованості навчання. Система мотивів забезпечує орієнтацію студентів на прийоми і засоби можливих у майбутньому видів професійної діяльності [6, с. 270].

Складовою успіху спеціаліста на сучасному ринку праці є рівень його фахового мовлення, майстерне володіння термінологічною лексикою, що свідчить про глибоке розуміння професійних понять і явищ, культура спілкування загалом.

Процес засвоєння іншомовної фахової термінологічної лексики студентами ветеринарного факультету передбачає:

- вивчення загальнонаукової термінології;
- оволодіння термінологією ветеринарного комплексу;
- засвоєння термінів споріднених наук;

- вивчення функціонально-професійної лексики.

Розвиток професійного мовлення та опанування фахової лексики з французької мови за професійним спрямуванням передбачає виконання різноманітних вправ. Система вправ і завдань для засвоєння і перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу спрямована на формування іншомовної компетенції майбутнього спеціаліста.

Розрізняють чотири основних **види мовленнєвої діяльності**: аудіювання, говоріння, читання та письмо.

У процесі говоріння та письма студент висловлює свої думки, а при аудіюванні та читанні він одержує мовленнєву інформацію, тобто сприймає і розуміє думки інших людей. Говоріння та письмо називають продуктивними видами мовленнєвої діяльності, а аудіювання та читання-рецептивними. З іншого боку, аудіювання і говоріння об'єднують одна матеріальна основа – звукова система мови, ці види входять до усного мовлення.

Якщо предметом мовленнєвої діяльності є думка, то засобом існування, формування і вираження цієї думки є система мови, її фонетичні, лексичні та граматичні засоби, які мають засвоюватися саме як способи вирішення певної розумової задачі.

В залежності від форм спілкування може бути три способи формування та формулювання думки:

- 1) внутрішній (людина включається у рецепцію або думання);
- 2) зовнішній усний (людина включається у говоріння);
- 3) зовнішній письмовий (людина включається у спілкування з відсутнім партнером у письмовій формі).

Важливість раціональної системи вправ полягає в тому, що вона забезпечує як організацію процесу засвоєння, так і організацію процесу навчання.

З точки зору організації процесу засвоєння система вправ має забезпечити:

- 1) підбір необхідних вправ для засвоєння іншомовної лексики за професійним спрямуванням;
- 2) визначення необхідної послідовності вправ;
- 3) поетапне вивчення навчального матеріалу та співвідношення його компонентів;
- 4) систематичність/регулярність виконання певних вправ.

Вправа – це спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання окремих операцій, дій або діяльності з метою оволодіння ними до їх удосконалення [4, с. 177]. Кожна вправа незалежно від її характеру має три- або чотирифазову структуру: завдання, зразок виконання, виконання завдання, контроль (контроль з боку викладача, взаємоконтроль або самоконтроль).

Традиційно за спрямованістю вправи на прийом або видачу інформації їх підрозділяють на:

- 1) Рецептивні.
- 2) Репродуктивні.
- 3) Рецептивно-репродуктивні.
- 4) Продуктивні.
- 5) Рецептивно-продуктивні.

Засвоєння фахової лексики з французької мови за професійним спрямуван-

ням для студентів ветеринарного факультету може передбачати вивчення як загальних, так і професійно орієнтованих тем:

- «Види професій», включаючи опанування елементами функціональної граматики, наприклад, «Відсутність артикля перед назвами професій».
- «Дикі та домашні тварини».
- «Анатомія тварин».
- «Види і симптоми захворювань».
- «Профілактика та лікування, лікарські засоби», тощо.

Для розвитку монологічного та діалогічного мовлення доцільно було б використовувати наступні вправи професійно – орієнтованого характеру на основі фахових текстів або проведення рольових ігор за фаховою тематикою, наприклад, «Лікар і пацієнти», «Раціон харчування тварин».

Правильно підібрані тексти за фахом – це передусім засіб становлення та розвитку професійної, точніше мовнопрофесійної майстерності”. Вдало підібраний автентичний текст виховує у студентів культуру термінологічного спілкування, формує комунікативні компетентності. Доцільно також, на нашу думку, використовувати мовленнєві вправи з опорою на два паралельні тексти за фахом – текст оригіналу та текст перекладу:

- 1) випишіть з обох текстів невідомі вам слова, які ви не вживаєте активно;
- 2) самостійно перекладіть іншомовний текст на українську мову (при цьому наданий текст перекладу закривається);
- 3) перекажіть іншомовний текст з опорою на вписані відповідники;
- 4) складіть анотацію української фахової статті іноземною мовою.

Для ефективного вивчення французької мови за професійним спрямуванням найкраще пройти стажування у Франції або створити умови для повного занурення у мовне професійне середовище: слухати аудіозаписи, радіопередачі, дивитися телевізійні канали, читати журнали мовою оригіналу або щодня проводити онлайн бесіди по скайпу, відвідувати франкомовні культурні заходи.

Таким чином, для опанування французькою мовою за професійним спрямуванням необхідно, використовуючи різні вправи та методи, системно вивчати фахову лексику з метою активізації її як в усному, так і в писемному фаховому мовленні.

Список використаної літератури

1. Крючков Г.Г. Прискорений курс французької мови. – Київ. – 2007. – 384 с.
2. Сінченко Є.І. Граматичний практикум із французької мови. – Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2009. – 203 с.
3. Попова І.Н., Казакова Ж.А. Французька мова. – Москва. – 2009. – 576 с..
4. Ольховська А.С. проблема вправ для формування граматичного компоненту перекладацької компетенції // Філологічні трактати: Вісник СумДУ. Серія «Філологія» – Суми, 2010. – Том 2, №3 . – С. 177-181.
5. Рудницька Н.А. Використання французьких освітніх медіа-інформаційних джерел в процесі особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців-аграріїв // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і

змісту освіти МОН України. – К., 2010. – Вип. 65. – С. 48-52.

6. Рудницька Н.А. Методична підтримка самостійної роботи майбутніх фахівців-аграріїв (на матеріалі французької мови) // Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія: зб. наук. пр. Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – Київ: ВЦ НУБіП України, 2014. – Вип. № 199. част. 2. – С. 269-276.
7. Рудницька Н.А. Французька мова за професійним спрямуванням. Навчальний посібник для студентів факультету ветеринарної медицини ОКР “Бакалавр” – К.: ComPrint , 2015. – 171 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 5. Языковедение и иностранные языки.

Шабайкович І. В.

аспірантка
кафедри німецької філології
Львівський національний університет
ім. Івана Франка

ДРАМАТИЧНИЙ ТЕКСТ У СПЕКТРІ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Ключові слова: драматичний текст, лінгвістика тексту, літературознавство.

Keywords: dramatic text, text linguistics, literary science.

Будучи одним із ключових понять історії та теорії літератури, поняття *драми* за приблизно дві з половиною тисячі років свого існування помітно еволюціонувало. На сьогоднішній день воно включає в себе набагато більше ніж жанри трагедії, комедії та сатири – те, що розумілось під драмою в епоху розквіту античної Греції (5-4 ст. до н.е.). Нині драматичні тексти є об'єктом дослідження не лише театрознавства (К. Бальме [2], Ф. Шьослер [12], П. Сцонді [14]) та літературознавства (Т. Вірченко [3], Н. Мостова [5], Г.-П. Байердборфер [6], М. Щепаняк [13], Б. Екманн [8]), а також починають потрапляти у сферу зацікавлень лінгвістики тексту (З. Білют-Гомплевич [7]), лінгвостилістики (М. Райнгарт [11]), та ін. філологічних дисциплін (У. Фікс [9]).

Сьогоднішня лінгвістика тексту, а також напрямки присвячені дослідженню діалогів (дискурсний аналіз, лінгвістика діалогу тощо) проте, якщо і включають літературні тексти (моно-та діалогічні) в сферу свої зацікавлень, то тримають їхне дослідження на периферії – до прикладу, на перетині з літературо- чи театрознавством. Як підмічає Зофія Білют-Гомплевич, це відбувається через «багатовимірність» таких текстів [7, 185], і це не повинно звільняти лінгвістику тексту від завдання дослідження цього важливого виду тексту.

Найважливішою передумовою для того, аби твори драматургічного жанру можна було врешті називати «текстами», з моєї точки зору, були не динамічний розвиток критичної наукової думки впродовж останніх двох сторіч і навіть не еволюція самого поняття «текст» від структурно-граматичного (Р. Гарвер, Г. Вайнріх, К.-Е. Гайдольф) до міждисциплінарної когнітивної моделі тексту (В. Кінч, Т. Ван Дейк) і далі, а третя комунікативна революція (після виникнення людської мови та винаходу писемності) – винайдення друкарського верстата. На ряду з очевидним впливом на розвиток освіти та культури, книгодрукарство зробило і драматичні тексти доступними для ширшого кола читачів. Відкритим залишається питання, чому із середини 15 ст. подекуди і до наших днів збереглося сприйняття тексту драми не як самодостатнього за типом і жанром тексту, а як «сировини» для театральної постановки, з якої вже режисер «зліпить» цілісний твір мистецтва:

Драматургический текст является лишь основой для сценического действия, в котором слова персонажей переходят в сценическую речь, а авторские ремарки реа-

лизуються в виде декорацій, мизансцен, костюмов персонажей и т. д. [4]

Тезу про несерйозне ставлення до драматичних текстів ще можна було б заперечити, мовляв, драматичні твори друкують та вивчають в школах поряд з поезією та прозою. Однак під «недооцінюванням» я маю на увазі не *кількість*, а *якість* в аналізі текстів. Здавалося б, численні ремарки, звернені до режисера та акторів, а також «внутрішня форма постанови», що їй згідно з Р. Штаммом містять усі драматичні тексти, дають режисеру (як і всім читачам) вичерпну інформацію про контекст сюжету драми, а також про психологічні особливості, соціальний статус, та тип поведінки дійових осіб. Режисери можуть свідомо відходити від заданої авторами концепції твору, однак іноді «режисерське бачення» виявляється всього-на-всього неухважним/ неаналітичним читанням тексту драми. Німецька мовознавиця У. Фікс у своїй статті «Прочитання текстів для театру. Мовознавчі підходи в дослідженні текстів для театру», написаній на основі курсу семінарів для студентів театрального факультету університету м. Ляйпциг, описує реальний випадок зі своєї практики: при інтерпретації Бюхнерового «Войцека» студент недостатньо вдумливо читав п'єсу і через це неправильно протрактував характер персонажа, що, звісно, знайшло вираження при театральній постанові під його режисурою. Він не звернув увагу на те, що частими повторами персонаж Гауптман намагається сам себе переконати у власних словах, на протиріччя в його репліках, на вираження непевності, і через те зобразив його на сцені холоднокровним тираном, а не слабкодушним моралізатором. [9, 203]

У цьому контексті цікаво згадати т. з. принцип маятника, про який говорять більшою мірою в рамках психології (але зараз усе частіше і в соціології, літературо- та культурознавстві), який відштовхуючись від принципу полярності, полягає у ритмічності та компенсації руху від одного поля до іншого. Історія сходжень і розходжень, злиття і конфліктів за домінантність театрального та літературного значень поняття «драма» є прекрасною ілюстрацією дії цього принципу [детальніше про взаємовідношення в діакронії двох значень драми див. 6, 2-15].

Німецький літературо- та театрознавець Макс Герман в своїй промові перед «Німецьким драматичним товариством» 1918 року називає стосунки між театральним та літературним підходами до тексту драми «на деяких етапах, в певному сенсі, ворожими одне до одного силами» [10].

Можна сказати, що цей розкол бере початок ще з «Поетики» Арістотеля (якщо не раніше), де вказується на більшу цінність тексту трагедії аніж візуальності її постанови. Описуючи шість елементів, що мусять бути присутніми в кожній трагедії, Арістотель додає, що «сценічне оформлення, хоч і дає естетичну насолоду, не має нічого спільного з мистецтвом. Адже трагедія хвилює і без сценічної вистави й акторів.» [1, 9] Порівнюючи трагедію та епопею, давньогрецький вчений також вказує на те, що «трагедія і без рухів виконує своє завдання, [...], тому що саме читання показує її вартість». Арістотель вважає, що елементи сценічної вистави покликані приносити глядачам «відчутну насолоду», а також, що трагедія «залишає свіже враження як при читанні, так і під час сценічної вистави». [1, 36] Тобто попри різницю між театральною постановою і текстом (яка полягає в тому, що при перегляді вистави задіяні органи відчуттів (зорові, слухові тощо), а при прочитанні тексту – уява), в хорошому драматичному творі ці два рівні функціонування драми не змагатимуться, а доповнюватимуть одне одного, або самодостатньо існу-

ватимуть паралельно.

Література

1. Арістотель. Поетика. Київ: Мистецтво, 1967. –134с.
2. Бальме, Кристофер. Вступ до театрознавства. Львів: ВНТЛ-Класик, 2008. –269с.
3. Вірченко Т. І. Художній конфлікт в українській драматургії 1990–2010-х років: дискурс, еволюція, типологія: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2012. – 336 с.
4. Защепкина В. В. Соотношение понятий драматический, драматургический, театральный текст. Молодой ученый, 2011. — №12. Т.1. — С.234-236.
5. Мостова Н. А. Функціонування категорії «художній образ» у жанрі драматургії. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського нац. лінгв. ун-ту, 2000. – № 2. – С.160–166.
6. Bayerdörfer H.-P. Vom Drama zum Theatertext? Unmassgebliches zur Einfuehrung In: Hans-Peter Bayerdörfer, Vom Drama zum Theatertext?: Zur Situation der Dramatik in Ländern Mitteleuropas. –S.1-15.
7. Bilut-Homplewicz Z. Der literarische Text und der literarische Dialog als zukunftige Aufgabenstellung der Textlinguistik. In: Cieszkowski M.; Szczepaniak M. (Hrgeb.) Texte im Wandel der Zeit. Beiträge zur modernen Textwissenschaft. Frankfurt am Mein: Peter Lang GmbH, 2003. –S.179-195
8. Ekmann B. Lyrisch, episch, dramatisch. Die „Grundformen“ der deutschen Klassik – doch noch als aesthetische Typologie brauchbar? In: Cieszkowski M./ Szczepaniak M. Texte im Wandel der Zeit. Frankfurt am Mein: Peter Lang GmbH, 2003. –S.87-113.
9. Fix U. Theatertexte lesen. Sprachwissenschaftliche Zugänge zu Theatertexten / U. Fix // A. Betten, J. Schiewe (Hrgeb.) Sprache – Literatur – Literatursprache. Linguistische Beiträge. – Berlin : Erich Schmidt Verlag GmbH & Co. KG, 2011. – S.197-211.
10. Max Herrmann. Ansprache in der Deutschen dramatischen Gesellschaft. – Vossische Zeitung, 11. 07.1918.
11. Reinhard M. Poetische Sprache in zeitgenossischen Theatertexten – am Beispiel von Kathrin Roeggla „worst case“ In: Betten A.; Schiewe J. (Hg.) Sprache – Literatur – Literatursprache. Linguistische Beiträge. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2011. – S.176-197.
12. Schößler F. Einführung in die Dramenanalyse. 1. Auflage. Stuttgart – Weimar: J.B. Metzler Verlag GmbH, 2012. – 287 S.
13. Szczepaniak M. Texte für das Theater. Zur Rhetorizität der postdramatischen Texthybriden. In: Cieszkowski M.; Szczepaniak M. (Hrgeb.) Texte im Wandel der Zeit. Beiträge zur modernen Textwissenschaft. Peter Lang GmbH. Frankfurt am Mein, 2003. – S.113-144.
14. Szondi P. Theorie des modernen Dramas. 12. Auflage. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1977. –169 S.

Крыжак О.Ю.

Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт»

THE MAIN WAYS OF FORMING COMPUTER NEOLOGISMS

Keywords: neologism, word formation, abbreviation, acronyms, retronyms, semantic

1. Abbreviation

Abbreviation, which is the formation of new words from the truncated parts of a compound word or phrase, acts as an effective way of word formation. As a rule abbreviations are pronounced with letters:

DSR – Data Set Ready;

GTM – Graphic Text Mode;

LCD – Liquid-Crystal Display.

SCSI – Small Computer System Interface;

BBS – Bulletin Board System;

SYNDET – Synchronization Detect;

DISPID – Dispatcher Identifier;

DIGICOM – Digital Communication.

HDMI – High-Definiton Multimedia Interface;

IPTV – Internet Protocol Television;

ADSL – Asymmetric Digital Subscriber Line;

SMTP – Simple Mail Transfer Protocol;

HDTV – High Definition Television;

AVC – Advanced Video Coding;

USB – Universal Serial Bus.

2. Acronyms

In contrast to abbreviations, acronyms are pronounced as complete words.

RAM – Random-access memory;

ROM – Read-only memory;

BASIC – Beginner's All-purpose Symbolic Instruction Code;

BIOS – Basic Input/Output System;

DOS – Disk Operating System;

GIGO – Garbage In, Garbage Out;

NOC – Network Operations Center;

SMART – Self-Monitoring Analysis And Reporting Technology;

SOAP – Simple Object Access Protocol;

Wi-Fi – Wireless Fidelity.

There is also another type of acronyms, which was created by users in order to save keystrokes. Here are some examples:

AFAIK – As far as I know;
AKA – Also known as;
ASAP – As soon as possible;
BTW – By the way;
FAQ – Frequently asked questions;
IMHO – In my humble opinion.

“According to the FAQ on the national organization’s Web site, “*The safety of our girls is always our chief concern.*” [5]

3. Retronyms

Retronyms are a special type of neologisms, which represents a new designation of already known objects because of the emergence of new types of objects and the necessity of a clearer delimitation of old and new concepts [3].

New types of mail (e-mail, voice mail, webmail) led to the creation of the phrase *hard mail* referring to paper mail.

Neologism *face mail* appeared to introduce the concept of “face to face”.

By analogy to the phrase virtual time arose The phrase *real time*, which means real, rather than cybernetic time.

“*They simply must be armed to analyze trading activity in real time.*” [9]

Real reality appears on the basis of virtual reality.

Neologism *meatspace* was created to emphasize the “real space” as opposed to cyberspace.

“*Getting back to the “meatspace”—a term coined by hackers and techno geeks to refer to the real space we live in, as opposed to cyberspace—helped him find an outlet for concepts that had some practical uses, too.*” [7]

4. Semantic neologisms

A great number of the new terminology associated with the information revolution is created semantically, and not only the common language but also the terminology of other areas, which is “transspecialized” can serve as the primary material [3].

Verb *wire* became widely used in the sense of “computerize, supply with the latest technology”.

“*CAISR is just one of a handful of new technologies the military is rolling out to wire the battlefield of the future.*” [7]

Another example is word *wirehead*, which indicates amateur of the computer technology, a person, who obtains and distributes information through the Internet. “*Onsale had hoped to sell all kinds of goods, but it quickly realised that most of the keen shoppers on the Internet today crave the usual wirehead fare of computers and electronic gadgets.*” [8]

Semantic neologism *web* (World Wide Web) has become one of the widely used synonyms for the transmission of the notion “Internet”: *webber, web-browser, web-page, web-site, webzine.*

“***Drowned In Sound** is like a British Pitchfork, a multi-award-winning music webzine with sparky writers, reliable reviews and a lively community.*” [12]

A significant number of neologisms appeared by means of reconsideration (in other words metaphor and metonymy) of already existing words and phrases:

Feature – attractive possibility, provided by the software.

“Google Chrome users can enable a “do not track” feature in their browser to address concerns about online tracking.” [6]

Kernel – the central module of an operating system.

“Open-source developers have released an upgrade to Version 2.4 of the kernel to fix a pair of security vulnerabilities.” [6]

Lock – to make a file or other piece of data inaccessible.

“There’s a little crack in Microsoft’s lock, however.” [7]

Wizard – A utility within an application that helps you use the application to perform a particular task.

“The one-time wizard of anti-virus software now finds himself the prime suspect in a bizarre murder in the country to which he retired to get away from the chaos.” [11]

Patch – an actual piece of object code that is inserted into (*patched* into) an executable program.

“The patch will give Microsoft time to develop a more complete repair.” [6]

Shell – the outermost layer of a program.

“It would power this PC shell, and more importantly, it would have all of my personal user interfaces, content, email clients and everything else I needed.” [11]

Window – an enclosed, rectangular area on a display screen.

Box – slang for *personal computer* or *workstation*.

“In computer hardware, a white box is a personal computer or server without a well-known brand name.” [10]

Hit – a demonstration of one web-page.

“For example, a Yahoo search of the Web for “Intel chipsets” returned over 2 million hits.” [7]

Firewall – a system designed to prevent unauthorized access to or from a private network.

“Firewalls aren’t impregnable, but they’re your first line of defense against malware or hacker-related attacks.” [11]

Flash – a bandwidth friendly and browser independent vector-graphic animation technology.

“Meanwhile, NAND flash is enjoying high demand as consumers migrate to more sophisticated and powerful smartphones.” [6]

Traffic – the measurement of the amount of users that visit a Web site.

“Tablet devices will generate more Web traffic than smartphones by early 2013, according to the Adobe Digital Index.” [6]

BIBLIOGRAPHY

1. Ginzburg R.S. A course in modern English lexicology.- Moscow: Vysshaja Shkola, 1979
2. Громова М. Лексичні та синтактико-стилістичні зміни в сучасній англійській мові: вплив комп’ютерних технологій [Текст] / М. Громова, С.В. Баранова // Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету : 23-27 квітня 2007 року. – Суми: СумДУ, 2007. – Ч.1.
3. Зацний Ю.А., Пахомова Т.О. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2001.
4. Махачашвілі Р.К. Комп’ютерні новотвори сучасної англійської мови: до про-

блем соціолінгвістичної типологізації.- Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2003.

5. Newsweek/The Daily Beast: <http://www.thedailybeast.com/newsweek.html>
6. Eweek: <http://www.eweeek.com/>
7. Business week: <http://www.businessweek.com/>
8. The Economist: <http://www.economist.com/>
9. The New York Times: <http://www.nytimes.com/>
10. Wikipedia: <http://www.wikipedia.org/>
11. Time: <http://www.time.com/time/>
12. The Telegraph: <http://www.telegraph.co.uk/>

Крыжак О.Ю.

Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт»

NEOLOGISMS

Keywords: neologism, word formation, affixation, telescoping, semantic

New words and expressions or neologisms are created for new things irrespective of their scale of importance. They may be all important and concern same social relationships, such as a new form of state, e. g. *People's Republic*, or something threatening the very existence of humanity, like *nuclear war*. Or again the thing may be quite insignificant and short-lived, like fashions in dancing, clothing, hairdo or footwear (e. g. *roll-neck*).

New vocabulary units are as a rule monosyllabic and most of them are marked by peculiar stylistic value — they primarily belong to the specialised vocabulary. Neutral words and phrases are comparatively few. Terms used in various fields of science and technique make the greater part of new words.

The analysis of the development of the vocabulary of Modern English shows that there are two aspects of the growth of the language — the appearance of new lexical items which increase the vocabulary numerically and the appearance of new meanings of old words. New vocabulary units are mostly the result of the new combinations of old elements. Entirely new lexical items make an insignificant section of vocabulary [1].

The main ways of enriching the vocabulary:

Affixation is generally defined as the formation of words by adding derivational affixes to different types of bases.

Derived words are extremely popular in the English vocabulary.

Conversion is a process of creating a new word from some existing one or by changing the category of a part of speech, the morphemic shape of the original word remaining unchanged: *work* — *to work*; *love* — *to love*; *paper* — *to paper*; *brief* — *to brief*, etc. As a rule we deal with simple words, although there are a few exceptions (*wireless* — *to wireless*) [1].

Word-composition (compounding) is one of the productive types of word-formation in Modern English. This is a type of word building, in which new words are produced by combining two or more stems.

Compounds are not homogeneous in structure. Traditionally three types are distinguished: neutral, morphological, syntactic.

Telescoping:

In the literature this type of the formation of new lexical items is also known as blending, contraction, contamination, interpolated word-formation, hybridization, etc[3].

The peculiar structure of the telescopic word is that at least one of its components is presented not as the whole, but as the truncated stem, its fragment. This is how this type of forming words differs from compounding.

According to professor Zhluktenko [2] English telescopic neologisms are formed through four basic models:

1) **ab + cd > ad**, i.e, a combination of the initial fragment of one of the original word with the final fragment of the second word, for example: *plench* > *pliers* + *wrench*;

2) **ab + cd > abd**, i.e, a combination of the full stem of the first source word with the fragment of the second word stem, for example: *haylage* > *hay* + *silage*; *colorthon* > *color* + *marathon*;

3) **ab + cd > acd**, which is a combination of a truncated fragment of the stem of the first source word with the full stem of the second, for example: *paraglider* > *parachute* + *glider*;

4) **ab + cd > a^b-d^c** – formation, in which at the junction of the both components occur their superposition on each other. For example: *blaxploitation* > *blacks* + *exploitation*.

Semantic neologism

Semantic extension of words already available in the language is a powerful source of qualitative growth and development of the vocabulary though it does not necessarily add to its numerical growth; it is only the split of polysemy that results in the appearance of new vocabulary units thus increasing the number of words.

There is a strong tendency in words of specialised and terminological type to develop non-specialised, non-terminological meanings as, for example, the technical term *feedback* that developed a non-terminological meaning 'a reciprocal effect of one person or thing upon another', *parameter* that developed a new meaning 'any defining or characteristic factor', *scenario* — 'any projected course or plan of action'.

On the other hand scientific and technical terminological meanings appear as a result of specialisation as in *read* (*genetic*) — 'to decode'; *messenger* — 'a chemical substance which carries or transmits genetic information'.

BIBLIOGRAPHY

1. Ginzburg R.S. A course in modern English lexicology.- Moscow: Vysshaja Shkola, 1979
2. Жлуктенко Ю.А. Английские неологизмы.- Киев: Наукова думка, 1983

Крыжак О.Ю.

Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт»

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У СКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

Ключові слова:

Антропоніми

Цьому значенню притаманні такі ознаки:

1) Вказівка на те, що носій антропоніма – людина: laugh like little Audrey, Billy Bunter, Brown, Jones and Robinson.

2) Вказівка на приналежність до національно-мовної спільності: *David and Jonathan*, *Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, *let George do it*.

3) Вказівка на стать людини: *Tom Tiddler 's ground* на відміну від *nice Nelly*.

У значенні англійських особистих імен присутній у більшості випадків всі три ознаки, у значенні прізвищ – тільки перший і другий ознаки. Однак у мовній практиці антропоніми поступово набувають здатність до більш точної ідентифікації людини. Тому виділяють індивідуальні та групові антропоніми.

Зооніми

Імена різних тварин, птахів і т. п. – особливий відділ ономастики зі своїми традиціями, які різні у різних народів. Як і антропоніми, зооніми можуть бути індивідуальними та груповими. Групові імена тварин подаються всьому увазі в цілому; індивідуальні ж мають суттєві відмінності. У зоонімії, як і в антропонімії виділяються офіційні та неофіційні форми. Наведемо приклад зооніма у складі ФЕ:

Puss in Boots – кіт у чоботях

Міфоніми

Міфоніми – це своєрідний сектор ономастического простору, створений на зразок реальної його частини. У нього входять імена людей, тварин, рослин, народів, географічних і космографіческих об'єктів, різних предметів і т. д., насправді ніколи не існували. Особливе місце в ньому займає теонімія (імена богів), найбільш яскраво представлена в релігії, і демононімія (найменування різних духів). Імена героїв і титанів – найближче подоби антропонімії – займають проміжне положення між антропонімів і теонімія.

Ось приклади міфоніми, що є компонентом ФЕ:

bend the bow of Ulysses, *Pandora's box*, *the cask of Danaiides*, *Promethean fire*, *Achilles' heel*, *a Herculean labour*, *a labour of Sisyphus*, *the thread of Ariadne*

Топоніми

Топоніми як імена власні обслуговують категорію географічних об'єктів. Топонімічні денотати численні; це можуть бути континенти, океани, моря, країни і т. д. Назва денотата може бути невід'ємною частиною самої назви, наприклад, *the Strait of Dover*, *Coney Island*. Часто вони входять до складу офіційного іменування, але зазвичай

відсутні в більш буттєво варіанті: New York (City). Позначення денотата може входити в топонім як якась псевдоморфема: Kingstown, Peterborough. . Існують морфеми, специфічні для денотата, але не називають його прямо. В англійській мові його функцію виконує закінчення, наприклад, – ton, – field, – bridge, – burg, – shire, land та інші. .

Нижче наведені приклади фразеологічних одиниць з компонентом топонімом:

set the Thames on fire, I'm from Missouri; you've got to show me, shoot Niagara, Paris is worth a mass, do at Rome as Romans do, Romewas not built in one day, meet one's Waterloo, the curse of Scotland, discover America

5. Етніміми

Етніміми становлять особливий розряд історичної лексики; це назви різних видів етнічних спільнот: націй, народів, племен і т.д. У складі етнімімів виділяють автоетніміми – самоназви народів і племен, і аллоетніміми – назви, дані їм іншими народами. Як правило, етніміми співвідносяться з назвами країни або області, займаної етносом. До етніміми близькі назви жителів, які утворюються від різних типів топонімів.

Таким чином, характер імені власного визначається багатьма факторами: географічним середовищем (впливає на топоніми, етніміми, астроніми та ін), культурою народу і релігією (впливає на теоніми та антропоніми), історією народу (впливає на всі категорії онімів), соціальним середовищем і її змінами (мода на імена, зміна їх складу, поява нових імен і моделей).

Список використаних джерел

1. Григор'єва Г.С. Фразеологічні одиниці з зоонімами в аспекті теорії номінації (на матеріалі сучасної англійської мови): автореф. дис. ... Канд. філол. наук / Г.С. Григор'єва. - Одеса, 1985.
2. Сміт Л.П. Фразеологія англійської мови / пров. з англ. А.Р. Ігнат'єва / Л.П. Сміт. - М.: Просвещение, 1959
3. Суперанская А.В. Загальна теорія власної / О.В. Суперанская. - М.: Наука, 1973

Войтальянова Я.И.

кандидат педагогических наук,
доцент кафедры иностранных языков
для технических специальностей
ФГБОУ ВО «Сибирский государственный
аэрокосмический университет
имени академика М.Ф. Решетнева»

ЭПИТЕТ КАК ЯВЛЕНИЕ СТИЛИСТИКИ

Ключевые слова: эпитет, стилистика, оценка, субъективное отношение.

Key words: epithet, stylistics, evaluation, subjective attitude.

Термин “эпитет” является одним из самых древних терминов стилистики, однако, по-мнению И.В. Арнольд, несмотря на это, а может быть именно поэтому, единства в его определении нет [1, 89]. При этом данный исследователь приводит к нашему сведению мнение В.М. Жирмунского, который разграничивает эпитет в широком и узком смысле слова и понимает под первым всякое определение, выделяющее в понятии существенный признак, а под вторым – определение, которое не вводит нового признака, а повторяет признак, уже заключенный в той или иной степени в определяемом слове.

И.В. Арнольд определяет эпитет, как троп лексико-синтаксический, поскольку он выполняет функцию определения (a silvery laugh), или обстоятельства (to smile cuttingly), или обращения (my sweet!), отличается необязательно переносным характером выражающего слова и обязательным наличием в нем эмотивных или экспрессивных и других коннотаций, благодаря которым выражается отношение автора к предмету. Свойство быть эпитетом возникает в слове или нескольких словах в сочетании с названием предмета или явления, которые он определяет. Особенно часто в функции эпитетов выступают имена прилагательные и причастия, но нередки и эпитеты, выраженные существительными [1, 88].

Традиционно эпитет трактуется как определение, прибавляемое к названию предмета для большей выразительности [4].

И.Г. Гальперин утверждает, что эпитет содержит и передает субъективное отношение автора, показывает в той или иной мере свою оценку. Эпитет, у него, основывается на взаимодействии эмоционального и логического значения в атрибутивном слове, фразе или предложении, и используется для характеристики объекта, указывая читателю на некоторые качества или черты объекта с целью раскрытия индивидуального восприятия и оценки этих черт и качеств. Данный исследователь подчеркивает, что в эпитете ярко выражены субъективность и оценочность. В отличие от эпитета, простое определение является описательным и указывает на неотъемлемые, известные, свойственные данному предмету или явлению качества. Так «green meadows», «white show», «round table» – определения; «loud ocean», «remorseless dash of billows», «formidable waves», «heart-burning smile» – эпитеты [2, 157].

М.Д. Кузнец определяет эпитет как слово или словосочетание, содержащее экспрессивную характеристику предмета речи, прилагаемую к наименованию по-

следного. Чаще всего эпитет представляет собой зависимый член определительного или обстоятельственного словосочетания, например: a silvery laugh; a trilling tale; to smile cuttingly [3, 17]. М.Д. Кузнец также добавляет, что мы определяем слово как эпитет, если оно употреблено как выразительное средство и имеет, следовательно, не констатирующее, а эмоционально-оценочное назначение независимо от его синтаксической функции. К примеру, a steel knife – определение, но не эпитет; a steel will – определение-эпитет [3, 15]. Данный ученый подчеркивает, что в эпитетах не просто дается объективное описание предмета речи, но попутно, и даже главным образом, выражается субъективное восприятие со стороны говорящего той или иной особенностью этого предмета [3, 16].

Вообще, по мнению Н.М. Разинкиной, «наличие эмоциональной оценки дает информацию об изучаемом предмете, явлении, факте, поскольку подобная оценка указывает на способность предмета вызывать у человека определенную чувственную реакцию. В свою очередь характер такой реакции говорит о внутренних свойствах самого предмета» [5, 6].

Итак, несмотря на некоторое расхождение в определении самого понятия “эпитет”, можно сделать некоторое обобщение и сказать, что эпитетом называется лексико-синтаксический троп, выполняющий функцию определения или обстоятельства, содержащий экспрессивную характеристику предмета или явления и выражающий субъективное восприятие эмоционально-оценочного характера.

Литература:

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. М., “Просвещение”, 1990. – 300 с.
2. Гальперин И.Р. Стилистика английского языка. М.: Либроком, 2010, 2014. – 336 с.
3. Кузнец М.Д., Скребнёв Ю.М. Стилистика английского языка. Пособие для студентов педагогических институтов. Под редакцией Н.Н. Амосовой. Л. Госучпедгиз министерства “Просвещение” РСФСР, 1960. – 173с.
4. Ожегов С. И. Словарь русского языка: Ок. 57000 слов / Под ред. докт. филол. наук, проф. Н. Ю. Шведовой. – 14-е изд., стереотип. М. : Рус. яз., 1983. – 816 с.
5. Разинкина Н.М. Стилистика английской научной речи. Элементы эмоционально-субъективной оценки. М., “Наука”, 1972. – 168 с.

Янчук А.О.
викладач, НТУУ «КПІ»

ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «КРАСА» / «BEAUTY»

Ключові слова: концепт, лексико-семантичне поле, краса

Поняття «краса», що розглядається з філософської точки зору, визначається як одна з універсальних форм буття матеріального світу в свідомості людини. Краса, в загальному розумінні, розкриває естетичний зміст явищ, їх зовнішні і внутрішні якості, які викликають у свідомості людини насолоду і моральне задоволення.

За Степановим, сприйняття краси (і численних її різновидів – гарного, витонченого, граціозного, ідилічного і т.д.) є вільним від корисливих міркувань: вона доставляє насолоду самостійною цінністю освоєного предмету, чуттєвої виразністю його зовнішнього вигляду і внутрішнього життя. Характер естетичного відчуття при сприйнятті краси форми, кольору або звуку визначається взаємовідношенням різних компонентів явищ, їх пропорціями, ритмами, взаємозв'язком частин і цілого. Концепт «краса», поряд з такими концептами, як «доброта», «благородство», «гідність», – поняття вічне, хоча слід зазначити, що в різні часи і в різних етнічних регіонах у неї було окреме тлумачення [1]. Хоча суб'єктивність такого тлумачення не носить абсолютного характеру, закони відчуття краси представляють собою своєрідну форму відображення зовнішнього світу.

За даними етимологічного словника [2], в англійській мові слово «beauty» з'явилося приблизно у XIV ст. і походить від старофранцузької *biauté* – «краса, спокуса, гарна людина», раніше – *beltet*, від латинського (вulgарна латина) слова *bellitatem* (ім. *bellitas*) «бути гарним», а також від *bellus* – «милий, гарний, чарівний, привабливий», що у класичній латинській мові відносилось до жінок і дітей або до чоловіків, але з іронічним та образливим значенням.

На основі етимологічних досліджень можна сказати, що концепт «краса» тісно пов'язаний із французькою культурою. Здавна Париж вважався світовою столицею моди та стилю, основоположником канонів краси та миловидності. Саме у Франції значенню зовнішнього вигляду людини відводиться особлива роль. Тенденція пильного ставлення до зовнішності нараз спостерігається і в англійських культурах.

В англійській мові існує ряд синонімічних мовних одиниць для позначення концепту «краса», наприклад: *aesthetics, attraction/attractiveness, beauty, bloom, charm, comeliness, cuteness, desirability, elegance, enchant/entchantment, exquisiteness, fairness, fascination, glamour, grace, handsomeness, loveliness, magnetism, pulchritude, seductiveness, seemliness, symmetry, allure/allurement, temptation*. Дані лексичні одиниці вживаються, щоб описати явище, яке під час споглядання приносить задоволення та насолоду. Однак різні мовні одиниці можуть вживатись залежно від ситуації.

Концепт «beauty» в англійській публіцистиці має дуже велику популярність. Вираження концепту можна прослідкувати завдяки характеристикам лексики

«beauty». Лексема «beauty» позначає прекрасне, цікаве, сексуальне, виражає задоволення, привабливість, витонченість, миловидність, зразковість та гармонійність. Всі іменники лексико-семантичного поля «краси» мають спільну сему – позначення прекрасного, а також декілька інших сем.

Сема «цікавість» притаманна іменникам *attraction/attractiveness, charm, fascination, magnetism*.

Сема «сексуальність» є характерною для *allure/allurement, bloom, charm, comeliness, desirability, enchant/enchantment, fairness, loveliness, seductiveness, temptation, hotness*.

Сема «задоволення» представлена лексемами *attraction/attractiveness, grace, loveliness, symmetry*.

Сема «привабливість» є у *allure/allurement, attraction/attractiveness, elegance, enchant/entchantment, exquisiteness, fascination, grace*.

Сема «витонченість» характерна для *attraction/attractiveness, elegance, enchant/entchantment, exquisiteness, grace*.

Сема «миловидність» є характерною для іменників *attraction/attractiveness, comeliness, enchant/entchantment, fascination, handsomeness, pulchritude*.

Сема «зразковість» представлена лексемами *attraction/attractiveness, charm, elegance, exquisiteness, glamour, handsomeness*.

Сема «гармонійність» характерна для лексем *bloom, fairness, handsomeness, grace, symmetry*.

У публіцистиці спостерігається активне вживання сем, що позначають зразковість, привабливість, задоволення, сексуальність, цікавість тощо. Це свідчить про різнонаправленість значень, які входять до поняття концепту «краса» / «beauty». Крім того, концепт «краса» є дуже несталим, адже поняття про саму красу людини або предмета постійно модифікується – створюються нові поняття, канони та загальноприйняті ознаки миловидності.

Список літератури

1. Степанов С.С.. Язык внешности. Москва: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 416с.
2. Beauty [Електронний ресурс] // Online Etymology Dictionary, 2001-2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.etymonline.com/index.php?term=beauty&allowed_in_frame=0 (Дата звернення: 20.05.2016).

Сікорська Вікторія Юріївна

кандидат філологічних наук, доцент,

Беззубова Інна Андріївна

студентка гуманітарного факультету

Одеський національний політехнічний університет

(м. Одеса)

ЛІНГВІСТИЧНА СТРУКТУРА НАУКОВОГО ТЕКСТУ

Ключові слова: текст, дискурс, науковий текст, лінгвістична структура, семантико-сміслова єдність, граматична єдність.

Keywords: text, discourse, text scientific, linguistic structure, semantics-meaningful unity, grammatical unity.

Перші спостереження, що посприяли зародженню нового лінгвістичного поняття „текст” були зроблені у риторичі, поетиці та стилістиці. Сьогодні цей термін широко використовується у гуманітарних науках: лінгвістиці, семіотиці, літературознавстві, культурології, естетиці й філософії. На думку М.М. Бахтіна, текст – це первинна даність усього гуманітарно-філософського мислення, він є тією безпосередньою дійсністю, від якої тільки й можуть відштовхуватися ці дисципліни [1; 281]. Однак, це поняття почали розглядати лише з того моменту, коли воно стало одним із об’єктів лінгвістичного дослідження.

Текст є багатоаспектним поняттям, тому сьогодні зустрічаємо різні його визначення у науковій літературі:

– це твір мовотворчого процесу, якому властива завершеність, об’єктивований у вигляді письмового документу, літературно опрацьований відповідно до типу цього документу, твір, що складається з назви (заголовка) і низки особливих одиниць (надфразних єдностей), об’єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв’язку, має певну цілеспрямованість і прагматичну настанову (І. Гальперін) [2;18].

– самодостатня одиниця, що має початок і кінець, тобто свої межі і характеризується певною мірою замкнутістю. Водночас текст становить собою не автономне повідомлення, а відкриту структуру (Л. Завгородня) [3;17].

Дослідженням проблематики тексту займалося чимало лінгвістів і психо-лінгвістів, що сприяло формуванню нової мовознавчої науки – лінгвістики тексту. У сучасних дослідженнях цієї галузі робочим терміном є типологія тексту. Її основою можуть бути різні ознаки, що в свою чергу залежать від мети дослідження. На сьогодні типологія тексту розроблена недостатньо, поняття тексту є багатоаспектним і складним феноменом, тому єдиного визначення терміну не існує.

Вольфганг Гайнеманн у своїх працях виокремив чотири етапи розвитку розуміння типології тексту:

1. Граматична єдність (важливу роль відіграє когерентність речень та їх складові частини, критерієм виділення типу є окремі елементи зв’язності тексту).

2. Семантико-смилова єдність (тип тексту визначають з комплексних структур тексту і відповідних сукупностей значень).

3. Єдність, що визначається ситуацією (критерієм типології тексту стали ситуація та ситуативні аспекти).

4. Єдність, що визначається комунікативною функцією [8].

Жоден етап не виправдав себе, оскільки створення типології текстів можливе лише за допомогою їхнього аналізу за всіма вказаними етапами, а не за окремим. Ця теза предствалена у багатьох наукових працях [4].

Найчастіше в науковому дослідженні тексту звертаються до поняття дискурс (фр. *discours*, від лат. *Discours* – мовлення, висловлення, міркування, доведення) – наділений значенням фрагмент усної чи писемної форми, що відображає соціальну, епістемологічну, художню практику і здатний впливати на неї [6;196].

На відміну від тексту дискурс є предметом обговорення, що узгоджується з його учасниками, він має обмеження у часі, це зумовлено поступовим послабленням уваги аудиторії. Прояви такого фактору можна спостерігати у ході різних нарад та наукових конференцій, де за взаємною домовленістю учасників вводиться регламент. Текст, на відміну від дискурсу, має чітку постановку проблеми і вирішення, що здійснюється самим автором, який на свій розсуд може варіювати довжину тексту.

Дискурс складається не тільки з вербальних, а й з авербальних актів, у той час, коли текст обмежується виключно вербальними. Порівнявши ці поняття необхідно зауважити, що текст є носієм інформації, яка може відтворюватись багаторазово.

У нашому дослідженні надається перевага терміну «текст», а не «дискурс», адже поняття «дискурс» ширше, оскільки охоплює лінгвістичний та екстралінгвістичний аспекти. Дискурс – це процес, тоді як текст – знятий момент процесу [2]. Текст виступає важливою складовою дискурсу.

У сучасному світі важливу роль серед типів дискурсу відіграє саме науковий дискурс. І. Колеснікова зазначила, науковий (академічний) дискурс – вербалізований в тексті тип дискурсивної діяльності за сферою комунікації, мовленнєва взаємодія представників відповідної соціальної групи/інституту з метою реалізації статусно-рольових можливостей у заданих цим соціальним інститутом межах, складова «власне професійної зони професійного дискурсу» [5;7].

Основною формою вияву тексту є писемна мова. У писемній мові визначаються такі її найважливіші риси :

1) вторинність писемної мови (вона спирається на усну мову як на своє природне джерело);

2) графічна матеріальна форма (сприймається оптично);

3) фіксація мовного матеріалу в просторі й часі (це забезпечує збереження й відтворюваність мовлення і після здійснення акту мовлення);

4) монологічність;

5) більша, ніж в усній мові, увага до регламентації мовних засобів (це впливає з рис, названих вище);

6) збільшення ролі засобів суб'єктивно-емоційних оцінок, які заміщують тут інтонацію, міміку, жести та ін.;

7) традиційність і писемний консерватизм (причина: суворі загальнообов'язкові норми графіки, орфографії та пунктуації);

8) більша функціональна диференціація за сферами спілкування; прикріпленість деяких форм спілкування тільки до сфери писемної мови;

9) потенційно необмежена відтворюваність і можливість дублювання цієї мови у тотожній писемній формі;

10) здатність трансформуватися у живу звукову мову, яка не є простою копією писемної мови;

11) заміна суб'єкта писемної мови (звідси можливості різного осмислення відтінків змісту).

Стосовно до наукового стилю української мови, зокрема до його писемного варіанту, ці риси характеризуються так:

1) вторинність писемної мови по відношенню до усної зберігає й тут свою силу: «Поява науки у писемності,— писав О. О. Потєбня,— не є часом її народження, а мовлення з незапам'ятних часів мало значення чисто практичне і разом підготувало науку» [7;24].

2) Що стосується графічної матеріальної форми, то у науковому тексті при незмінності висловлюваного змісту графічна його форма може зазнавати перетворень: вона може конструюватися як із гомогенних одиниць (у даному випадку з графем української писемної мови), так і з гетерогенних одиниць (з графем української писемної мови і символів науки — з різними кодами) ˆ.

3) Фіксація мовного матеріалу у просторі й часі має для наукового стилю величезне значення: без можливості фіксування здобутої наукової інформації наука не могла б досягти сучасного рівня розвитку. Наявний у науковому стилі усний варіант є на сучасному етапі розвитку науки вторинним, похідним, бо усне наукове мовлення викристалізується у писемній формі (у вигляді читання й продумування писаних текстів, попереднього формулювання думок у вигляді тез). Отже, писемний варіант наукового стилю є його визначальним варіантом.

4) Монологічність наукового стилю є його переважаючою рисою: основний тип висловлення тут — це монолог; проте зрідка у специфічних ситуаціях зустрічаються й діалогічні тексти. Це значить, що випадки вкраплення у текст діалогічної мови не порушують лексичної тканини наукового тексту, залишаючись компонентами чисто синтаксичного плану, що виразно відрізняє науковий текст від текстів, належних до інших стилів мовлення (наприклад, публіцистичного, де елементи діалогу в монологі вносять зміни і в його лексичний склад).

5) Говорячи про писемну мову, то в усіх своїх підстилях науковий стиль тяжіє до строгої писемної традиції.

Для написання праць у дослідницькій діяльності використовують науковий стиль. Його метою є повідомлення й пояснення результатів та наукових відкриттів, а найпоширенішою формою є монолог. Науковий стиль використовується у сферах науки та освіти. Він властивий таким жанрам, як монографія, наукова стаття, рецензія, лекція, підручник та дисертація. Слова у текстах наукового стилю вживаються переважно в прямому, єдиному значеннях, емоційно-експресивне забарвлення найчастіше нейтральне. Цей стиль має певний набір мовно-стилістичних засобів. При написанні наукового тексту часто вживаними є цитати й посилання на першоджерела.

Текст обов'язково має досліджувати ту чи іншу проблему, висувати гіпотези, орієнтуватися на нове знання, характеризуватися доцільністю і раціональністю усіх

положень, орієнтуватися на досягнення дослідницької мети та завдань. Науковий, як і інші типи текстів складається з трьох частин: вступної (окреслюються проблема, мета, завдання, гіпотеза й методи дослідження), дослідної (опис дослідження і його результати), та висновків (висновки і рекомендації для проведення подальших наукових досліджень).

Узагальнений характер наукового тексту на лексичному рівні представлено широким вживанням слів з абстрактним значенням. Характерною рисою є висока насиченість термінами. У науковій мові обов'язково має бути присутнє правильне, логічне трактування понять, неправильно вживаний термін може дезінформувати читача.

У наукових текстах навчального характеру поширеними є прості речення з неускладненою будовою, або складні речення, що характеризуються незначною розгалуженістю складових частин. Для легшого сприймання змісту тексту використовують короткі неускладнені речення. У власненаукових текстах уживаються складні речення з різними типами зв'язку, які можуть ускладнюватися дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами. Такі тексти насичені вузькогалузевою термінологією. Цілий ряд положень подається як аксіома, унаслідок чого відпадає необхідність в обґрунтуванні.

Отже, текст – це складна смислова структура, яка передбачає дотримання відповідних законів. А текст наукового стилю має чітку і логічну структуру, де головним завданням є повідомлення, пояснення та тлумачення нових відкриттів, досягнутих результатів. Оскільки, стрімкий розвиток суспільства, науки й техніки викликають потребу у формуванні спеціальної мови, написання наукового тексту вимагає від автора не тільки знань стосовно певної галузі науки, але й умінь структурувати матеріал, з уживанням відповідних мовних засобів.

Література

1. Бахтін М. М. Проблема тексту в лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках. Досвід філософського аналізу. // Бахтін М. М. Естетика словесної творчості. М., 1986. – С. 300.
2. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 140с.
3. Завгородня Л.В. Текстознавство : навчально-методичні рекомендації до курсу / Л. В. Завгородня. – Черкаси : Брама-Україна, 2009. – 84 с.
4. Коваль А.П. Науковий стиль сучасної української мови. Структура наукового тексту [Текст] / А.П.Коваль; Видавництво Київського університету. – Київ, 1970. – 306 с.
5. Колеснікова І.А. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри професійного дискурсу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство»/ І. А. Колеснікова. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2009. – 33 с.
6. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. — К.; ВЦ «Академія», 2007. — 752 с.
7. Потебня А.А. Из записок по теории словесности. – Харьков, – 1905. – С.102.
8. Типологія текстів // Електронна енциклопедія [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

РОЛЬ НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ МОВНІЙ СИСТЕМІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано основні джерела та способи утворення неологізмів. Досліджено їхнє функціонування у суспільному житті, політиці, науці та культурі. Виокремлено фактори, що сприяють появі нових слів на суспільні вимоги.

Ключові слова: неологізми,

Key words: neologisms, У сучасному світі існують активні зміни політичного, економічного, соціального та науково-технічного характеру, які сприяють появі нових слів у мові та переосмислення старих понять.

Словниковий запас – це є найбільш мінливий та рухомий пласт мови, який безпосередньо реагує на те, що відбувається у реальному світі, в ньому відображаються наші уявлення про різноманітні явища позамовної діяльності. Характерною рисою словника є його здатність безмежно розростатись завдяки появі нових слів та нових значень, які формуються різноманітними способами. Поява неологізмів є безпосереднім доказом життєдіяльності мови, її прагнення висловити всю багатогранність людського пізнання та прогресу людства. Проблематика неологізмів стала предметом дослідження таких вчених як Н.М. Биховець, Ю.А. Зацний, А.В. Янков та ін.

За твердженням Н.М. Фурсової, поява неологізму (нової лексичної одиниці) здійснюється через декілька стадій соціалізації (прийняття в суспільстві), а також лексикалізації (закріплення в мові). Появившись неологізм поширюється серед певного вузького суспільного кола, пізніше він фіксується в друкованому вигляді. На наступній стадії соціалізації здійснюється прийняття нової лексичної одиниці широкими масами носіїв мови. Після цього розпочинається процес лексикалізації: придбання навичок використання неологізмів у суспільстві, виявлення умов та протипоказань для його використання в різних аспектах. В результаті утворюється лексична одиниця окремого структурного типу (просте, похідне, складне, складно-похідне слово чи словосполучення), яка включається в різні словники неологізмів [3, 232].

Досліджена наукова література та аналіз нових слів, що появились в англійській мові за останні десятиліття, дозволяють зробити наступні узагальнення:

1. В складі англійської мови домінуючими є морфологічні неологізми, а саме слова створені за зразком, що існує в даній мовній системі та з її морфем.

2. Фонетичні неологізми мають найбільший ступінь новизни. Вони відрізняються незвичністю форми та запозичення, що не є притаманним для морфологічного поділу англійської мови. Проте, дана група неологізмів є небагаточисельною.

3. В англійській мові помітна тенденція до збільшення кількості скорочень, спостерігається зростання багатокомпонентних одиниць, що є результатом конверсії словосполучень, і водночас демонструє процес економії мовних засобів.

У мові постійно виникають нові слова, з'являються нові значення старих слів, нові словосполучення, нові синтаксичні конструкції. Процес дослідження нової

лексики повинен бути безперервним, щоб допомогти людям точніше висловлювати свої думки та почуття та краще розуміти оточуючий світ. Теорія неології, ще, на жаль, не розвинулась в окрему галузь лексикології та наукових трактатів щодо дослідження неологізмів не є багато. Наукові розвідки щодо неологізмів є актуальними, оскільки вони є відображенням суспільно-політичних процесів через мовні засоби.

1. Биховець Н.М. Запозичення серед англійських неологізмів // Мовознавство, 1988. – № 6. – С. 14 – 17.
2. Зацний Ю.А. Про деякі напрямки, чинники і механізми інноваційної деривації в англійській мові ХХ століття / Ю.А. Зацний // Нова філологія : зб. наук. праць. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2007. – С. 198 – 202.
3. Фурсова Н.М. Неологізми та їх роль в сучасній англійській лексикології / Н.М. Фурсова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – К., 2010. – Вип. 150. – С. 232 – 237.
4. Ялковська О.Є. Сучасні англійські неологізми та способи їхнього перекладу українською мовою // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: матеріали доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції 1-2 квітня 2011 р. / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. – К.: Аграр Медіа Груп, 2011. – С. 208 – 214.
5. Янков А.В. Семантичні неологізми суспільно-політичного змісту в англійській мові (на рубежі століть) / А.В. Янков // Актуальні проблеми іноземної філології: лінгвістика і літературознавство : зб. наук. праць. – Освіта України. – Київ, 2008. – Вип. 2. – С. 37 – 44.
6. Aichison J. Language change – Progress or Decay? / J. Aichison. – Cambridge : Cambridge University Press, 1991. – P. 59 – 89.
7. www.lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2007/10/Zaytaeva.pdf

ЛАНДЕР М. А.

викладач кафедри філологічної освіти
МНУ імені В. О. Сухомлинського

АНГЛІЦИЗМИ В СУЧАСНОМУ РОЗМОВНОМУ ДИСКУРСІ СТУДЕНТІВ МИКОЛАЇВЩИНИ

Ключові слова: запозичення, сленгізми, розмовний дискурс.

Keywords: borrowings, slang words, spoken discourse.

Визначальним напрямом динаміки сучасного розмовного дискурсу [СРД] є його «декодіфікація» внаслідок зниження тиску соціально прийнятих норм та еklekтизм – наповнення елементами різних соціолектів. Поліжанровий СРД не лише здійснює вплив на ЗМІ, рекламу, кіно, художню літературу, Інтернет-комунікацію, а й сам зазнає різновекторних впливів, пов'язаних з інформатизацією, технологізацією культурного середовища, поширенням наукових знань. Це уможливорює самовизначення мовця, який прагне свободи думки і слова в сучасному глобалізованому соціумі. До основних тенденцій формування мовних смаків кінця ХХ – початку ХХІ століть, зумовлених емотивними, прагматичними та волюнтаристичними інтенціями мовців, належать: прагнення семантичної багатоплановості зі збереженням формальної простоти, лаконізму, чіткості, точності; посилення образності, яскравості, експресивності, емоційності. Факт загальноструктурної інтенсифікації та демократизації СРД підтверджується такими інноваційними процесами, як запозичення, деривація, експансія розмовного мовлення, сленгу [2].

Усе зазначене вище слугує доказом актуальності обраної теми дослідження. Предметом аналізу особливостей СРД студентства (близько 500 комунікантів із різних факультетів (інститутів) МНУ імені В. О. Сухомлинського) слугували іменники-англіцизми (більше 600) – фахові терміни, сленгізми, історизми, загальноновживані та розмовні одиниці кінця ХХ – початку ХХІ століть; фіксовані та нефіксовані словниками; з номінативною та конотативною функціями різного ступеня адаптованості.

Запозичення – природний процес оновлення, збагачення словникового складу національної мови, дискурсу. Причинами запозичень є потреба в: номінації нової реалії; диференціації близьких понять; підкресленні часткової зміни реалії; спеціалізації понять у певних галузях; економії мовних засобів. Серед соціально-психологічних чинників – престижність запозичення, комунікативна актуальність позначуваного ним поняття, прагнення мовця засвідчити свою сучасність, поінформованість, розумову чи ділову перевагу, створити видимість нового, незвичайного, необхідність забезпечення стилістичного (емфатичного) ефекту; серед зовнішніх – активізація зв'язків із Заходом, зміни менталітету, збільшення кількості мовців, які володіють англійською мовою [1, 43]. Активність уживання англіцизмів у СРД зумовлено дією глобалізаційних процесів, впливом англійської мови – мови міжнародного спілкування, впливових ЗМІ, мережі Інтернет.

Різностатусні англіцизми представлено в СРД студентів: філологічного факультету – від термінів (*брифінг, вестерн, драмеді, наратор, офсет, памфлет, перфоманс, промоушн, сленг, спіч(райтер), таблоїд, ток-шоу, трилер*) до сленгізмів, варваризмів, гібридних утворень (*SMS-вікторина, VIPи, WEB-дизайн*) і власне українських дериватів (*герлушка, крейзуха, месага, попсня, смайл(ик), тішотка*), лексем з різними видами конотації (*кокні, хайбрау*), на позначення як відомих понять, реалій (*бестселер, боді-ленгвідж, детектив, імідж(мейкер), інтерв'ю*), так і нових (*андеграунд, ескейпізм, кі(т)ч, мешап, приквел, сіквел, скай-фай, спін-офф, треш, фанфікшн, фентезі, фікрайтер, флешбек*); історичного факультету – англіцизми-історизми – фахові терміни: *дигер, джентрі, есквайр, імідж(мейкер), імпічмент, йомени, карик (редингот), клондайк, копігольд(ер), ленд-(ліз, лорд), лобі, ольдермен, парламент, саміт, спікер, хардлайнер, хедер, холокост, чартизм; економістів: бартер, бренд(-менеджер), брокер, бюджет, ваучер, делівєрі, (де)маркетинг, демпінг, дивіденд, дилер, експорт, єврочек, імпорт, інкотермс, лістинг, ліфо, маклер, менеджмент, офіс-менеджер, офшор, трест, чарти(нг)*. Студенти міста з традиціями суднобудування вживають лексеми: *док(ер), драга, дредноут, дрефтер, кеч, кліпер, (с)кутер, сейнер, стивідор, хачбот*. Сучасний студент, користувач мультимедіа, послуговується англіцизмами інтернаціоналізмами: *блокбастер, веб-дизайнер, геймер, дисплей, драйвер, думер, інтерфейс, кіберпростір, мазер, нікнейм, принтер, сіді, скрін, стартинг, трафік, фром, хакінг, хардвер, чат, чип(сет)*. Активними одиницями СРД студентства є англіцизми – побутовізви: *бар(мен), бег, бед, бейдж, бьоздей, гріндерси, джек-пот, кар, кардиган, кемпінг, кейс, лобі, маркер, міксер, некст, найки, нон-стоп, ноутбук, ноу-хау, олди, пазл, паті, пікнік, пірсінг, (відео, сі-ді)плеєр, попкорн, саунд-трек, секонд(-хенд), сервіс, сіті(центр), спіч, спреї, стринги, стрит(фуд), тест, топ, тост(ер), тюнінг, уїкенд, факс, фанклуб, фейс, флаєр, флет, френд(и), хед, хелоувін, хелп, хеппі-енд, хіпі, хобі, хол, хот-дог, хот-лайн, чипси, шейкер*. Частота вживання англіцизмів залежить від статі мовця: *бебі, бізнесумен, боді, бойфренд, гербалайф, кастинг, лавстори, ліфтинг, май-дарлінг, мейкап, паті, селфі, супермен, топ, фешн, фітнес-клуб, шопінг (у мовленні дівчат); байк, брейк-данс, бодібілдинг, боулінг, гьорлфренд, драйв, екшн, кеб, кіберпанк, лідер, ралі, скейтборд, спідвей, фастфуд, хеві-(треш)-метал (у мовленні хлопців)*. Полікодовий, «колажний» студентський СРД значною кількістю словотвірних гнізд із юкста- та композитами з абрєвіатурними вкрапленнями, суфіксальними сленгізмами, семантичними, метафоричними деонімізованими та флексійними дериватами, телескопізмами засвідчує українізацію англіцизмів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дьяков А. И. Причины интенсивного заимствования англицизмов в современном русском языке // Язык и культура / А. И. Дьяков. – Новосибирск, 2003. – С. 35 – 43.
2. Словник сучасного українського сленгу / Упорядник Т. М. Кондратюк. – Харків : Фоліо, 2006. – 350 с.

ПОД- СЕКЦИ Я 6. Филология и журналистика.

Клещова О. Є.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови,
ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”,
м. Старобільськ, Україна

ТЕКСТ І ДИСКУРС

У статті розглянуто різні підходи до вивчення наукових понять тексту та дискурсу у сучасній лінгвістиці, з'ясовано їх спільні та відмінні ознаки. Подано наукове трактування понять „текст”, „дискурс”, „пісенний текст”, „пісенний дискурс”, „поетичний дискурс”.

Ключові слова: текст, дискурс, пісенний текст, поетичний текст, поетичний дискурс.

Key words: text, discourse, song text, poetic text, poetic discourse.

Більшість науковців розглядають поняття „текст” не лише як самостійний об'єкт, але і як частину безперервної комунікативної взаємодії „автор – текст – аудиторія”. Підтвердженням цьому є дослідження Г. Колшанського, В. Різуна, А. Мамалиги, М. Феллера та інших.

Категорію тексту досліджували вчені: Н. Валгіна, І. Гальперін, В. Іванов, В. Різун, М. Кожина, Е. Лазарева, Л. Майданова, А. Мамалига, В. Миловидов, Л. Мурзін, М. Пентиліук, О. Пономарев, Г. Солганик, З. Тураєва та інші.

Термін „дискурс” усе частіше заміняє собою традиційний термін „текст”, хоч автори не завжди чітко проводять термінологічну межу між цими феноменами. Цікавість учених до зазначеної проблеми останнім часом помітно зросла, що підтверджують праці багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників: Н. Арутюнової, М. Бісімалієвої, А. Кібрика, Т. Мілевської, П. Паршина, М. Пентиліук, К. Серажим та інших.

Вільний тлумачний словник (2013) – новітній онлайн-словник української мови (2013 – 2016) подає наступне визначення дискурсу:

- 1) спосіб (чи умови) мовлення у поєднанні зі змістом висловлюваного;
- 2) спосіб мовлення, мова;
- 3) акт мовлення чи текст у контексті ситуації висловлювання;
- 4) сукупність усіх усних чи письмових обговорень певної теми.

Поняття „текст” і „дискурс” – не тотожні. Вони мають спільне поле функціонування, яке полягає у динаміці тексту. Ця спільна ознака перебуває під впливом екстралінгвальних чинників (автора, адресата й контексту) і служить для відображення цього впливу.

„Текст” – це носій певної інформації, який має вигляд складного завершено-

го знакового утворення, що служить для збереження й передачі смислів і виступає у вигляді сполучної ланки в акті комунікації, а „дискурс” – це комунікативна подія, під час якої твориться текст. Дискурс існує завдяки тексту і навколо нього й зумовлений, окрім лінгвальних, екстралінгвальними чинниками” [3, с. 12].

Широке розповсюдження терміна „дискурс” зовсім не означає, що за ним вже закріплені зміст, який можна було б уважати загальноживаним [11, с. 23]. Насамперед, звернімося до визначення дискурсу. Теорія дискурсу як прагматизованої форми тексту бере свій початок від концепції Е. Бенвеніста, де були розмежовані план розповіді та план дискурсу – мови, що привласнюється мовцем. У науковому доробку Е. Бенвеніста визначена насамперед концептуально-дискурсивна теорія. Французький мовознавець чітко диференціював статичний план розповіді та динамічний план дискурсу, визначав дискурс як „будь-яке висловлення, що зумовлює наявність комунікантів: адресата, адресанта, а також наміри адресанта певним чином впливати на свого співрозмовника” [2, с. 278].

У сучасній лінгвістиці немає єдності поглядів щодо тлумачення цього терміна. Однак у більшості праць вітчизняних і зарубіжних учених (Арутюнова, Дейк ван, Карасик, Кібрик, Красних, Макаров, Почепцов, Седов) склалася традиція, у рамках якої під словом „дискурс” розуміється цілісний мовленнєвий твір у різноманітності його когнітивно-комунікативних функцій. Т. ван Дейк визначає дискурс як комунікативну подію (складну єдність мовної форми, значення і дії), відтворену учасниками спілкування; подію, в якій задіяна не лише мова в її фактичному використанні, але й ті ментальні процеси, які неминуче супроводжують процес комунікації [5, с. 121].

Н. Д. Арутюнова в „Лінгвістичному енциклопедичному словнику” подає таку дефініцію: „Дискурс (від. франц. discours – мовлення) – зв’язний текст у його сукупності з екстралінгвістичними – прагматичними, соціокультурними, психолінгвістичними та іншими факторами; мовлення, що розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, який бере участь у взаємовідносинах людей та в механізмах їх свідомості (когнітивних процесах). Дискурс – це мовлення, занурене в життя”.

Беручи за основу визначення **дискурсу як сукупність тематично близьких текстів із властивими їм мовними особливостями**, (така інтерпретація близька до тлумачення дискурсу у працях Степанова Ю. [14], Чернявської В. [13]), **пісенний дискурс** ми визначатимемо як **певну сукупність текстів пісень, які характеризуються специфічними тематичними, лексичними, синтаксичними та іншими особливостями**, які відображають той вірогідний світ представників сучасного українського мовного соціуму.

Складність вивчення **пісенних текстів** полягає в тому, що вони **являють собою певну складну єдність музикального і вербального компонентів**. Пісенний текст як тип тексту специфічно відображає в собі традиційні текстові характеристики; цей тип тексту також відрізняється своєю рідністю в порівнянні із текстами „справжньої” поезії. Пісенний текст є одним із видів креолізованих текстів, тобто текстів, у структуризації яких разом із вербальними засобами застосовуються засоби інших семіотичних кодів [1], тобто писемної чи усної форми й музики, коли текст є продуктом соціально та ситуативно обумовленої комунікації і знаходиться під впливом екстралінгвальних параметрів ситуації спілкування [15, с. 242].

Пісня фактично виконує функцію поезії, але водночас має ряд відмінностей

від *поетичного дискурсу*, який визначається як „тип ситуативного спілкування специфічного роду, що насичений глибинними емоційними переживаннями і виражається в естетично маркованих мовних знаках шляхом фасцинативного, тобто привабливого для читача, тексту” [8, с. 415].

Досліджуючи українську пісню, науковці одноставні у своїх поглядах: „досі вивчення поетичної природи традиційної ліричної пісні призводило лише до синхронного опису текстів та їх табулювання. Безперечно, дослідження народної пісенності у працях сучасних фольклористів, зокрема О. Дея, Г. Нудьги, О. Правдюка, Ф. Погребенника, О. Мишанича, Н. Шумади, В. Бойка, С. Грици, С. Мишанича, А. Іваницького, В. Качкана, В. Погребенника, російських науковців – Н. Колпакової, Т. Акимової, В. Кравцова, С. Лазутіна, Б. Путилова, В. Гусева, І. Земцовського, В. Єрьоміної, Г. Мальцева та інших дещо урівноважують інтерес та висвітлення народної лірики у фольклористиці у порівнянні з народною епікою. Незважаючи на вагомість праць цих дослідників, проблема, що нас цікавить, у них вивчається або лише стосовно певних текстів, або лише як частка іншого дослідження, і тому залишається нез’ясованою” [10].

Мова української народної пісні – самобутня художньо-естетична система національної мови. Серед українських мовознавців, які досліджують мову фольклору, а відповідно і мовно-етнічні стереотипи та дотичні до них поняття (національні концепти, лінгвокультурами), – Н. Данилюк [4], С. Єрмоленко [6], В. Жайворонок [7, с. 8], В. Кононеко [9], Л. Мацько [12] та ін.

Пісня – словесно-музичний вид мистецтва, жанр вокальної музики: народної і професійної. Музична форма пісні, як і поетична форма, зазвичай куплетна або строфічна. Жанр пісні унікальний за масовістю і соціальною значущістю, оскільки пісня займає значну частку ефірного часу, має доволі широку аудиторію і користується чималою популярністю. Прагнучи наблизити мову пісні до мовного стандарту масового слухача і тим самим посилити ефективність впливу, автори сучасних пісенних текстів вдаються до активного використання жаргонної, просторічної, іншомовної лексики і т.п.

Сучасні засоби масової інформації є тим потужним чинником, який впливає на мовні процеси в цілому і на стилістичний вигляд пісні, зокрема.

Література

1. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация : (на материале креолизованных текстов) : учеб. пособие для студентов вузов / Е. Е. Анисимова. – М. : Academia, 2003. – 122 с.
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Эмиль Бенвенист. – М. : Прогресс, 1975. – 446 с.
3. Гаврилова Я. Л. Мовностилістичні засоби впливу на аудиторію (на матеріалах преси Півдня України) : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.06 / Гаврилова Яна Леонідівна. – К., 2012. – 16 с.
4. Данилюк Н. О. Поетичне слово в українській народній пісні / Н. О. Данилюк. – Луцьк : Ред.-вид. від. Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 511 с.
5. Дейк ван Т. А. Макростратегии / Т. А. ван Дейк, В. Кинч // Язык. Познание. Коммуникация. – М. : Прогресс, 1989. – С. 41–674.
6. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд / С. Я. Єрмоленко. – К. : НДІУ,

2007. – 444 с.

7. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : Словник-довідник. / Жайворонок В. В. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
8. Карасик В. И. Языковые ключи / В. И. Карасик. – Волгоград : Парадигма, 2007. – 520 с.
9. Кононенко В. Концепти українського дискурсу / В. Кононенко. – К. – Ів.-Франківськ : Плай, 2004. – 248 с.
10. Копаниця Л. М. Українська лірична пісня: еволюція поетичного мислення : автореф. ... д-ра філол. наук / Л. М. Копаниця. – К., 2001. – 20 с.
11. Кубрякова Е. С. О термине дискурс и стоящей за ним структуре знания / Е. С. Кубрякова // Язык. Личность. Текст. – М. : Языки славянской культуры, 2005. – С.23–33.
12. Мацько Л. І. Теоретичні засади лінгвокультурологічного аналізу тексту // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Сер. 10; Проблеми граматики і лексикології української мови. – К. : НПУ, 2008. – Вип. 3. – Кн. 2. – С. 311 – 322.
13. Чернявская В. Е. Дискурс власти и власть дискурса: проблемы речевого воздействия : учеб. пособие для студентов, аспирантов, преподавателей-филологов / В. Е. Чернявская. – М. : Флинта ; Наука, 2006. – 136 с.
14. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики / Ю. С. Степанов; изд. 5-е стереотип. – М. : УРСС, 2005. – 312 с.
15. Шевченко О. В. Тематическое своеобразие песенных текстов как способ реализации функций жанров песенного дискурса / О. В. Шевченко // Известия Росс. гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена : научный журнал. – № 115.– СПб. : ООО „Книжный дом”, 2009. – С. 242–249.

Mirtskhulava Lela

PHD in Philology

Georgia.

Sokhumi State University

Giglemiani Lela

PHD in Philology

Georgia.

Arn. Chiqobavas state institute of linguistic

MODERN LITERATURE AND ITS LINGUAL FEATURES

The process of approaching literary language and speech with each other in modern reality appeared to be quick and chaotic and the main factor became internet dependence, mass median nature and other means of communication. The separate issue is the jargonization of literary language, scabreuse that is accompanied with any literary language that is considered as a characterized fact of realism (to our minds more of new realism).

Main characteristic feature of modern literature is its “lack of language”, as in the “language” of literature, also in mass media, the language undergoes its democratization realization, which is often expressed in primitiveness, stylistic lowering and play of language. Research of the writer’s language is one of the important problems till present. The researchers are interested not only in separate periods of writing development, but also by the writer’s individuality itself. Symbolic abilities weaving in the word are finally revealed by lexical, grammatical and dialectical norms combination. Modern media so intensively merges the modern literature, artistic text, that it can influence not only the readers but also the writer¹. Unfortunately, significance of literature time by time is being decreased in modern society that may be considered as the biggest paradox of the twenty first century. On the background of current technological potentials, electronic libraries, audio and electronic books may be said that the number of readers is being decreased. It is obvious that the most important function of book is expressed in its informational nature and aesthetic value. For centuries it was significant platform of ideas and mentality. Similar function is lost in modern reality. To our minds exactly these factors stipulated its lingual change that actually time by time has a media nature. Despite of the most important aesthetic part of work that should have provided special experience and direction to reader, express the means on analyzing the situation makes the reader faced to strange reality, who feels as a participant of reality show that have both positive and negative aspects. Speech of proud character, lingual stock often is so vulgar for any younger generation in modern literature and also in cinematography that it will not be really able to have a positive influence on reader. He is mentioned slang, scabreuse, real condition expressed by author, majority of readers may consider vicious aspects described by author as a usual story and unfortunately it becomes as a usual condition.

Attempt of making nonliterary language as literary one (we may not express for-

---

¹ Mirtskhulava L., „New Realism“, as an alternative for postmodernism and role of media in its development, Tb. 2014.

mulation affirmative form, though to our minds upon assessment of modern literature, we exactly relate to similar fact) – this is current condition of modern literature. Its lingual maturity became the major feature of modern literature, both in the language of literature and in mass media the democratization of language is realized that mostly is expressed in primitive action, stylistically on the completion or lingual play. Study of the language of writer to present remains as one of the important problem. Not only certain periods of the development of writing draw interest of researchers, but itself creator with its individuality. symbolic potentials included in the words finally are revealed under the combination of lexical, grammatical and dialectic norms. So, to my mind the major problems of Georgian literary language are spread by TV, namely by media. What about abusive words, shocking type literature and slang that is the very process following to that real environment surrounding us. Predominance of unrepeatable words in the speech of some writers and journalists may be explained as a low level of general culture and lack of mentality, or may become the means of drawing attention of readers for author (this does not related to official persons, employees, journalists who should speak according to the correct and literary Georgian language). It is obvious that modern writer will not be able to write by applying archaic language and old Georgian language, it appear to be false, unconvincing and that is why should find a mean, acceptable form.

Journalism can not be changed by writing, indeed they have no anything to be divided, on the contrary, they should fill and strengthen each other, they should exist together as composite part, maintaining each other, indivisible part. Upon composing a writing there is combined a text, face and voice of spectator under the motive to simultaneously influence on various spheres of feeling², the example of it is a digital literature (web or non-web). It is said that the main thing that journalists lack is information (no matter how paradoxical is it). They find information from official sources, who are not insured from mistakes due to haste or various other reasons (here is meant spelling mistake, or stylistic). We often here from TV such words that already are part of literary language. In fact these words come from foreign language. Among mistakes we encounter some words, so spread that we even do not consider them as mistakes. Speech of journalists has a catching force and even unintentional imitation exposes to danger.

Literature:

1. Mirtskhulava L., „New Realism“, as an alternative for postmodernism and role of media in its development, Tb. 2014.
2. XX Century's Western Philology: (encyclopaedia) senior science editor E. A. Tsurganova; responsible science editor A. E. Makhov, M. Intrada, 2004.

² XX Century's Western Philology: (encyclopaedia) senior science editor E. A. Tsurganova; responsible science editor A. E. Makhov, M. Intrada, 2004, pg. 457

КОНТЕКСТУАЛЬНА ПОЛІСЕМІЯ ПІД ВПЛИВОМ ПЕВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ УМОВ

Ключеві слова: підтекст, полісемія, речення, висловлювання, експліцитна й імпліцитна інформація, пресу позиція, контекстуальна полісемія.

Для розробки аспектів дослідження багатомірної змістовної структури тексту важлива концепція І. Р. Гальперина, який визначає інформацію (зміст) основною категорією тексту, виділяючи такі види інформації: *змістовно-фактуальну, змістовно-підтекстову й змістовно-концептуальну.*

Змістовно-фактуальна інформація вербальна, експліцитна. Вона повідомляє про факти, події, процеси навколишнього світу й реалізується засобами мови, які вживаються в їхніх прямих предметно-логічних, словникових значеннях, закріплених за ними соціально обумовленим досвідом .

Змістовно-підтекстова інформація – це план повідомлення, прихована інформація, потік додаткових змістів, які в основному реалізуються засобами вторинної номінації. Вона існує разом з вербальним вираженням, супроводжує його.

Змістовно-концептуальна інформація – ідея, концепт, імпліцитна по суті виражає індивідуально-авторське розуміння сутнісних, дуже складних і прихованих основ людського буття, закономірностей спілкування й виявляється в результаті зіставного аналізу змістовно – фактуальної, а на її основі змістовно – підтекстову інформацію.

Отже, згідно з поглядами І.Р. Гальперина, в тексті (висловлюванні) у плані змісту представлені експліцитна (змістовно-фактуальна) й імпліцитна (змістовно-підтекстова й змістовно-концептуальна) інформації.

Е. І. Шендельс схиляється до думки, що існує два типи імпліцитності:

Перший тип представлений граматичними значеннями. Вони виявляються різноманітними імпліцитними способами, а саме: у валентних властивостях слів, тобто в допустимості/неприпустимості сполучуваності, в речовинних значеннях слів, у дефектності парадигми, у деяких синтаксичних структурах [7, с.112].

Другий тип імпліцитності охоплює коло питань, пов'язаних з фоновими знаннями (background knowledge) і симпрактичним оточенням. Під симпрактичним оточенням ученим розуміється фактична ситуація мовного спілкування, паралінгвістичні феномени (жести, рухи, міміка) і навіть вчинки, які супроводжують акт мови мовлення. «Фонові знання» плюс «симпрактичне оточення», на думку Е.І. Шендельс, становлять пресуппозицію, що лежить в основі будь-якого висловлювання [7, с.114].

Оскільки імпліцитна інформація реалізується в таких компонентах, як пресуппозиція й підтекст, то при дослідженні тексту лінгвісти не залишають без уваги ці поняття. При цьому вони відзначають, що пресуппозиція веде в область логіки й психології й визначає розуміння висловлювання, охоплюючи різноманітні сфери людського знання й самосвідомості, а підтекст – в область літературознавства й

пов'язаний з породженням і сприйняттям нової інформації в процесі сприйняття висловлювання. Взаємозв'язок пресупозиції й підтексту безперечний (В.Г. Адмоні, Т.І. Сильман, Е.І. Шендельс та ін.).

У спеціальній літературі тлумачення термінів «пресупозиції» і «підтекст» неоднозначне. Існує відносно широкий спектр визначень цих термінів, що включають як загальні, так і більш детальні трактування.

Так, Т.І. Сильман визначає підтекст як не виражене словами, приховане, але відчутне для читача або слухача значення висловлювання [6, с.84].

С.Р. Авраменко стверджує, що підтекст – це імпліцитне вираження основного і додаткового змісту висловлювання[1, с.95].

Долинін К.А. стосовно даного явища зауважує, що підтекст, або імпліцитний зміст висловлювання – це зміст, який прямо не втілений в узуальних лексичних і граматичних значеннях мовних одиниць (складових висловлювання), але декодується реципієнтом з останнього під час сприйняття. На його думку, підтекст не обов'язково представляє собою смисл висловлювання, але без підтексту зміст смислу відсутній [4, с.37-47].

Розглядаючи підтекст як полідетерміноване явище, Л.А. Голякова вважає, що підтекст – це «прихований особистісний смисл, який актуалізується в свідомості сприймає текст завдяки направленому асоціативного процесу впливу лінгвістичного контексту на цілісний потенціал особистості», таким чином, визначаючи мову як за-сіб передачі прихованих особистісних смислів[3, с.74].

Визначаючи кордони пресупозиції, В.А. Звєгінцев у пропозиції речення: *Зачиніть двері!* виділяє чотири пресупозиції:

- 1) мовець і реципієнт знаходяться в стосунках, які дозволяють одному з них звернутися до іншого з певним проханням;
- 2) стан адресата дозволяє йому виконати це прохання;
- 3) є певні відомі адресату двері;
- 4) двері відкриті [5, с.189].

Науковець І. Беллерт наголошуючи на тому, що не все, про що намагається сказати мовець, може бути відбите у висловлюванні, наводить наступний приклад:

Open the window! може означати:

- 1) The speaker wants the window to be open

Мовець хоче щоб вікно відкрили.

- 2) The speaker wants the addressee himself to open the window

Мовець хоче, щоб той, до кого він звертається, сам відчинив вікно.

- 3) The speaker believes that the window is closed

На думку мовця вікно закрито [8, р.83].

Як бачимо з наведених прикладів, в одному реченні в імпліцитному вигляді може бути представлений великий обсяг інформації, що присутній у свідомості мовця.

Є. І. Шендельс зауважує, що підтекст виникає на основі пресупозиції і розкриває цю тезу на прикладі аналізу роману Т.Манна «Будденброки».

Героїня роману Тоні знайомиться з юнаком Мортенем. Вони здійснюють щоденні прогулянки, а коли Тоні немає Мортен чекає на неї, сидячи на каменях. «Я поси-джу на каменях», говорить в таких випадках Мортен. У контексті ця фраза набуває пе-реносного значення (сумувати), зрозуміле тільки Тоні та Мортену. Наприкінці роману Тоні, вже літня жінка, яка перенесла багато горя й розчарувань, звертається до брата,

життя якого теж зазнало краху: «*Нам залишається тепер тільки сидіти на каменях*», вона має на увазі подвійний таємний зміст: ми залишилися самотніми й нещасливими – пресуппозиція; – я все життя кохала тільки Мортена – підтекст [7, с.116-117].

На прикладі оповідання У. Сарояна «The Cocktail Party», О.С. Гребенкіна демонструє той факт, що взаємодія пресупозиції й підтексту дозволяє виявити й описати імпліцитний зміст тексту на макрорівні. В оповіданні У. Сарояна «The Cocktail Party» головний герой, вже літній письменник отримує запрошення на вечірку. По дорозі на вечірку він згадує прожиті їм роки: свою першу дружину й сина, своє невдале подружнє життя, свої невдалі нікому не потрібні книжки. У такі хвилини повного розчарування він ставав ледачим і швидко набирив вагу: He was too confused to know what to do, and it was at this point in his life that he began to be lazy and to grow fat; ...during the making of the picture the writer watched the director miss the irony of the story and turn it into something like a hundred other films about beautiful girls from small towns, but he was too confused and lazy to bother about getting anything straight any more; But there was nothing he could do now about the laziness that had started in Hollywood, or the fat that kept thickening his flesh...; ...he was too lazy to tell her not to bother him any more; She telephoned, asking him to do another story for her, and he was too lazy to say he couldn't, but when he tried to write a new story he discovered he was also too lazy to finish it. She flew to New York, and he was too lazy to get out of town [9, с.220-224]. Наприкінці оповідання, зустрівшись на вечірці зі своїм уже дорослим сином, з єдиною людиною, яка зрозуміла його, він усвідомлює, що життя його не зовсім безглузде й ...for the first time in years he no longer felt fat and lazy. Виділене речення розуміється неоднозначно:

– його відношення до життя змінилося – пресуппозиція;

– уперше за довгі роки він відчув себе щасливим – підтекст.

Слід зауважити, що імпліцитність висловлювання в багатьох випадках не є абсолютною: імпліцитне значення одного виразу може набувати експліцитного вираження в іншому висловлюванні. Однак імпліцитність може бути й абсолютною. У цьому випадку висловлювання стає єдиним засобом вираження певного смислу.

Отже, узагальнюючи все сказане, маємо підкреслити, що синтаксична полісемія виникає на рівні речення висловлювання внаслідок багатозначності його синтаксичної структури.

Довільно вилучене з тексту речення зберігає свій зв'язок із цілим не тільки в денотативно-референтному, але й в комунікативно-інтенційному плані. Тому, фактори, від яких залежить зміст речення, й текст знаходяться у тісному зв'язку.

Речення-висловлювання, характеризуючись крім власної енергії ще й енергією тексту, є багатомірною й багатоплановою одиницею, оскільки зміст його утворюється не тільки характеристиками самого речення- висловлювання, але й текстом, у якому воно вжито.

Контекстуальна полісемія виконує цілий комплекс комунікативно-прагматичних функцій, створення різних відтінків думок, що дозволяють сприймати або приховувати додатковий зміст тощо.

В одному реченні в імпліцитному вигляді може бути представлений великий обсяг інформації присутній у свідомості мовця.

Фактор імпліцитності свідчить про наявність у висловлюванні прихованого змісту та включає в себе такі компоненти, як «пресуппозиція» та «підтекст».

Контекстуальна полісемія характеризується можливістю різного осмислення того самого речення під впливом певних комунікативних умов.

Список літератури

1. Авраменко С.Р. Интерпретация текста и подтекст // Понимание как английского языка. – М.: Наука, 1981. – С.67, 95.
2. Гальперин И.Р. Информативность единиц языка. – М.: Высшая школа, 1974. –С.175.
3. Голякова Л.А. Подтекст как полидетерминированное явление. – Пермь: Изд-во Перм. ун-та, 1999. – С.11-31, 74
4. Долинин К.А. ИмPLICITное содержание высказывания // Вопросы языкознания. – 1983. – № 6.- С.10, 37-47.
5. Звегинцев В.А. Предложение и его отношение к языку и речи. – М.: Изд-во Московского Университета, 1976. – С.172-175, 185, 189.
6. Сильман Т.И. Под текст как лингвистическое явление // НДВШ ФН, 1969. – № 1. – С.71-74, 84.
7. Шендельс Е.И. ИмPLICITность в грамматике // Сб. научных трудов. Вып.112. Вопросы романо-германской филологии. Синтаксическая семантика. -М., 1977. – С.112-114, 116-117.
8. Bellert I. On the logico-semantic structure of utterances. – Wroclaw etc.,»Ossolineum», 1972. – p.13, 83.

Джерела ілюстративного матеріалу

9. Saroyan W. The Cocktail Party // American Story . – М.: Менеджер, 1996. -220-224 p.

Grabovska I.

PhD, Senior Researcher
of Ukrainian Studies Center
of Philosophy Faculty
of Kyiv National Taras Shevchenko University

ABOUT DICTATOR'S MATRIMONIAL STRATEGY

Keywords: *gender studies, matrimonial strategies, Ukraine, Russia, dictators.*

A number of gender research focuses special attention on the fact that the whole history of humanity imbued with sexuality. It – sexuality – is reflected in a variety of forms: from symbolic phallic columns glory spaced across the surface of our planet, to dynastic marriages of royal families able to redraw the map of the world and give birth to new political realities.

As for the «general» matrimonial strategies for «ordinary» people, then, as the Russian author of the textbook for students of «Housekeeping» «Economics seven 'th and household» EA Tyuhashev for all traditional societies characterized by equal marriage. The book argues that a prerequisite for marriage was considered reliable economic equality of the parties: «I have two bulls and they had two bulls – so ideal». Whoever four bulls, seek equal partner. «Len from flax, hemp with hemp, as an equal». And «field to field» [3].

In light of the above it deserve special attention mating strategies and preferences dictators. If you look, it seems that they break out from the general tradition of resorting to unequal marriage. And this despite the fact that one way or another, each fighting for dictators «eternal values» update «is a traditional braces», standing on the shoulders of the world, that «fathers and grandfathers fought».

Recently Russian media reported that State Duma deputy from the Trans-Baikal Territory and folk singer of Russia under supervision of Joseph Kobzon during the press conference for mass media Transbaikalian said that Putin «loving and beloved», and that he is married to a Russian. Literally, it sounded like this: «The president is not a prude, he was very open person. I do not understand why he does not advertise his personal life. The people would understand it. At the press conference, he said that he loved and beloved. All already know that it ex-wife, Lyudmila married ... and he's married to Russia» [1]. Reservations for Freud

The father of a nation can not be torn between two families! After all, Putin is therefore not «covered» about his personal life, he is married to the whole country, covering and impregnating her as Uranus Earth. As polls show, Russia wants to stay so.

One can not believe one of the smartest experts in their homeland Nyevezorovu Alexander, who claims: «National erection that debt Kremlin was waiting for finally happened. At the same time raised the question of further reconciliation». Hence all the grandeur «Our Crimea» Luhandoniyi, Syria, etc. [2].

Where is the room of the woman? Finally, all modes of Speech consciously or unconsciously use archaic myth in their matrimonial practices. In addition, the potential groom forever for the Legion of Russian women who sing «I want to like him», much more attractive than the «stranger». It would be something immoral in a country that is

fighting with «those who are mired in sin» Europe and America, encroach on «decent married man».

It should be noted that this unequal marriage GDP is not unique. Finally, all the dictators of the world, anyway, «doing» movie script called «unequal marriage» where the role of the bride or wife and performed the entire subordinate country! Hitler, for example, also liked to rant on this topic in the circle closest associates. As he wrote about a conversation with Hitler drinking his personal secretary Henry Piker, Adolf Aloyizovych often resorted to the question whether a nation Fuhrer married to some woman. I reached the conclusion that this can not be done, because then he will or poor Fuhrer for the whole German nation, or a bad husband to his wife, will be in low spirits because of this and, therefore, hurt primarily Germany, and this is unacceptable!

Known as dictator Fidel Castro loved Cuba and Red Revolution. And though in fact he had many children of a certain number of women, it never was neither advertised nor divulged. Interesting in terms of matrimonial preference is the figure of Stalin. As for the symbolic marriage of unequal across the country, there is nothing unexpected there. After the death of his wife Hope Aliluyevoyi to which he had a hand, Stalin devoted himself entirely to the Party and the people. After all the political types with dictatorial tendencies as «serious», and clowns in terms of matrimonial similar preferences. I remember early in his stellar career Vladimir Zhirinovskiy made many people laugh claiming out he never loved any woman as loving policy. Perhaps the specified feature can detect «dictatorial gene».

So in the case of dictators selected for their countries is a serious danger. Hitler realized his own end, without hesitation condemned to death not only Eva Braun, but also Berlin. Without a doubt, if able, took with him to the grave and the whole of Germany! It seems that the same fate Putin can prepare for, only now is it technically possible to implement! Not only that, for all the evils of Russia, though it's purely humanly unfortunately, but then Ukraine could avoid the looming! She 100% does not deserve such a fate.

Literature:

1. Kobzon in a conversation with a shepherd confirmed the information about the new marriage Putin's ex-wife. – [Electron resource] // Access:<http://www.newsru.com/russia/13may2016/kobzon.html>.
2. Nevzorov A. insult Arts. – [Electron resource] // Access:<http://obozrevatel.com/blogs/14360-iskusstvo-oskorbly..>
3. Tyugashev EA Economy family and home hazyaystva. – [Electron resource] // Access:<http://ibib.ltd.ua/matrimonialnyie-strategii.html>.

